

ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
: ศึกษากรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

วัชรกร สุวรรณ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปีการศึกษา 2566

LEGAL ISSUES IN THE MANAGEMENT OF THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM
: STUDYING THE CASE OF PERSONAL DATA PROTECTION IN THE INQUIRY
OFFICIAL STAGE

WADCHARAKORN SUWAN

A Thematic Paper Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree of Master of Law
Department of Law,
Pridi Bhanomyong Faculty of Law
Dhurakij Pundit University
Academic Year 2023

ใบรับรองสารนิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อสารนิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
ศึกษากรณีข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน
เสนอโดย ว่าที่ร้อยตำรวจโท วัชรกร สุวรรณ
สาขาวิชา นิติศาสตร์
หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ยรรวดี เทพทอง)

..... กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.จิรวดี ลิปิพันธ์)

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ รับรองแล้ว

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์
(อาจารย์ ดร.สุทธิพล ทวีชัยการ)
วันที่ 15 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2564

หัวข้อสารนิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศึกษากรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน
ชื่อผู้เขียน	ว่าที่ร้อยตำรวจโท วัชรกร สุวรรณ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร
หลักสูตร	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึง (1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนของอนุสัญญาาระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย (2) ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานในทางคดีอาญา (3) วิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน และ(4) ใช้เป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน ทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานทางคดีอาญาได้

จากการศึกษาพบว่า แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีประกาศ เรื่องนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็ตาม แต่ข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนดังกล่าว ยังไม่ได้รับการคุ้มครองที่เพียงพอ เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ จึงก่อให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนที่สำคัญดังนี้ (1) ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นผลมาจากการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ตามมาตรา 4 (2) มาใช้บังคับ เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาความปลอดภัยของประชาชน เป็นต้น และตามมาตรา 4 (5) มิให้นำมาใช้บังคับในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในระหว่างขั้นตอนดำเนินการยุติธรรมทางอาญา (2) ปัญหาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มิได้กำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา ซึ่งตามบทบัญญัติให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว เช่นเดียวกับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป อีกทั้งอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้นั้นไม่ได้สัดส่วน ไม่มีความเหมาะสม เพราะข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหว เป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ และ(3) ปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละส่วนงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติขาดองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน คือ (1) แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ในส่วนของบทนิยามศัพท์โดยนำข้อมูลบุคคล ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานทางคดีอาญา มาบัญญัติเป็นข้อมูลอ่อนไหวหรือ “ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ” (2) แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษเมื่อมีการละเมิด “ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ” ให้มีสัดส่วนที่สูงกว่าอัตราโทษที่ใช้บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคลประเภททั่วไป คือ กำหนดให้ต้องรับโทษเพิ่มขึ้นในอัตราโทษสองในสามจากอัตราโทษเดิมที่ได้บัญญัติไว้ และ(3) ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....

คำสำคัญ: ข้อมูลส่วนบุคคล, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

Thematic Paper Title	LEGAL ISSUES IN THE MANAGEMENT OF THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM : STUDYING THE CASE OF PERSONAL DATA PROTECTION IN THE INQUIRY OFFICIAL STAGE
Author	Wadcharakorn Suwan
Thematic Paper Advisor	Assistant Professor Dr.Suthee Usathaporn
Program	Master of Laws
Academic Year	2023

ABSTRACT

This research aims to study: (1) Principles, concepts, theories, and related laws concerning the management of the criminal justice system regarding personal data protection in the inquiry official stage, encompassing international conventions, foreign law, and Thai law. (2) Legal issues in the management of the criminal justice system regarding personal data protection in the inquiry official stage, focusing on injured persons, alleged offenders, and witnesses in criminal cases. (3) Analyzing issues in the management of the criminal justice system regarding personal data protection in the inquiry official stage. (4) Serving as a guideline for creating personal data protection measures in the inquiry official stage for all three groups: injured persons, alleged offenders, and witnesses in criminal cases.

The study found that despite Thailand having a personal data protection law and the Royal Thai Police announcing its policy regarding guidelines for personal data protection, personal data in the inquiry official stage still lacks sufficient, appropriate, and effective protection. Consequently, it gives rise to legal issues in personal data protection at this stage, as follows: (1) The issue of personal data violations arises from the exemption of the Royal Thai Police from enforcing the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019), as per Section 4 (2). This exemption is justified by the role of the Royal Thai Police as a government agency responsible for maintaining state security, public safety, etc. Furthermore, Section 4 (5) prohibits the use of enforcement actions by officials in the criminal justice system. (2) The issue with the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) is its failure to specify personal

data protection measures covering injured persons, alleged offenders, and witnesses in criminal cases, as stipulated in provisions intended to protect such data, similar to general personal data. Furthermore, the established penalty rates lack proportionality and appropriateness, considering that this data is sensitive and falls under special categories of personal data. (3) The issue of police officers in each department under the Royal Thai Police lacking basic knowledge about personal data protection.

In conclusion, the researcher suggests amending the Personal Data Protection Act, B.E. 2562 (2019), in the inquiry official stage. This includes: (1) Amending the section defining terms to encompass data from all three groups: injured persons, alleged offenders, and witnesses in criminal cases, designating them as sensitive data or a “special category of personal data”. (2) Amending the penalty rate for violations; in case of a violation of "special categories of personal data," the penalty rate should be proportionately higher than that applicable to general categories of personal data, requiring an increased penalty of two-thirds of the original penalty rate provided. And (3) Specifying personal data protection measures in the regulations of the Royal Thai Police concerning personal data protection measures B.E....

Keywords: Personal Data, Royal Thai Police, Personal Data Protection Measures in the Inquiry Official Stage.

.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของสารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีโดยผู้วิจัยได้รับความกรุณาและได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นที่ปรึกษาสารนิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งคอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและคำแนะนำต่าง ๆ ตลอดจนตรวจทานแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จเรียบร้อยผู้วิจัยจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความเมตตากรุณาแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ วรวิทย์ เทพทอง ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์ และท่านอาจารย์ ดร.จิรวุฒิ ลิปิพันธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาจุดประกายในส่วนของหัวข้อสารนิพนธ์ และรับเป็นกรรมการสอบสารนิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ทุก ๆ ท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งทำการตรวจพิจารณาให้ความรู้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่สำคัญยิ่งคือคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัวของผู้วิจัยที่ได้ส่งกำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอด

หากสารนิพนธ์ฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์อันควรแก่การศึกษาหรือปฏิบัติ ขอมอบความดีครั้งนี้ด้วยความระลึกถึงครูบาอาจารย์ทุกท่านตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงในสารนิพนธ์ฉบับนี้ และผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของสารนิพนธ์ฉบับนี้ประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

วีชรากร สุวรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	9
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	10
ศึกษากรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	10
2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	27
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครอง... ข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และประเทศไทย	36
3.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ.....	36
3.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ.....	42
3.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนของประเทศไทย.....	59
4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับ..... ข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน	74
4.1 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม..... ทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอ.....	84
5.1 บทสรุป.....	84
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	87
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	96
ประวัติผู้เขียน.....	101

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมซึ่งส่วนหนึ่งนั้นอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการในบริบทของสังคมโลก เป็นการพัฒนาในลักษณะที่ไร้พรมแดน มีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันได้อย่างไร้ขีดจำกัดด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ สังคมมีการพัฒนาไปสู่ความเป็นข้อมูลข่าวสารอย่างสมบูรณ์ ซึ่งข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสังคมปัจจุบันนี้เป็นสังคมแบบการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน จำเป็นต้องจัดเก็บข้อมูลไว้กับองค์กรให้มากที่สุดเพื่อใช้ในการวางแผนระบบการทำงาน และการบริหารจัดการในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ จึงเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก หรืออาจเปรียบได้ว่าเป็นยิ่งกว่าทองคำในยุคที่ธุรกิจต้องการข้อมูลจากลูกค้า ลูกจ้าง คู่ค้า ผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจหรือกิจกรรมซึ่งต้องพึ่งพาข้อมูลส่วนบุคคล¹ ด้วยความสำคัญของข้อมูลข่าวสารนั้น ทุกองค์กรต่างต้องการ และมีการแลกเปลี่ยนหรือทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

จากการพัฒนาจนเกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ข้อมูลส่วนบุคคลจึงถูกเข้าถึงและเผยแพร่อย่างง่ายดายจากเทคโนโลยีเหล่านั้น ส่งผลเสียต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมากมาย จนสร้างความเดือดร้อนและความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กอปรกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้การละเมิดดังกล่าวนั้นสามารถกระทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ รัฐจึงได้มีการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น เพื่อเป็นการกำหนดมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²

การคุ้มครองข้อมูลดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (Right to privacy) อันเป็นสิทธิเบื้องต้นของมนุษย์เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตตามลำพัง (Right to be let alone) โดยไม่มีผู้ใดมายุ่งเกี่ยวหรือรบกวน³ อีกทั้งยังมีสิทธิไม่ให้บุคคลอื่นนำข้อมูลของตนไปใช้ หรือเผยแพร่โดยมิได้รับอนุญาตอันอาจนำไปสู่การทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติ และศักดิ์ศรีของเจ้าของข้อมูลนั้น ๆ ได้

¹ กฤษฎ์ อุทัยรัตน์, *บทสรุป PDPA กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์ธรรมนิติ เพรส 2563) 17.

² พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หมายเหตุ.

³ Justice Thomas M. Cooley on torts, 2nd ed., Callaghan, (1888), 29. (p.195, not 4 in the first edition), cited in I. J., Lloyd, *Information Technology Law*, 6th ed. (Oxford: Oxford University, 2011), 11.

ดังนั้น การปกป้องคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจึงมีความหมายอย่างกว้างมิได้หมายถึงการคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ทางกายภาพของบุคคลเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงข้อมูลของบุคคลนั้น ๆ ด้วย ซึ่งเป็นไปตามหลักความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Information privacy)⁴

การคุ้มครองบุคคลของประเทศไทยก่อนที่จะมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนของกฎหมายลักษณะพยาน แต่เป็นการให้ความคุ้มครองเฉพาะในส่วนสถานภาพของผู้ต้องหา ผู้เสียหาย พยานในคดีอาญาเท่านั้น เช่น เด็ก ผู้เยาว์ สตรี เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการคุ้มครองครองนั้นเป็นการคุ้มครองที่มีให้มีการล่วงละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกาย และจิตใจ ป้องกันการหลอกลวง ช่มชู้ ซีนใจ หรือทรمانต่อผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยาน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวยอมรับผิดยอมให้ปากคำในการสอบสวน ซึ่งก็เป็นเพียงมาตรการหนึ่งของกฎหมายลักษณะพยาน ที่ใช้เป็นบทตัดพยานให้ไม่สามารถรับฟังคำให้การที่เกิดจากการหลอกลวง ช่มชู้ ซีนใจ หรือทรمان นั้นได้ แต่มิได้คุ้มครองครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานในคดีอาญาแต่อย่างใด ถ้าหากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ฝ่าฝืนกระทำผิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียหายผู้ต้องหา หรือพยานในคดีอาญา ผลในทางกฎหมายก็จะมีแต่ความผิดในบททั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ระเบียบวินัยที่เกี่ยวข้อง ที่จะสามารถเอาผิดกับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้

ต่อมาประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยแรกเริ่มได้มีแนวคิดต้องการให้มีกฎหมายรับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการได้ ซึ่งเป็นหลักการบริหารงานที่โปร่งใส ให้ประชาชนมีโอกาสกว้างขึ้นในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยชอบและตรงกับความเป็นจริง เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น จึงควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับทราบข้อมูลข่าวสารของทางราชการ โดยมีข้อยกเว้นไม่ต้องเปิดเผยที่ชัดแจ้ง และจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารของประชาชนเอง หรือของหน่วยงานของรัฐ ถ้าหากเปิดเผยแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชน ประเทศ หรือเอกชน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคง และรักษาผลประโยชน์ของประชาชนให้ได้มีโอกาสรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 โดยมีเจตนารมณ์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการอันเป็นความคิดพื้นฐานสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ⁵

1) เป็นการประกันสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน (Rights to know) ให้ทราบถึงการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของรัฐ นำไปสู่

⁴ I. J., Lloyd, Information Technology Law, 1-2.

⁵ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ, คู่มือศูนย์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 (พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์บริษัท สามเจริญพานิชย์ จำกัด มีนาคม 2549) 3.

กระบวนการบริหารงานที่เป็นธรรม เสมอภาคและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2) เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยโดยชอบและตรงกับความเป็นจริง ก่อให้เกิดการพัฒนาในระบอบประชาธิปไตยของประเทศให้มั่นคงและส่งเสริมความเป็นรัฐบาลโดยประชาชน

3) เพื่อความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารบางประเภท (need to protect) อาทิเช่น การรักษาความมั่นคงของรัฐ ประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของทางราชการไปพร้อมกัน

4) เพื่อส่งเสริมการปฏิรูประบบราชการ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและต่อประชาชน

5) เป็นการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ โดยการจำแนกและจัดระบบเพื่อให้การนำไปใช้ประโยชน์ (การเปิดเผย) และการคุ้มครองดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ถูกรับรองโดย “สิทธิการรับรู้” หรือรับทราบข้อมูลข่าวสารของราชการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 56 ซึ่งกำหนดว่าโดยหลักแล้วบุคคลมีสิทธิในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ แต่มีข้อยกเว้นคือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นไม่สามารถทำได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ และความปลอดภัยของประชาชน⁶ ซึ่งจะสังเกตได้ว่ากฎหมายดังกล่าวนี้ มุ่งเน้นถึงเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงานของของรัฐที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการเพียงเท่านั้น แต่ยังมีเอกชนที่นำเอาการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มาบริหารจัดการกับข้อมูลจำนวนมาก เช่น การนำข้อมูลต่าง ๆ มาบันทึกไว้เพื่อส่งต่อไปยังที่ต่าง ๆ ในระยะทางไกล ๆ ได้พร้อมกันในเวลาเดียว กระบวนการบริหารและขั้นตอนทางเทคนิคก็ถูกบันทึกโดยเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน แม้แต่ตัวบุคคลก็จะถูกย่อให้กลายเป็นข้อมูลกองหนึ่งที่ระบุถึงบุคลิกลักษณะ ข้อดี ข้อเสีย รูปแบบการดำเนินชีวิต พฤติกรรม แม้กระทั่งความชอบส่วนตัว และความปรารถนาต่าง ๆ ในท้ายที่สุดมนุษย์จะกลายเป็นวัตถุที่มองเห็นได้ทะลุโปร่งปัญญาประดิษฐ์ที่มีการพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ จนสามารถหยั่งรู้รูปแบบพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้ในอนาคต⁷ และการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อมนุษยชาติแทบจะทุกมุมโลก

อย่างไรก็ตาม การตระหนักรู้ถึงภัยและผลในเชิงลบก็สำคัญเช่นกัน จึงเกิดประเด็นคำถามถึงปัญหาที่อาจนำมาถกเถียงและอภิปราย เช่น ใครเป็นคนเก็บข้อมูล ข้อมูลที่เก็บคือข้อมูลประเภทใด และเก็บข้อมูลไปเพื่อ

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 56.

⁷ นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร และนิชานันท์ นันทศิริธรรม, *General Data Protection Regulation (GDPR) ฉบับภาษาไทย*, (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์บริษัท พี.เพรส จำกัด ธันวาคม 2562), ส่วนคำนำ.

วัตถุประสงค์ใด ใครมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้น และจะใช้ข้อมูลไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด เครือข่ายข้อมูลเกิดขึ้นที่ใด เพราะเหตุใด และใครบ้างสามารถเข้าถึงเครือข่ายดังกล่าวได้ ข้อมูลประเภทใดที่ได้รับการจัดเก็บ จัดเก็บเป็นเวลานานเท่าใดและใครบ้างมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลที่ได้จัดเก็บไว้เหล่านี้ และข้อมูลประเภทใดที่ไม่ควรถูกจัดเก็บ

ซึ่งหากสังคมไม่ตั้งคำถามต่อประเด็นเหล่านี้ และไม่มีผู้ใดให้คำตอบต่อคำถามดังกล่าว เท่ากับว่าเสรีภาพของปัจเจกบุคคลกำลังถูกคุกคาม เป็นการเปิดช่องให้อาชญากรใช้ความสามารถของต้นทางเทคโนโลยีเพื่อกระทำการอันมิชอบ ดังนั้น การป้องกัน และการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย เพื่อความก้าวหน้าและมั่นคงทางเศรษฐกิจ⁸

ด้วยเหตุนี้สหภาพยุโรปจึงตระหนักถึงปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และความเป็นส่วนตัว จึงได้กำหนดกฎหมายขึ้น ตลอดจนวางแนวทางการดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อรองรับป้องกันและจัดการกับประเด็นดังกล่าว โดยได้วางกลไกในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งปรากฏใน ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลธรรมดาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และว่าด้วยการเคลื่อนย้ายข้อมูลดังกล่าวโดยเสรี (General Data Protection Regulation 2016 (พ.ศ.2559) หรือ GDPR) ซึ่งจะมีผลให้กฎหมายยุโรปในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นแบบเดียวกันเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในด้านตลาดหนึ่งเดียวของยุโรป โดยกฎหมายที่เรียกว่า ข้อบังคับนี้ใช้บังคับโดยตรงกับทุกรัฐสมาชิกโดยไม่ต้องไปออกกฎหมายภายในอีก

วัตถุประสงค์ของข้อกำหนดดังกล่าว คือ ทำให้กฎหมายว่าด้วยการใช้และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของทุกประเทศในยุโรปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนที่ประกอบธุรกิจในยุโรปที่สามารถดำเนินธุรกิจตามกฎหมายได้โดยง่ายโดยไม่ต้องไปปฏิบัติตามกฎหมายแต่ละประเทศที่อาจจะไม่เหมือนกัน⁹ อีกทั้งข้อกำหนดดังกล่าวไม่ใช่แต่จะใช้บังคับกันภายในสหภาพยุโรปเพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นกฎหมายแม่แบบให้กับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก มีมาตรฐานสากล

ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2562 ประเทศไทยได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หรือ PDPA ย่อมาจาก Personal Data Protection Act, B.E.2562 (2019) โดยมีเหตุผลและความจำเป็น คือ เพื่อให้มีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพ และให้มีมาตรการรับผิดชอบหรือเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดข้อมูลของตน ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 37

จากกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า มีการกำหนดไว้อย่างครอบคลุมใช้บังคับได้ทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชน เช่น การคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล การควบคุมโดยการจำกัดสิทธิและให้สิทธิกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่

⁸ เฟิ่งอ๋าง.

⁹ เฟิ่งอ๋าง 6.

เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนดวิธีบริหารจัดการกับข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่ต้นจนถึงท้ายสุดของกระบวนการต้องอยู่ภายใต้ “หลักการยินยอม” จากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล¹⁰

ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565 มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐ มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีอำนาจและหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา อีกทั้งยังให้อำนาจและหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ¹¹ ด้วยอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงถือเป็นต้นสายของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีส่วนราชการต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติคอยสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชนในสังคม ฉะนั้นการบริหารงานต่าง ๆ หรือการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันปราบปรามก็ดี รักษาความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยของประชาชนก็ดี หรือความมั่นคงของประเทศก็ดี ล้วนแล้วแต่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลส่วนตัวของบุคคลเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งสิ้น เช่น งานทะเบียนประวัติอาชญากร มีภารกิจหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับงานทะเบียนประวัติอาชญากร การจัดเก็บระบบข้อมูลการตรวจสอบประวัติการกระทำผิดของผู้ต้องหาหรือบุคคล รวมถึงการตรวจสอบประวัติบุคคลกรณีเข้ารับราชการหรือสมัครเข้าทำงานในหน่วยงาน ต่าง ๆ ให้การสนับสนุนข้อมูลที่เกี่ยวข้องในกิจการตำรวจและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อประโยชน์ด้านการสืบสวนค้นหาตัวผู้กระทำความผิด อีกทั้งดำเนินงานพัฒนาระบบลายพิมพ์นิ้วมือและข้อมูลงานอาชญากรรม (Criminal Records Division, 2017) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและรัดกุมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสืบสวนติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิดให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อมูลประวัติอาชญากรจึงถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเป็นฐานข้อมูลการกระทำความผิดของประเทศ¹² อีกทั้งยังมีข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้จากบุคคลผู้ซึ่งเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีสถานะบุคคลเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานบุคคลในทางคดีอาญา โดยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้มานั้นก็โดยมาตรการทางกฎหมายที่พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ใช้อำนาจ เช่น เป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้น หรือสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในทางคดีอาญา เช่น การสอบสวนปากคำผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยาน สิ่งที่ได้มาคือข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงในทางคดี ข้อมูลเหล่านั้นจึงมีความสำคัญ สามารถระบุตัวตนของผู้ที่จะถูกลงโทษ ส่งผลต่อการพิจารณาพิพากษาของศาล ฉะนั้น

¹⁰ เฟิ่งอ้าง.

¹¹ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2565 มาตรา 6 (3),(4).

¹² เบญญาภา ทองเมืองหลวง, ‘การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’ (มกราคม - มิถุนายน 2563) ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 167.

ข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลส่วนตัวของบุคคลประเภทพิเศษ การปกป้องรักษาข้อมูลดังกล่าวจึงต้องมีวิธีการที่พิเศษเช่นเดียวกัน

และถึงแม้ว่าการจัดทำทะเบียนประวัติอาชญากร หรือการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนอยู่ในความครอบครองสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น จะเป็นการกระทำไปตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายให้ไว้ก็ตามแต่การใช้อำนาจกระทำต่อข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว อาจรบกวนต่อความเป็นส่วนตัวของบุคคล และอาจถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนตัวของบุคคลอื่นได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ปัญหาการวิจัยข้อ 1 กรณีปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นผลมาจากการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ตามมาตรา 4 (2),(5) มาใช้บังคับ เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งมีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์¹³ ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็จะได้รับการยกเว้นตามไปด้วย

แต่ตามข้อยกเว้นตามกฎหมายดังกล่าว ได้กำหนดว่า ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อกำหนดข้างต้นนั้น ต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วย¹⁴ เพราะหากมีข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหลจากหน่วยงานใดและมีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาจได้รับโทษทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง ซึ่งการมีมาตรฐานนั้น การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐจะต้องยึดหลักการตามมาตรฐานกฎหมายสากล คือ ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป หรือ GDPR 2016 อาทิเช่น หลักการที่สัมพันธ์กับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกประมวลผลโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นธรรมและโปร่งใสสัมพันธ์กับผู้ถูกประมวลผล¹⁵ หรือผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานได้ “หลักการตรวจสอบ” หลักการชอบด้วยกฎหมายของการประมวลผล หรือ “หลักความยินยอม” คือ การประมวลผลจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อผู้ถูกประเมินผลยินยอมให้ทำได้ และเพื่อจุดประสงค์ประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าอันอยู่บนพื้นฐานของการยินยอม¹⁶ เป็นต้น

¹³ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562, มาตรา 4 (2).

¹⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562, มาตรา 4 วรรคสาม.

¹⁵ นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษาร และนิชานันท์ นันทศิริธรรม (เชิงอรรถ 7) 107.

¹⁶ เฟิงอ้าง, 109.

ปัญหาการวิจัยข้อ 2 กรณีปัญหาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับบุคคลทั่วไป แต่ไม่ได้กำหนดมาตรการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา ซึ่งในความสำคัญของปัญหาดังกล่าว อาทิเช่น หากมีบุคคลถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา ในการเริ่มต้นของการดำเนินคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน อันเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน การดำเนินการทั้งหลาย เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ¹⁷ จะเห็นว่าการสอบสวนสวนนั้นกฎหมายได้ให้อำนาจกระทำได้หลายวิธีการอาจเป็นได้ทั้งการออกหมายเรียกพยานเอกสารหรือหมายเรียกเป็นพยานบุคคล หรือกรณีเรียกผู้เสียหายในคดีอาญามาให้ถ้อยคำ และยังมีอีกหลากหลายมาตรการของพนักงานสอบสวนที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสอบสวน การปกป้องข้อมูลส่วนตัวของบุคคล อาจจะใช้วิธีการตามกฎหมายทั่วไปไม่ได้ เพราะข้อมูลเหล่านั้นเป็นข้อมูลในการสืบพยาน เป็นข้อมูลจากการสืบถามจากบุคคล เพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นข้อมูลจากการระบุตัวบุคคลที่จะต้องถูกลงโทษในคดีอาญา (ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน) ข้อมูลดังกล่าวนี้จึงต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ นอกเหนือจากข้อมูลทั่วไปที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ เพราะเป็นข้อมูลที่มีผลต่อคดีอาญามีผลต่อการตัดสินของศาล จึงไม่ใช่ข้อมูลธรรมดาแต่เป็นข้อมูลเฉพาะในการกระทำความผิดตามข้อเท็จจริงและความจริงตามคดีนั้น เป็นรายคดีไป ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายก็ต้องกำหนดให้คุ้มครองโดยครอบคลุม ถึงข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน ทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยาน

ปัญหาการวิจัยข้อ 3 กรณีปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ของแต่ละหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติขาดองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จะเห็นได้ว่าข้อมูลต่าง ๆ ของบุคคล ที่อยู่ในความครอบครองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอยู่น้อยแต่ประเภทมีความแตกต่างกัน ข้อมูลของบุคคลธรรมดาทุกประเภททุกลักษณะ เช่น ชื่อ-นามสกุล เบอร์โทรศัพท์ อีเมล ที่อยู่ เลขบัตรประจำตัวของบุคคลธรรมดา (เช่น บัตรประชาชน หนังสือเดินทาง ใบขับขี่ เลขประจำตัวผู้เสียภาษี เลขบัญชีธนาคาร) ข้อมูลที่ใช้เชื่อมโยงไปยังข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาได้ (เช่น วันเดือนปีเกิด เชื้อชาติ สัญชาติ น้าหนัก ส่วนสูง ข้อมูลการแพทย์ การศึกษา การเงิน และข้อมูลการจ้างงาน เป็นต้น) ข้อมูลบันทึกต่าง ๆ หรือข้อมูลประเภทอ่อนไหว เช่น ข้อมูลความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิหรือศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพจิต เป็นต้น¹⁸ ด้วยข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลประเภทที่มีความอ่อนไหวได้ง่าย และถึงแม้ว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้กระทำหน้าที่ตามกฎหมาย การส่งต่อข้อมูลให้กับส่วนงานอื่นภายใน หรือภายนอกสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในรูปแบบใด ๆ

¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 (1).

¹⁸ เอกสาร 8 แบบสอบถามการสำรวจการเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับข้าราชการตำรวจในสังกัด กองบังคับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี.

และการกระทำหรือไม่กระทำใด ๆ ของตำรวจเกี่ยวกับการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะเป็นผลและอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ตาม แต่อย่างไรนั้นในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว อาจกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนนั้นได้ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน เป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบพยาน จากการสืบถามจากการค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นข้อมูลจากการระบุตัวบุคคลที่จะต้องถูกลงโทษในคดีอาญา (ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิน) ดังนั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของตำรวจนี้ จึงต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษนอกเหนือจากข้อมูลทั่วไปที่บัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าว อีกทั้งข้อมูลดังกล่าวมีผลต่อคดีอาญา มีผลต่อการตัดสินของศาล ข้อมูลดังกล่าวจึงไม่ใช่ข้อมูลธรรมดา แต่เป็นข้อมูลเฉพาะในความผิด ตามข้อเท็จจริงและความจริงตามคดีนั้น เป็นรายคดีไป อนึ่งในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ควรให้อยู่ในกรอบของมาตรฐานขั้นต่ำ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะมุ่งเน้นถึงมาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังคงมาตรการในการเตรียมความพร้อมให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ให้มีความเข้าใจ เสริมสร้างให้เกิดความตระหนักรู้ต่องานในหน้าที่และความรับผิดชอบ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และเข้าใจในหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนของประเทศไทย เปรียบเทียบกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

1.2.4 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานทางคดีอาญาได้

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนมีประเด็นที่นำมาศึกษาถึงปัญหาว่า การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น มีการกระบวนการบริหารจัดการตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างไร มีความเหมาะสม และเพียงพอต่อการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญาหรือไม่เพียงใด จึง

ต้องหาแนวทางหรือหลักการทางกฎหมายมาแก้ไข เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน โดยได้ศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยเปรียบเทียบกับอนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนดังกล่าวสามารถปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนตัวของบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ขัดต่อหลักกฎหมายเป็นที่ยอมรับ และมีความสอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย ระเบียบ ประกอบกับตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารทางวิชาการ ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน เพื่อนำมาศึกษา วิเคราะห์ปัญหา และนำมาใช้เป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของอนุสัญญาระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ และสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยกับอนุสัญญาระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศได้

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

1.6.3 ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

1.6.4 สามารถให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานทางคดีอาญาได้

บทที่ 2

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศึกษากรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

เพื่อเป็นองค์ความรู้พื้นฐานให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น บทที่ 2 นี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึง แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในกรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน ว่ามีรายละเอียด และสาระสำคัญอย่างไร ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ความยุติธรรมนั้นหมายความว่า การมีความเที่ยงธรรม มีความชอบธรรม และมีความชอบด้วยเหตุผล (ความหมายตามพจนานุกรม)¹⁹

ความยุติธรรมตามกฎหมายนั้น กฎหมายต้องมีความชอบธรรม โดยการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายเป็นการแก้ไขลักษณะที่ตายตัวและลดความแข็งกระด้างของกฎหมายในการบังคับใช้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ หากกฎหมายขัดกับความยุติธรรมในลักษณะที่ตบตกกฎหมายที่บัญญัติขึ้นไว้อย่างไม่ยุติธรรมหรือการบังคับใช้ตบตกกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งจากกรณีดังกล่าวการใช้ดุลพินิจจะสามารถช่วยบรรเทาผลร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้นการใช้ดุลพินิจจึงเป็นหลักการพื้นฐานที่ต้องยึดไว้ในหลักความยุติธรรม

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไป²⁰

การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้น มีปัจจัยที่จำเป็นต่อการบริหารตามหลัก 4 M ดังนี้คือ คน มาจากคำว่า Man, เงิน มาจากคำว่า Money, วัสดุอุปกรณ์ มาจากคำว่า Material และการจัดการ มาจากคำว่า Management แต่ต่อมาได้มีองค์ประกอบที่สำคัญเข้ามาอีกหลายประการ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะเวลา เป็นต้น

(1) ลักษณะสำคัญของการบริหารงาน

1.1) วัตถุประสงค์ของการบริหารงาน โดยในภาคธุรกิจของเอกชนวัตถุประสงค์ของการบริหารงานโดยทั่วไป คือ การแสวงหากำไรของผู้ประกอบการ ส่วนในภาครัฐก็มีวัตถุประสงค์ของการบริหารงานโดยทั่วไป คือ การบริการสาธารณะของภาครัฐให้แก่ประชาชน โดยกระบวนการยุติธรรมมีวัตถุประสงค์ในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขแก่ประชาชน รวมถึงการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

¹⁹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด).

²⁰ พงษ์ธร ธัญญสิริ, กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย (2555), 4-7.

1.2) ปัจจัยนำเข้าในการบริหารงาน มีปัจจัยที่สำคัญคือ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ อำนาจหน้าที่ เวลา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1.3) กระบวนการบริหารงาน ควรจะประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 9 ประการคือ PAPOSDCORB มีความหมายโดยย่อ ดังนี้คือ

1.3.1) นโยบาย (Policy) หมายถึง นโยบายที่จะใช้ในการบริหารงานตลอดจนวิธีการกำหนดนโยบายดังกล่าวนี้ด้วย

1.3.2) อำนาจหน้าที่ (Authority) หมายถึง อำนาจหน้าที่ของแต่ละระบบงานตลอดจนการมอบหมายอำนาจหน้าที่ในระบบงานเหล่านี้ด้วย

1.3.3) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนที่จะดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นสอดคล้องต้องกันกับนโยบาย โดยอาศัยความรู้ทางวิชาการวางแผนและการคาดการณ์หรือทำนายเหตุการณ์ในอนาคตด้วย

1.3.4) การจัดรูปงาน (Organizing) หมายถึง การจัดรูปงานของระบบงานต่าง ๆ ในการจัดรูปงานนี้สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบด้วย คือ วิธีการปฏิบัติงานทั้งนี้เพื่อให้การจัดรูปงานและวิธีการปฏิบัติงานมีความสอดคล้องต้องกัน ในการจัดรูปงานดังกล่าวนี้อาจมีการพิจารณาในด้านการควบคุมการปฏิบัติงานหรือในด้านของการแบ่งงาน เช่น หน่วยงานหลัก (line) หน่วยงานที่ปรึกษา (staff) และหน่วยงานสนับสนุน (auxiliary)

1.3.5) การจัดการบุคลากร (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลที่มีองค์ความรู้และมีความสามารถ มาบรรจุและแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในหน่วยงานและอาจจะครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการกับบุคลากร เช่น การสรรหาบุคคล การบรรจุและแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การฝึกอบรม การกำหนดค่าตอบแทน การให้พ้นจากงานหรือการเลิกจ้าง และการให้บำเหน็จบำนาญ

1.3.6) การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การควบคุมงาน การนิเทศงาน และศิลปะในการบริหารงาน เช่น ความเป็นผู้นำ (leadership) มนุษยสัมพันธ์ และการจูงใจ อีกทั้งยังรวมถึงการวินิจฉัยสั่งการ และการมอบอำนาจหน้าที่

1.3.7) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การทำให้งานดำเนินไปโดยสะดวกและเรียบร้อยโดยรวมและร่วมมือกับฝ่ายต่างๆ รวมตลอดถึงการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ นักบริหารจำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการประสานงานแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังจะต้องกำหนดให้มีวิธีการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานของตนกับหน่วยงานอื่น ๆ ด้วย

1.3.8) การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงาน ตลอดถึงการประสัมพันธ์ผลงานด้วย กิจกรรมทั้งหมดนี้มีส่วนสัมพันธ์ต่อเนื่องกับการติดต่อสื่อสารเป็นอันมาก

1.3.9) การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณและการจัดงบประมาณ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารงานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นักบริหารจะต้องมีความรู้และ

ความเข้าใจระบบงบประมาณตลอดถึงกระบวนการในการจัดงบประมาณ และการเงิน และการใช้วิธีงบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมงานด้วย

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การบริหารงานในภาคส่วนของรัฐต้องมีกระบวนการบริหาร ประกอบไปด้วยปัจจัยนำเข้า ต่อมา ก็จะเป็นขั้นตอนในระหว่างที่กระบวนการต่าง ๆ ได้ดำเนินไป และสุดท้ายก็จะได้ผลผลิตหรือสิ่งที่ได้ออกมานั้น คือผลของงาน ทั้งหมดนี้จะต้องใช้องค์ประกอบตามกระบวนการในการบริหารงานดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลสำเร็จของงาน คือ การคุ้มครองป้องกันประชาชนในสังคมโดยให้อาชญากรรมเกิดขึ้นน้อยลง ในระบบบริหารงานยุติธรรมทางอาญานั้น จะประกอบไปด้วยระบบงานแยกย่อยกันหลายระบบซึ่งจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งหน้าที่และความรับผิดชอบ ได้แก่ เมื่อมีบุคคลถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ก็จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตำรวจในการสืบสวนสอบสวนความผิดอาญา ขั้นอัยการในการดำเนินการฟ้องคดีอาญา ขั้นศาลในการพิจารณาและพิพากษาอรรถคดี สำนักงานคุมประพฤติในการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของผู้ต้องหาหรือจำเลยในเรื่องของสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี ประวัติการกระทำความผิด ประวัติครอบครัว สถานภาพการสมรส การศึกษาและประกอบอาชีพ นิสัยและความประพฤติ สุขภาพร่างกายและภาวะทางจิต มาวิเคราะห์และทำรายงานเสนอศาล และกรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมและนิสัยของผู้ต้องขังในเรือนจำเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีแล้วออกไปสู่สังคมไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ โดยที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้จะต้องให้ผลการคืนคนดีสู่สังคม และร่วมกับประชาชนช่วยกันป้องกันไม่ให้บุคคลดังกล่าวกลับเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวอีก

อลัน อาร์คคอฟฟี (Alan R. Coffey) กล่าวว่า²¹ การบริหารงานยุติธรรมทางอาญาประกอบไปด้วยระบบงานย่อย ๆ หลายระบบ ซึ่งมีความแตกต่างจากระบบงานอื่น ๆ และแตกต่างกันทั้งในด้านหน้าที่และความรับผิดชอบของระหว่างระบบยุติธรรมย่อย ๆ ด้วยกันด้วย การบริหารงานยุติธรรมทางอาญาจึงมีกระบวนการพิเศษอีกมากมายหลายอย่าง ในการนี้ อลัน อาร์คคอฟฟี (Alan R. Coffey) ได้กล่าวถึงการบริหารงานยุติธรรมไว้โดยเฉพาะอีกว่าจะต้องประกอบองค์ประกอบ 3 ส่วนดังนี้คือ (1) ปัจจัยเหตุ (Input) (2) ขั้นตอนของกระบวนการ (process) และ(3) ผลที่ออกมา (output) โดยปัจจัยเหตุ ได้แก่ อาชญากรรม หรือการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การกระทำที่เป็นความผิดในตัวของมันเอง หรือ Mala in se (ภาษาลาติน) เช่น การฆ่าผู้อื่น การทำร้ายร่างกายผู้อื่น การปล้นทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งทุกประเทศได้กำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา และการกระทำที่โดยทั่วไปที่ไม่เป็นความผิด แต่รัฐกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญา หรือ Mala Prohibita (ภาษาลาติน) เช่น ความผิดต่อกฎหมายจราจรทางบก, กฎหมายอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืนและวัตถุระเบิด, กฎหมายปราบการค้าประเวณี, กฎหมายการพนัน, กฎหมายยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งความผิดประเภทนี้ในหลายประเทศอาจบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญา แต่อีกบางประเทศก็ไม่ได้บัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญา ส่วนปัจจัยเหตุตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดสามัญ เช่น ฆ่าผู้อื่น ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และความผิดลหุโทษ เป็นต้น ส่วนอีกประเภท

²¹ เพิ่งอ้าง 9-10.

หนึ่ง เช่น ดูหมิ่นซึ่งหน้า เป็นต้น ซึ่งความผิดทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกัน อีกทั้งยังมีแยกประเภทของความผิดออกไปเป็นอีก 2 ประเภท คือ ความผิดต่อแผ่นดินหรืออาญาแผ่นดิน คือรัฐเป็นผู้เสียหาย เป็นความผิดที่ยอมความกันไม่ได้ เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น และอีกประเภทหนึ่ง เป็นความผิดต่อส่วนตัว คือเอกชนเป็นผู้เสียหาย เป็นความผิดที่สามารถยอมความกันได้ถ้าผู้เสียหายไม่พอใจ และเอาผิดกับผู้กระทำความผิดรัฐก็จะลงโทษกับผู้กระทำความผิดไม่ได้ ส่วนขั้นตอนของกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการทำงานของตำรวจ ทนายความ อัยการ ศาล คุมประพฤติ และราชทัณฑ์ และผลที่ออกมา คือ การป้องกันสังคมและการลดอาชญากรรมในสังคม

ซึ่งจะเห็นได้ว่า กระบวนการดังกล่าวสืบเนื่องกันไปเปรียบเสมือนลูกโซ่ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมมีส่วนสัมพันธ์กัน ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงไปของหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อระบบงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้ เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีนโยบายให้ปราบปรามอาชญากรรมโดยการระดมกวาดล้างผู้กระทำผิด จากนโยบายดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อระบบงานของหน่วยงานยุติธรรมอื่นๆ เช่น คดีจะล้นศาลการดำเนินคดีล่าช้า ไม่สามารถพิจารณาให้เสร็จได้ในเวลาอันควร และจะส่งผลกระทบต่อกรมราชทัณฑ์เพราะจะมีผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมไว้ในระหว่างสอบสวน และพิจารณาคดีมากมายจนล้นคุก เป็นต้น

(1) ความหมายเกี่ยวกับการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายในทางอาญา เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อัยการ ศาล สำนักงานคุมประพฤติกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ในกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการชั้นสืบสวนสอบสวน พิจารณาพิพากษา บังคับคดี หรือกระบวนการอื่นใดเพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม²²

การบริหารงานยุติธรรม หมายความว่า การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การปกป้องสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน การบังคับตามกฎหมาย และการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน แต่ไม่รวมถึงอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาของศาล และการดำเนินการของหน่วยงานอิสระตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549 มาตรา 3²³

(2) องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การบริหารงานยุติธรรมทางอาญามีองค์ประกอบพื้นฐานอยู่ 4 ส่วน คือ²⁴

2.1) ผู้กระทำผิด (Offender) ประกอบด้วยบุคคลกลุ่มเสี่ยงเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ ผู้ที่อาจจะยังไม่ได้กระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และผู้ที่เป็นอาชญากร คือ ผู้ที่ได้กระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

²² เฟิงอ้าง 2.

²³ เฟิงอ้าง 8.

²⁴ เฟิงอ้าง 19.

2.2)เหยื่ออาชญากรรม (Victim) แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปฐมภูมิ คือ ผู้ถูกกระทำโดยตรง ระดับทุติยภูมิ คือ ผู้ที่ใกล้ชิดเหยื่อและได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมโดยอ้อม และระดับตติยภูมิ คือ ผู้ที่อยู่ในบริเวณสถานที่เกิดเหตุหรือประชาชนที่อยู่สังคม

2.3) ระบบงานยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) ได้แก่ องค์การตำรวจ อัยการ ศาล กรมราชทัณฑ์ สำนักงานคุมประพฤติ และหน่วยงานอื่น ๆ ในกระทรวงยุติธรรมรวมถึงกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชนตามวิถียุติธรรมชุมชน ซึ่งจะช่วยขัดเกลานิੱยความประพฤติของผู้กระทำผิดให้กลับเป็นคนดีสู่สังคม

2.4) สังคม (Society) ประกอบไปด้วยภาคส่วนของประชาชน เอกชน และประชาสังคม ที่จะเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรม และมีการป้องกันการกระทำผิดซ้ำด้วยการส่งบุคคลที่พ้นจากกระบวนการยุติธรรมสู่หน่วยงานที่ดูแลต่อในสังคม

(3) เป้าหมายของการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา²⁵

3.1) หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีความหลากหลายแต่จะต้องอยู่ภายใต้เป้าหมายเดียว คือ การอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับผลลัพธ์ ดังนี้

1.1) ความยุติธรรม อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และได้รับความเสมอภาคและความเป็นธรรม

1.2) การรักษาความปลอดภัยให้แก่ชุมชน

1.3) การคุ้มครองเหยื่อของอาชญากรรม

1.4) การบูรณาการงานยุติธรรม หรือการบริหารงานยุติธรรมเชิงบูรณาการ

3.2) การบริหารงานยุติธรรมเพื่อใช้ในการควบคุมอาชญากรรมหรือควบคุมการกระทำผิดจะต้องมีกระบวนการยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีการบริหารงานยุติธรรมควบคู่กันไป

2.1.3 แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตำรวจ

ตำรวจ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบ จับกุม และปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ตำรวจ คือ ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ตามที่ได้ยินกันอยู่เสมอ คำว่า “พิทักษ์” แปลว่า ดูแลคุ้มครองพลเมืองของประเทศ ดังนั้น ตำรวจจึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบอันใหญ่หลวงในการดูแลคุ้มครอง ให้เกิดความสงบสุขแก่พลเมืองของประเทศ²⁶

ตำรวจ คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน รวมอยู่ในคำจำกัดความของคำว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁷

²⁵ เฟิงอ้าง 20.

²⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (พิมพ์ครั้งที่ 5 บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด).

²⁷ ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่มที่ 1 ภาคที่ 1 ลักษณะ 1 บทที่ 2 อำนาจหน้าที่ของตำรวจ, (พิมพ์ครั้งที่ 3 สำนักพิมพ์สุตราไพศาล) 5.

ตำรวจเป็นหน่วยงานแรกและถือว่าเป็น “ต้นธาร” แห่งกระบวนการยุติธรรม มีหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมให้ปฏิบัติไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่าอำนาจหน้าที่ของตำรวจนั้นมีขอบเขตกว้างมาก และไม่อาจกำหนดให้ตายตัวได้ เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจนั้นเป็นไปตามสถานการณ์ โดยใช้หลักเหตุผลอันสมควรแล้วใช้ดุลพินิจในการดำเนินการตามที่กฎหมายรองรับ ตั้งแต่การตรวจค้น ไปจนถึงการจับกุม

ตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่มที่ 1 ภาคที่ 1 ลักษณะ 1 บทที่ 1 โดยได้กำหนดหน้าที่ทั่วไปของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไว้ ดังนี้²⁸

1. รักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน
2. รักษากฎหมาย
3. บำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้กับประชาชน
4. ดูแลและรักษาประโยชน์ของสาธารณะ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2478 กำหนดถึงอำนาจหน้าที่ของตำรวจไว้โดยสรุปได้ดังนี้

1. ตำรวจ เป็นเจ้าพนักงาน ผู้มีหน้าที่รักษาความสงบของประชาชน
2. ตำรวจเป็นพนักงานสอบสวน ย่อมมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาภายในเขตอำนาจของตน
3. อำนาจการจับกุม ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา อาจเป็นทั้งในกรณีที่มีหมายค้น และไม่มีหมายจับ รวมถึงการค้นตัวในที่สาธารณะสถาน
4. อำนาจควบคุมตัวผู้กระทำความผิด ที่ถูกจับไว้ได้ตามกำหนดเวลา ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย
5. อำนาจตรวจค้นเคหสถาน ที่อยู่อาศัย และสำนักงานของบุคคลอันเป็นที่รื้อฐานตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

นอกจากนี้ตำรวจยังมีหน้าที่และภารกิจอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น รักษาป้องกันชายแดน (ตำรวจตชด.) ปราบปรามการก่อการร้าย รักษาความมั่นคงของประเทศร่วมกับทหาร ตรวจน่านน้ำภายในประเทศ ตำรวจทางหลวง ตำรวจป่าไม้ ตำรวจรถไฟ ตำรวจน้ำ ตำรวจไซเบอร์ ตำรวจภาษีอากร ตรวจคนเข้าเมือง ตลอดจนถึงพิสูจน์หลักฐานตำรวจ เป็นต้น²⁹

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

ในการดำเนินคดีอาญาตำรวจมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา โดยแยกออกได้เป็น 2 กรณี คือ³⁰

²⁸ เพิ่งอ้าง 3.

²⁹ พวงผกา เกตุตรีภรณ์, ‘การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานทะเบียนประวัติอาชญากร กรณีศึกษาศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 7’ (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร 2554) 14.

³⁰ กุลพล พลวัน, *การบริหารกระบวนการยุติธรรม* (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์นิติธรรม 2544) 50–51.

1. อำนาจหน้าที่ทั่วไป โดยเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดไว้กว้าง ๆ เช่น อำนาจในการสอบสวนคดีอาญา และอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา

2. อำนาจหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ อำนาจที่จะปฏิบัติการเพื่อดำเนินคดีอาญา ซึ่งอำนาจดังกล่าวต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย ซึ่งจะระบุอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายหรือข้อบังคับกำหนด

ประเทศไทยใช้ระบบ “ซีวิลลอว์” (civil law) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ระบบลายลักษณ์อักษร ในการการดำเนินคดีอาญาที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีอาญาใน “ระบบกล่าวหา” ซึ่ง ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร ให้ความเห็น ว่า ตามกฎหมายแล้วการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเป็นเรื่องของความร่วมมือของทุก ๆ องค์กรในกระบวนการยุติธรรมตามแนวคิดของ “การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ”³¹

(1) บทนิยามที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้³²

“ผู้ต้องหา” คือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

“ผู้เสียหาย” คือ ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ตามมาตรา 4, 5, และ 6,

“พนักงานสอบสวน” คือ เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

คำว่า “พนักงานสอบสวน” มีความหมายอยู่ 2 นัย กล่าวคือ นัยหนึ่งหมายถึง ตัวบุคคล หรือตัวเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่สอบสวน และกับอีกนัยหนึ่งหมายถึง องค์กรดำเนินคดีอาญาที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวน เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เป็นต้น

คำว่า “พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจและหน้าที่” ในที่นี้หมายถึง องค์กรพนักงานสอบสวน ไม่ใช่ตัวเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวน³³

“การสืบสวน” คือ การที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบถึงรายละเอียดของความผิดนั้น

“การสอบสวน” คือ การที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาในการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง เพื่อพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาผู้กระทำผิดมาลงโทษ³⁴

³¹ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8 สำนักพิมพ์วิญญูชน 2555) 48.

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2), (4), (6).

³³ เพิ่งอ้าง 441.

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) (11).

ในส่วนของอำนาจการสอบสวนนั้น ตามมาตรา 18 ถ้าในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี (หมายถึงที่ไม่ได้อยู่ในเขตของกองบัญชาการตำรวจนครบาล) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี(หมายถึงอยู่ในเขตของกองบัญชาการตำรวจนครบาล)ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิดหรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

และตามมาตรา 19 ถ้าเป็นกรณีที่ (1) ไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ หรือ(2) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง หรือ(3) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องเกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป หรือ(4) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรมกระทำลงในท้องที่ต่าง ๆ กัน หรือ(5) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหากำลังเดินทาง หรือ(6) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหายกำลังเดินทาง ให้พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้

ในกรณีข้างต้นพนักงานสอบสวนต่อไปนี้เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน คือ (1) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว ให้พนักงานสอบสวนท้องที่ที่จับได้มีอำนาจสอบสวน และ(2) ถ้ายังจับผู้ต้องหาไม่ได้ พนักงานสอบสวนท้องที่ที่พบการกระทำผิดก่อนมีอำนาจในการสอบสวน”³⁵

(2) หลักการตรวจสอบ

คดีอาญาเป็นเรื่องของ “หลักการตรวจสอบ” (Untersuchungsgrundsatz / examination principle)³⁶ การตรวจสอบความจริงในคดีอาญาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญทั้งในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นศาลเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่สำคัญจึงเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง การแสวงหาข้อเท็จจริง การพิสูจน์ข้อเท็จจริง และการชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐาน “ข้อเท็จจริงในคดีอาญา” ที่สำคัญมีสองส่วน คือ “ข้อเท็จจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหา” และ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหา”

ใน “การรวบรวมพยานหลักฐาน” (1) กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อจะทราบรายละเอียดข้อเท็จจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหา (2) กฎหมายก็บัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถทำได้ เพื่อจะทราบรายละเอียดแห่งพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความผิดที่ได้มีการกล่าวหา และ(3) กฎหมายบัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจที่จะสอบสวน เพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติเป็นอาณัติของผู้ต้องหาด้วย ซึ่งในส่วนนี้เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาโดยตรง

³⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10),(11), มาตรา 18, มาตรา 19.

³⁶ คณิต ญ นคร (เชิงอรรถ 33) 207.

ในการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีอาญาหรือแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญานั้นทั้งเจ้าพนักงานและศาลต่างมีความเป็นอิสระและไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ แต่จะต้องเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่ซื่อสัตย์ด้วยกฎหมาย

“การพิสูจน์ข้อเท็จจริง” ในคดีอาญาก็ไม่มีกฎหมายบังคับ

“การซ่งน้ำหนักรพยานหลักฐาน” เป็นเรื่องที่มีสัมพันธ์กับศาสตร์อื่น อาทิเช่น ตรรกศาสตร์ เป็นต้น ดังนั้นจึงเห็นว่า หลักในการดำเนินคดีอาญาจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานเพื่อช่วยในการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอาญา

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

แต่เดิมนั้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย เกิดขึ้นภายใต้การรับรองของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ การรับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่อยู่ในการครอบครองหรือการดูแลของหน่วยงานของรัฐ โดยมีหลักการสำคัญ คือ การที่รัฐจะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่หน่วยงานต่าง ๆ เก็บรักษาไว้ ไม่ว่าต่อหน่วยงานของรัฐด้วยกัน หรือต่อบุคคลใด ๆ จะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลก่อน เว้นแต่เป็นไปตามข้อยกเว้นของกฎหมายให้ทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมก่อน

ต่อมาสหภาพยุโรปได้ออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป หรือ General Data Protection Regulation 2016 (GDPR) โดยข้อบังคับฉบับนี้ให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของข้อมูล อีกทั้งยังให้การรับรองว่าข้อมูลจะได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันตลอดทุกประเทศของยุโรป โดยมีขอบเขตการบังคับใช้ ตามความในมาตรา 2 ได้ให้คำจำกัดความของข้อมูลส่วนบุคคลว่าหมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ชี้เฉพาะตัวบุคคลหรือบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลที่เป็นบุคคลธรรมดา ซึ่งการชี้เฉพาะตัวบุคคลนั้นอาจเป็นทั้งโดยตรงหรือโดยทางอ้อม การอ้างถึงข้อมูลส่วนบุคคล อาทิเช่น เลขประจำตัว ลักษณะสำคัญทางร่างกาย จิตใจ สถานะทางการเงิน วัฒนธรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถชี้เฉพาะตัวบุคคลได้ และในขอบเขตของการบังคับใช้ทั้งในการประมวลข้อมูลโดยวิธีการปกติ และโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอัตโนมัติ ดังนั้น ประชาชนทุกคน หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชนทุกแห่งในสหภาพยุโรป ต้องสามารถให้ความมั่นใจได้ว่าได้มีการนำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลไปปฏิบัติจริง และอยู่ในระดับมาตรฐานเดียวกันทั้งสหภาพยุโรป³⁷ จึงทำให้ผู้ประกอบการและองค์กรธุรกิจของไทยต้องปรับตัว เพื่อสอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามหลักมาตรฐาน GDPR จึงถือได้ว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยได้รับอิทธิพลมาจาก GDPR

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ที่อยู่ในการครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐเท่านั้นไม่ครอบคลุมถึง

³⁷ นพดล นิมหัน, ‘หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 กับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540’ ปีที่ 41 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2565) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 51.

ข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในภาคส่วนเอกชน อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ได้บัญญัติถึงการมีสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว คือ บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือครอบครัว บุคคลอื่นจะมากกระทำละเมิดต่อสิทธิเหล่านี้ไม่ได้ ไม่ว่าโดยวิธีการใด ๆ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นให้กระทำได้เท่าที่จำเป็นโดยใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้ไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพ ลดช่องว่างของกฎหมาย เพื่อรองรับบทบัญญัติของกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าว และเพื่อให้กฎหมายได้ให้การคุ้มครองครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในภาคส่วนเอกชนต่าง ๆ ทั้งหมดด้วย จึงได้มีการออกกฎหมายเฉพาะขึ้นมา คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562

ปัจจุบันจึงได้มีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หรือ PDPA (2019) เป็นกฎหมายว่าด้วยการให้สิทธิกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลให้ปลอดภัย และนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอนุญาต โดยจะมีบทบาทในการคุ้มครองและให้สิทธิกับบุคคลที่ควรมีต่อข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองได้ รวมไปถึงการสร้างมาตรฐานของบุคคลหรือนิติบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่จะต้องปฏิบัติตาม หากผู้ใดหรือองค์กรใดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนไม่ปฏิบัติตามก็จะมีบทลงโทษตามมาซึ่งอาจจะได้รับโทษทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

ด้วยกฎหมายดังกล่าวได้ตระหนักถึงความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลัก จึงทำให้ตำรวจเข้ามามีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องต่อการบังคับใช้กฎหมาย ในมิติของการรักษาความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน และมิติของการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่ตำรวจได้ครอบครองหรือควบคุมดูแลอยู่ ในฐานะที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติถือเป็นหน่วยงานของรัฐ ฉะนั้นแล้วแนวทางในการปฏิบัติบริหารจัดการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ปัจจุบันจึงได้มีประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขต ดังนี้³⁸

1. การจัดทำนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้การคุ้มครองมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล
2. กำหนดขอบเขตของการปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยอ้างอิงประกาศของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
3. ต้องเผยแพร่ประกาศนี้ ให้ข้าราชการตำรวจได้รับทราบ และต้องถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
4. เพื่อกำหนดมาตรฐาน แนวทางปฏิบัติและวิธีปฏิบัติ ให้ผู้ควบคุม ผู้ประมวลผล และเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งข้าราชการตำรวจและบุคคลภายนอกที่ปฏิบัติงานให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

³⁸ ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565.

ตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในการดำเนินงานและปฏิบัติ ตามอย่างเคร่งครัด

5. ประกาศนี้ ต้องมีการแก้ไขให้ถูกต้องโดยทบทวนปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง

อีกทั้งประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังกล่าว ยังได้กำหนดเรื่องมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล คือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมอย่างน้อย 3 ประเด็น คือ 1) การอ้างรั่วซึ่งความลับ (confidentiality) 2) ความถูกต้องครบถ้วน (integrity) และ 3) สภาพพร้อมใช้งาน (availability) ของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ โดยอย่างน้อยควรประกอบด้วยการดำเนินการ 3 มาตรการ ดังต่อไปนี้³⁹

1. มาตรการป้องกันด้านการบริหารจัดการ (administrative safeguard)

(1) มีการออกระเบียบ วิธีปฏิบัติ สำหรับควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและอุปกรณ์ในการ จัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยคำนึงถึงการใช้งานและความมั่นคงปลอดภัย เช่น กำหนดให้มี บันทึกรายชื่อผู้ที่มีสิทธิ์เข้าถึง กำหนดให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตรวจสอบผู้มีสิทธิ์ผ่านเข้า - ออก มีการ กำหนดรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้าถึง ทั้งนี้ความเข้มข้นของมาตรการ ให้เป็นไปตามระดับความเสี่ยงหรือ ความเสียหาย ที่อาจเกิดขึ้นหากข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล ถูกแก้ไข ถูกคัดลอก หรือถูกทำลาย โดยมิชอบ

(2) มีการกำหนดเกี่ยวกับการอนุญาตหรือให้สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน (user responsibilities) แบ่งเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น สิทธิในการเข้าดู แก้ไข เพิ่มเติม เปิดเผย และเผยแพร่ การ ตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตลอดจนการลบทำลาย

2. มาตรการป้องกันด้านเทคนิค (technical safeguard)

(1) การจัดให้มีวิธีการเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังเกี่ยวกับการเข้าถึงเปลี่ยนแปลง ลบ หรือ ถ่ายโอนข้อมูลส่วนบุคคล ให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิธีการและสื่อที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูล ส่วนบุคคล

(2) บริหารจัดการการเข้าถึงของผู้ใช้งาน (user access management) เพื่อควบคุมการเข้าถึง ข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาต ตามระดับสิทธิการใช้งาน ได้แก่ การนำเข้าเปลี่ยนแปลง แก้ไข เปิดเผย ตลอดจนการลบทำลาย

(3) จัดให้มีระบบสำรองและกู้คืนข้อมูล เพื่อให้ระบบ และ/หรือบริการต่าง ๆ สามารถดำเนินการ ได้อย่างต่อเนื่อง

3. มาตรการป้องกันทางกายภาพ (physical safeguard) ในเรื่องการเข้าถึงหรือ ควบคุมการใช้ งานข้อมูลส่วนบุคคล (access control)

³⁹ ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565.ข้อ 3.

(1) มีการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและอุปกรณ์ในการจัดเก็บและประมวลผลโดยคำนึงถึงการใช้งานและความมั่นคงปลอดภัย เช่น มีบันทึกการเข้า – ออกพื้นที่ โดยให้มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของพื้นที่ มีระบบกล้องวงจรปิดติดตั้งมีการล้อมรั้วและล๊อคประตูทุกครั้ง มีระบบบัตรผ่านเฉพาะผู้มีสิทธิเข้าออก ทั้งนี้ความเข้มข้นของมาตรการ ให้เป็นไปตามระดับความเสี่ยงหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหากข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหลถูกแก้ไข ถูกคัดลอก หรือถูกทำลายโดยมิชอบ

(2) กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ใช้งาน (user responsibilities) เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต การเปิดเผย การลวงรู้ หรือการลักลอบทำสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล การลักขโมยอุปกรณ์จัดเก็บ หรือประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

ซึ่งจะเห็นได้ว่าทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตื่นตัวและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสังเกตได้จากกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานภาครัฐขนาดใหญ่และมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมากในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ยังมีอาจเป็นกฎหมายที่ให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น ในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละหน่วยในสังกัดนั้น มีความจำเป็นต้องมีกฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ และบทลงโทษของสำนักงานตำรวจที่เป็นหลักปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เป็นที่ยอมรับ ขอบด้วยหลักมาตรฐานสากล โดยเฉพาะในงานทะเบียนประวัติอาชญากรมีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวน ซึ่งปัจจุบันนั้นก็จะมีเพียงแต่ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวข้างต้นและถึงแม้ว่าสำนักงานตำรวจจะมีความเข้าใจและความตระหนักว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ควบคุมครอบครองอยู่นั้นเป็นเพราะอำนาจแห่งความจำเป็นภายใต้ฐานการปฏิบัติหน้าที่และอำนาจรัฐ (Public Tasks) ซึ่งดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะด้วยข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเป็นข้อมูลอ่อนไหว การปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติควบคุมครอบครองอยู่นั้นจำเป็นและสำคัญมาก ซึ่งหากมีกรณีเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมข้อมูลละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอาจส่งผลให้ได้รับโทษ ทั้งทางอาญา ทางแพ่ง หรือทางปกครองที่มีโทษสูงสุดถึง 500,000 บาท ซึ่งเงินค่าปรับดังกล่าวก็เป็นเงินภาษีของประเทศอยู่ดี ตามนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นจุดเริ่มต้นในการจุดประกายให้บุคลากรในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ในส่วนของการขับเคลื่อนนั้นก็ยังเห็นว่าการสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรภายในหน่วยยังคงมีความล่าช้าอยู่ ทั้งในแง่ของการปรับแก้ไขกฎหมาย ระเบียบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือการเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่บุคลากรในสังกัด เพื่อลดความเสี่ยงหรือตัดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ นำไปสู่การวางแนวทางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ และเป็นที่ยอมรับตามหลักมาตรฐานสากล มีอยู่หลายฉบับ ได้แก่

(1) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data) เป็นแนวทางปฏิบัติขั้นต่ำเพื่อให้ประเทศสมาชิกได้นำไปปฏิบัติภายในของแต่ละประเทศ ซึ่งมีได้แยกระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน และมีได้แยกว่าเป็นการประมวลผลข้อมูลโดยวิธีอัตโนมัติหรือวิธีประมวลผลด้วยมือ โดยตามแนวทางขององค์กร OECD ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องเฉพาะตัวบุคคล หรือสามารถชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้โดยมีหลักการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้⁴⁰

1. หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยข้อมูลส่วนบุคคลที่จะจัดเก็บต้องได้มาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องให้เจ้าของข้อมูลรับทราบและยินยอมในการจัดเก็บข้อมูล
2. หลักคุณภาพของข้อมูล ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้ เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์และถูกต้องตามความเป็นจริงอยู่เสมอ
3. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ ในการจัดเก็บข้อมูลจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้น
4. หลักการจำกัดการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจะขัดหรือใช้เกินขอบเขตของวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
5. หลักการรักษาความปลอดภัย การจัดเก็บข้อมูลต้องจัดให้มีการรักษาความปลอดภัย เพื่อป้องกันมิให้มีการเข้าถึง ใช้ เปิดเผย เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือทำลายข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต จนทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย
6. หลักการเปิดเผยข้อมูล ต้องกำหนดวิธีการ รูปแบบ และหลักเกณฑ์ ในการเปิดเผยข้อมูล โดยต้องไม่เป็นการกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล
7. หลักการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล กำหนดให้ปัจเจกชนมีสิทธิต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ สิทธิที่จะได้รับแจ้งว่ามีข้อมูลของตนจัดเก็บอยู่ สิทธิตรวจสอบข้อมูลของตนที่มีผู้จัดเก็บ สิทธิขอให้แก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง สิทธิปฏิเสธที่จะไม่ให้มีการจัดเก็บข้อมูลของตน หลักความรับผิดชอบ กำหนดความรับผิดชอบ หากมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องการไหลเวียนของข้อมูลระหว่างประเทศ โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกรับรองการไหลเวียนข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการส่งข้อมูลในประเทศสมาชิกอย่างต่อเนื่องและปลอดภัย

(2) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหประชาชาติ (United Nations) ในส่วนข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บด้วยคอมพิวเตอร์ (Guidelines for the Regulation of computerized Personal Data Files) สหประชาชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้⁴¹

⁴⁰ นพดล นิมหนู (เชิงจรธ 39) 5-6.

⁴¹ เฟ็งอ้าง, 7-8.

1. หลักความชอบด้วยกฎหมายและความเป็นธรรม ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรวบรวม หรือประมวลผลด้วยวิธีการที่เป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ และหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ

2. หลักความถูกต้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอว่าได้กระทำด้วยความถูกต้องสมบูรณ์ มีความทันสมัยอยู่เสมอ และจัดเก็บได้ภายในระยะเวลาจำเป็นเท่านั้น

3. หลักการระมัดระวังวัตถุประสงค์โดยเฉพาะเจาะจง ต้องระมัดระวังวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ และเงื่อนไขของการใช้ประโยชน์ข้อมูล การจัดเก็บเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยมีเงื่อนไข คือ ต้องเก็บรวบรวมเท่าที่เกี่ยวข้อง และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ถูกใช้หรือเปิดเผย เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง และระยะเวลาที่จัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ได้สำเร็จ

4. หลักการเข้าถึงข้อมูล เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะได้รู้ว่ามีผลการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยได้รับข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจได้ในเวลาอันสมควร และปราศจากค่าใช้จ่ายและสามารถขอลบ แก้ไข ในกรณีที่มีการเก็บข้อมูลโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เกินความจำเป็น หรือมีการเก็บข้อมูลโดยไม่ถูกต้อง

5. หลักการไม่เลือกปฏิบัติ ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งอาจทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา ปรัชญา สีผิว ความคิดเห็นทางการเมือง พฤติกรรมทางเพศ เป็นต้น

6. หลักการกำหนดชื่อยกเว้น หลักการที่กล่าวมาในข้อ 1. - ข้อ 4. สามารถกระทำได้ในกรณีจำเป็นเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ หลักคุณธรรม สิทธิและเสรีภาพ และระเบียบของสังคมกรณีหลักการตามข้อ 5. อาจยกเว้นหลักการนี้ได้ในการนี้เพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติ ภายใต้ข้อบัญญัติของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือกลไกของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและป้องกันการเลือกปฏิบัติ

7. หลักการรักษาความปลอดภัย ต้องมีการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บเพื่อป้องกันอันตราย การสูญหายหรือเสียหาย การทำลายโดยบุคคลหรือโดยไวรัสคอมพิวเตอร์ การเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ การใช้ในทางที่ผิด

8. หลักการกำกับดูแลโดยกฎหมายของประเทศต่าง ๆ จะต้องระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแลและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักการที่กำหนดนี้

9. หลักการส่งข้อมูลข้ามแดน ในระหว่างประเทศสามารถกระทำได้กรณีที่ประเทศเหล่านั้นมีวิธีการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ในระดับเดียวกัน

10. หลักขอเขตการใช้ข้อปฏิบัติ หลักปฏิบัติดังกล่าวสมควรใช้สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลในภาครัฐ และเอกชนที่จัดเก็บด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น เดียวกับการจัดเก็บด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับเอกสารที่จัดเก็บด้วยมือ

(2) หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation 2016 หรือ GDPR) เป็นกฎหมายที่ออกมาเพื่อคุ้มครองประชาชนในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ไม่ให้ถูกละเมิด

ในความเป็นส่วนตัวของข้อมูล เป็นบทบัญญัติที่มีผลบังคับระหว่างประเทศฉบับแรกที่ทำให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศในเครือสหภาพยุโรป เป็นแนวทางในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของข้อมูล และให้การรับรองว่าข้อมูลจะได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน โดยให้นิยามของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลสารสนเทศใด ๆ ที่สัมพันธ์กับบุคคลธรรมดาที่ถูกระบุ หรือสามารถถูกระบุอัตลักษณ์ได้ (“ผู้ถูกประมวลผลข้อมูล”) บุคคลธรรมดาที่สามารถถูกระบุอัตลักษณ์ได้ คือ บุคคลที่สามารถถูกระบุอัตลักษณ์ได้ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการอ้างอิงจากสิ่งระบุอัตลักษณ์เป็นการเฉพาะ เช่น ชื่อ หมายเลขประจำตัว ข้อมูลสถานที่ สิ่งระบุอัตลักษณ์ออนไลน์ หรือปัจจัยอย่างหนึ่งหรือมากกว่าที่เจาะจงไปยังอัตลักษณ์ทางกายภาพ กายวิยา พันธุกรรม จิตใจ ของบุคคลธรรมดานั้น

โดยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป ตามข้อกำหนดดังกล่าวมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. หลักความยินยอม

ข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บรวบรวมจะต้องได้มาโดยวิธีการที่ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย โดยต้องให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลรับทราบ และยินยอม โดยต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลในช่วงก่อนหรือในขณะที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ในกรณีที่ไม่สามารถขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลได้ ผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในเวลาใด ๆ ที่สามารถทำได้ และการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในแต่ละครั้งต้องมีการแจ้งต่อเจ้าของข้อมูลทุกครั้ง และต้องชี้แจงที่จำกัดเฉพาะตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้เท่านั้น

ความหมายของความยินยอม นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย “ความยินยอม” (Volenti Nonfit Injuria) ไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์ จิตติ ติงศภักดิ์ กล่าวว่า “เป็นการจงใจปล่อยให้เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นโดยไม่ขัดขวางทั้งที่สามารถขัดขวางได้ ซึ่งจะต้องเป็นการแสดงความประสงค์ที่จะให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นขึ้น โดยแสดงออกด้วยการกระทำอย่างหนึ่งโดยตนเองหรือโดยให้ผู้อื่นกระทำแทนตน อันเป็นการแสดงความประสงค์ต่อผู้กระทำเหตุการณ์นั้นให้เข้าใจว่าตนอนุญาตให้ทำยกเว้นแต่ ในกรณีพิเศษอย่างยิ่งเท่านั้นที่การนิ่งไม่ขัดขวาง อาจถือได้ว่าเป็นความยินยอม เพราะเป็นที่เข้าใจกัน โดยปกติทั่วไปว่าการนิ่งเช่นนั้นเป็นการยินยอม และการแสดงออกซึ่งความประสงค์ อันถือได้ว่าเป็นความยินยอมนั้นอาจแสดงออกโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้”⁴²

อาจารย์พจน์ ปุชปาคม กล่าวว่า “เป็นความยินยอมที่เกิดจากฝ่ายผู้เสียหายยอมให้กระทำต่อเนื้อตัว ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิของตน และยังเห็นว่าโดยแท้จริงแล้วความยินยอมนั้นเป็นข้อแก้ตัวของผู้กระทำไม่ใช่สิทธิของผู้กระทำ”

อาจารย์เพ็ญ เพ็ญนิตี กล่าวว่า “เป็นเรื่องที่ผู้เสียหายยินยอมให้กระทำการประทุษร้ายโดยสมัครใจหรือยอมเข้าสู่อันตราย ไม่ว่าจะเป็นการทำอันตรายต่อร่างกาย ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นใด การนิ่งเฉย การไม่ขัด

⁴² พิชัยศักดิ์ ทรยางกุล และนริศรา แดงไผ่, ‘หน่วยที่ 3 หลักความยินยอม’

ขึ้น หรือไม่ขัดขวางคัดค้านต่อการกระทำที่เป็นการประทุษร้ายหรือพฤติกรรมนั้นควรที่จะขัดขวาง ห้ามปราม หรือคัดค้าน แต่ไม่ขัดขวางไม่ห้ามปราม หรือไม่คัดค้านถือเป็นความยินยอมโดยปริยาย”⁴³

ศาสตราจารย์ ศักดิ์ สอนงชาติ กล่าวว่า “เป็นเรื่องที่ผู้เสียหายยอมให้กระทำหรือยอมต่อการกระทำ หรือเข้าเสี่ยงรับความเสียหาย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้ความยินยอม ย่อมทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นละเมิด ไม่ว่าผู้เสียหายจะได้รับความเสียหายจากการกระทำอย่างไร และได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างการอนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่น ๆ ของผู้เสียหายนั่นเอง”⁴⁴

โดยตาม GDPR บรรพ 2 หลักการ มาตรา 7 เรื่องเงื่อนไขสำหรับความยินยอม ได้วางแนวทางไว้ดังนี้

(1) เมื่อการประมวลผลเกิดขึ้นโดยความยินยอม ผู้ควบคุมจะต้องสามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนได้ว่าผู้ถูกประมวลผลข้อมูลได้ยินยอมให้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตน

(2) การให้ความยินยอมของผู้ถูกประมวลผลข้อมูลเกิดขึ้นในบริบทของการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นด้วยแล้ว การขอความยินยอมต้องถูกนำเสนอด้วยวิธีที่สามารถแยกออกจากสิ่งอื่นได้อย่างชัดเจน ในรูปแบบที่เข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย ใช้ภาษาที่ชัดเจนและไม่ซับซ้อน ส่วนใด ๆ ก็ตามของการประกาศที่ก่อให้เกิดการละเมิดข้อกำหนดนี้จะไม่ผลผูกพัน

(3) ผู้ถูกประมวลผลข้อมูลมีสิทธิยกเลิกความยินยอมได้ทุกเมื่อ การยกเลิกความยินยอมจะไม่ส่งผลกระทบต่อความชอบด้วยกฎหมายของการประมวลผลที่เกิดขึ้นด้วยความยินยอมก่อนที่จะถูกยกเลิก ผู้ประมวลผลข้อมูลควรได้รับแจ้งข้อมูลดังกล่าวก่อนให้ความยินยอม การยกเลิกจะต้องเป็นไปโดยง่าย

(4) เมื่อประเมินสถานการณ์ว่าความยินยอมนั้นได้มาโดยอิสระหรือไม่ จะต้องพิจารณาร่วมกับสิ่งที่เป็นเงื่อนไขในการได้มาซึ่งความยินยอมอย่างถึงที่สุด อาทิเช่น การบังคับสัญญาอันรวมไปถึงการให้บริการที่ไม่จำเป็นต่อการบังคับสัญญาดังกล่าวนั้นนับเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขความยินยอมหรือไม่⁴⁵

2. สิทธิเจ้าของข้อมูล

(1) สิทธิเจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการแจ้งเมื่อเกิดความเสียหายหรือการรั่วไหลของข้อมูลซึ่งเกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของเจ้าของข้อมูล ซึ่งการแจ้งเป็นหน้าที่ที่ผู้ประมวลผลข้อมูลต้องปฏิบัติเมื่อเกิดความเสียหายโดยไม่ชักช้าหลังเกิดความเสียหาย ภายใน 72 ชั่วโมง

(2) สิทธิที่จะรู้และเข้าถึงข้อมูล โดยเจ้าของข้อมูลจะต้องได้รับการแจ้งจากผู้ควบคุมข้อมูลว่ามีการประมวลผลข้อมูลหรือไม่ การประมวลผลดำเนินการที่ใดอย่างไรมีวัตถุประสงค์อะไร และเมื่อเจ้าของข้อมูล

⁴³ พจน ปุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด (โรงพิมพ์ไทยมิตรการพิมพ์ 2509) 254.

⁴⁴ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และความรับผิดชอบละเมิด, (พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2547) 55.

⁴⁵ นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร และนิชานันท์ นันทศิริธรรม (เชิงอรรถที่) 112 – 113.

ส่วนบุคคลร้องขอ ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องจัดหาสำเนาข้อมูลดังกล่าวให้แก่เจ้าของข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

(3) สิทธิที่จะขอให้ลบข้อมูล หรือสิทธิในการถูกลืม เจ้าของข้อมูลมีสิทธิแจ้งให้ลบ ระวังการเผยแพร่ หยุดการประมวลผลข้อมูลโดยบุคคลที่สาม แจ้งให้ลบข้อมูลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บครั้งแรก

(4) ให้ลบข้อมูลที่เจ้าของข้อมูลได้ยกเลิกความยินยอมแล้ว

(5) สิทธิที่จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตัวเอง ในรูปแบบที่สามารถใช้งานได้ตามปกติทั้งในรูปแบบที่อ่านได้ด้วยเครื่องหรืออุปกรณ์

(6) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตั้งแต่ต้น โดยกำหนดให้มีการวางระบบความคุ้มครองตั้งแต่ในโอกาสแรกของการออกแบบระบบมากกว่าการเพิ่มการดำเนินการในภายหลังเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของข้อมูล และผู้ควบคุมข้อมูลจะเก็บและประมวลผลข้อมูลได้เพียงพอที่จำเป็นเพื่อให้ภารกิจสำเร็จ และจะต้องจำกัดการเข้าถึงข้อมูลโดยผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับการประมวลผล

(7) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ (Data Protection Officers : DPO) กำหนดให้มีการแต่งตั้ง DPO สำหรับผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ และมีภารกิจหลักในการติดตามและประมวลผลข้อมูลเป็นประจำ และเป็นระบบ⁴⁶

คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Office หรือ DPO) ดังนี้⁴⁷

7.1) มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

7.2) มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานด้านไอทีเทคโนโลยี และโครงสร้างทางเทคนิค

และองค์กร

7.3) มีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้

7.4) มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เนื่องจาก DPO จำเป็นจะต้องแจ้งเตือนต่อเจ้าหน้าที่หากพบการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือเกิดเหตุละเมิด และต้องสามารถรายงานต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหากพบการทุจริต

7.5) มีทักษะในการสื่อสารที่ดี เพราะต้องติดต่อประสานงานทั้งบุคคลภายในและบุคคลภายนอก

7.6) แต่งตั้งคนในองค์กร หรือว่าจ้างบุคลากรภายนอกที่มีความรู้ (Outsource) เข้ามาทำงานแทนก็ได้

⁴⁶ นพตล นิมหัน (เชิงจรธ39) 10-11.

⁴⁷ PDPA Focus ‘ตอน Data Protection Office – DPO’ “เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล”

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการเข้าไปกระทำการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ เพื่อป้องกันอาชญากรรม แต่ในขณะเดียวกันอำนาจที่กฎหมายให้ นั้น ก็จะมีกรอบจำกัดอำนาจของเจ้าพนักงานด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต ซึ่งที่มาของอำนาจตามกฎหมายดังกล่าว นั้น มีหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมโดยเน้นไปในการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ไม่ค่อยให้ความสำคัญในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป้าประสงค์เพื่อต้องการที่จะดำเนินการให้รวดเร็วมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว เพราะเชื่อว่า หากเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถที่จะควบคุมอาชญากรรมได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประเทศไทย และทฤษฎีนี้เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถใช้ดุลพินิจวินิจฉัยความถูกต้องได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงสิทธิที่จะมีการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอีกครั้งหนึ่งเพื่อย้อนกลับและหาพยานหลักฐานที่เพียงพอมาลงโทษผู้กระทำความผิด ข้อดีของแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวนี้ คือมีวิธีการดำเนินการรวดเร็วและเด็ดขาด ทันต่อสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการพัฒนาการของรูปแบบอาชญากรรมใหม่ ๆ ขึ้น ส่วนข้อเสีย คือ เจ้าหน้าที่รัฐที่กฎหมายให้อำนาจในการใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง จึงอาจเกิดการใช้อำนาจใช้ดุลพินิจแบบอำเภอใจได้ ทำให้มีลักษณะเป็นผู้ก่ออาชญากรรมเป็นอันตรายต่อสังคมเสียเอง⁴⁸ โดยสรุปแนวคิดได้ดังต่อไปนี้

1. การปราบปรามอาชญากรรมถือเป็นงานหลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเนื่องจากกฎหมายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย
2. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมุ่งเน้นในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมากกว่าการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา
3. กฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เพื่อความสะดวกในการสืบสวนสอบสวน จับกุม ตรวจยึด และลงโทษ
4. กฎหมายใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นพรณนาการในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมจะต้องถูกขจัดออกไป
5. กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการเชื่อมโยงกัน และแต่ละหน่วยงานย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบสัมพันธ์กัน
6. เมื่อตำรวจจับกุมผู้ต้องหา และพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลควรมีข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เนื่องจากกระบวนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการเป็นการค้นหาความจริงที่น่าเชื่อถือ

⁴⁸ จิรสุดา ถาวรสุขศิริ, 'การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานที่รโหฐาน' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2554) 8.

7. วัตถุประสงค์หลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือการค้นหาความจริงที่กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

2.2.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process)

เป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นในเรื่องความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ มีแนวความคิดตรงกันข้ามกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม การดำเนินคดีตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนั้น จะมีขั้นตอนหรือวิธีการที่สร้างอุปสรรคมาขัดขวางไว้ ไม่ให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปในแต่ละขั้นตอนต่าง ๆ อย่างง่ายดาย ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจุดมุ่งหมายของทฤษฎีนี้จะแตกต่างจากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม เพียงแต่ว่าทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม จะยึดถือหลักกฎหมายหรือหลักนิติรัฐมากกว่าความคิดในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรม และไม่เชื่อว่าการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นไปโดยวิธีการตามปกติปราศจากการขู่เข็ญหลอกลวงสร้างพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ จากความเชื่อดังกล่าวนี้แนวคิดทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจะยึดกฎหมายเป็นหลัก โดยบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าเขาได้กระทำเท่านั้น เขาจะมีความผิดก็ต่อเมื่อมีการพิพากษาคดีจนถึงที่สุดแล้ว โดยสรุปแนวคิดได้ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่สำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย
2. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องมีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาอย่างเต็มที่โดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์
3. อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐจะต้องถูกจำกัดไว้เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจโดยมิชอบ
4. สิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญไม่เป็นเพียงแต่เรื่องทางเทคนิคองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม แต่จะต้องมีภาระหน้าที่ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดตามกฎระเบียบต่าง ๆ ทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และความมั่นคงของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
5. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเสมือนระบบงานที่มีการตรวจสอบอันประกอบด้วยหน่วยงานย่อย ๆ หลายหน่วยงาน ซึ่งต้องถ่วงดุลซึ่งกันและกัน
6. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องไม่มีการกล่าวหาว่า บุคคลใดกระทำความผิดกฎหมายโดยปราศจากพยานหลักฐานต่าง ๆ⁴⁹

ความแตกต่างระหว่างทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนั้นอยู่ที่วิธีปฏิบัติ ในแนวทางทฤษฎีแล้วความคิดด้านการควบคุมอาชญากรรมอาจเป็นผลทำให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่บางประการ เช่น การจับกุมโดยไม่มีหมายจับหรือการค้นในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น หรือการสอบสวนโดยใช้กำลังประทุษร้ายขู่เข็ญหลอกลวง หรือวิธีการอื่นใด

ส่วนทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมมุ่งเน้นทางด้านวิธีการแสวงหาพยานหลักฐาน หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ มีความน่าเชื่อถือได้ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ พนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจะ

⁴⁹ Herbert L. Packer, 'Two Models of the criminal Process' (University of Pennsylvania Law Review, 1964) 1-68.

เป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้⁵⁰ ซึ่งหากต้องการจะให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีประสิทธิภาพมากก็จะทำให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยลงไป ในทางกลับกันหากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนสูงก็จะทำให้มีประสิทธิภาพลดน้อยถอยลงไประบบกฎหมายในบางประเทศจึงยินยอมเสียสละความมีประสิทธิภาพบางประการเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน⁵¹

2.2.3 ทฤษฎีการกำหนดโทษ

การลงโทษ หมายถึง การกระทำที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ที่ต้องรับโทษซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อร่างกายจิตใจหรือทรัพย์สิน ซึ่งการลงโทษนั้นเป็นเสมือนเครื่องมือของการตัดสินของสาธารณะซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญคือ การลงโทษได้แก่ วิธีการที่เกี่ยวข้องกับความเจ็บปวดหรือการทรมาน ซึ่งเป็นผลจากการตัดสินโดยคำนิยมบางอย่างของสังคม นอกจากนี้มีนักวิชาการหลายท่านเสนอความคิดว่า การลงโทษเป็นการกระทำตามสัญชาตญาณการแก้แค้นโดยเป็นกระบวนการที่ยุ่ยากซับซ้อน อาชญากรรมบางประเภทและการกระทำบางชนิดถูกมองว่าผิด และทำให้สังคมเสียสมดุลทำให้เสียผลประโยชน์ของบุคคลหรือสมาชิก ปฏิบัติการลงโทษต่าง ๆ จึงมีส่วนในการทำลายความสมดุลที่เกิดขึ้น ดังนั้น การลงโทษอาจเป็นเพียงหนึ่งในปฏิกริยาหลาย ๆ อย่างต่อการฝ่าฝืนกฎหมาย⁵²

การลงโทษในสมัยโบราณมิได้มีกฎระเบียบว่าจะต้องลงโทษอย่างไร การลงโทษในสมัยก่อนนั้นมุ่งเน้นไปที่การแก้แค้นระหว่างคู่กรณีเป็นหลักจึงทำให้เกิดความวุ่นวายในบ้านเมืองขึ้นต่อมาเมื่อสังคมมีความเจริญมากขึ้นการปกครองมีแบบแผนก็เป็นระบบมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นรัฐจึงยื่นมือเข้ามาทำการไกล่เกลี่ยตัดสินคดีความ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมขึ้นอันจะเป็นการยุติหรือแก้ไขปัญหการแก้แค้นกันเองระหว่างคู่กรณี โดยรัฐมีแนวคิดที่ว่า เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นมิใช่เพียงแต่เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่อของอาชญากรรมเท่านั้น ยังส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมด้วย ดังนั้นรัฐจึงมีหน้าที่เข้ามาปราบปรามและลงโทษผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นได้รับโทษอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความหวาดกลัว และเป็น การป้องกันมิให้ผู้อื่นเอาเป็นเยี่ยงอย่างด้วย แนวคิดดังกล่าวได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาถึงราวศตวรรษที่ 18 มีการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงวิธีการลงโทษให้มีความยุติธรรมและเหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดมากยิ่งขึ้น โดยมีสำนักอาชญาวิทยาต่าง ๆ เสนอแนวความคิดในการกำหนดโทษไว้มากมายอันเป็นรากฐานทำให้เกิดวิวัฒนาการในการลงโทษและปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยแต่ละสำนักอาชญาวิทยาได้เสนอแนวคิดหลากหลายแตกต่างกันไป ได้แก่⁵³

⁵⁰ ประธาน วัฒนสาณิษฐ์, 'ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม' (กันยายน 2520) 7 วารสารนิติศาสตร์ 2520 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 149-154.

⁵¹ เฟ็งอั้ง 147.

⁵² อัจฉริยา ชูตินันท์, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, แก้ไขเพิ่มเติม, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2557) 130.

⁵³ ประเทือง ธนิตผล, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2548) 134.

1. สำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม (Classical School of Criminology) ในสมัยก่อนผู้คนยังเชื่อในเรื่องศาสนาภูตผีปีศาจการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมก็ล้วนแล้วแต่อาศัยเหตุผลในเรื่องศาสนาและความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาอธิบาย โดยมีความเชื่อว่าอาชญากรรมหรือการกระทำของคนเรานั้นไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายทั้งหมดนั้น ล้วนถูกกำหนด โดยผู้ที่มีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์ ส่วนความหายนะทางธรรมชาติมาจากสาเหตุที่มนุษย์ล่วงเกินต่อภูตผีปีศาจทั้งหลายอีกทั้งศาสนจักรได้เข้าครอบงำสังคมในสมัยนั้น และได้สร้างระบบความยุติธรรมทางอาญาขึ้นมาโดยกำหนดให้ระบบความยุติธรรมทางอาญาอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอิทธิพลเหนือชีวิตของมนุษย์ในสังคมแล้ว แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อดังกล่าวนั้นไม่สามารถให้คนในสังคมเชื่อได้ว่าเป็นความจริง และทำให้เหตุผลที่ยกขึ้นมาอธิบายไม่ได้รับการยอมรับจากสาธารณชนในที่สุด :ซึ่งแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมต้องการล้มเลิกวิธีการที่ทรามาน ทารุณโหดร้ายและการกระทำอย่างไร้มนุษยธรรม ความไม่เป็นธรรมและความไม่เสมอภาคทางสังคมและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนการเสนอแนวทางใหม่เพื่อปรับปรุงกฎหมายให้มีหลักเกณฑ์ที่หลีกเลี่ยงการตีความตามกฎหมายตามอำเภอใจของตุลาการ โดยสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมมีนักอาชญาวิทยาที่สำคัญ ดังนี้

ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) เป็นชาวอิตาลีและเป็นผู้ก่อตั้งสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมได้เสนอแนวความคิดหลายประการที่นำไปสู่การปฏิรูปพื้นฐานทางสาขาอาชญาวิทยาและปฏิรูปกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้ คือ

- (1) นำเสนอให้การพิจารณาทลงโทษควรมีความเหมาะสมกับความผิดที่บุคคลนั้นกระทำ “Equal punishment for the same crime” เพราะถือว่ามนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงอิสระ คือ “Free Will”
- (2) นำเสนอให้การบัญญัติกฎหมายต้องถือหลักพื้นฐาน คือ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน
- (3) นำเสนอให้การกำหนดค่านิยมของคำว่า อาชญากรรมโดยต้องพิจารณาจากองค์ประกอบเกี่ยวกับภัยอันตรายต่อสังคมเป็นสำคัญ คือเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อสังคมโดยส่วนรวม
- (4) นำเสนอให้มีการให้ความสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมมากกว่าการลงโทษ
- (5) นำเสนอให้ยกเลิกโทษประหารชีวิต และการลงโทษโดยใช้วิธีทรามาน และการทารุณกรรมด้วยวิธีการต่างๆ
- (6) นำเสนอให้การพิจารณาคดีควรมีลักษณะรวดเร็วและเป็นธรรม
- (7) นำเสนอให้การลงโทษมีเป้าหมายเพื่อการชดเชยและยับยั้งบุคคลจากการประกอบอาชญากรรม
- (8) นำเสนอให้การกำหนดโทษจำคุกควรได้รับการสนับสนุนและต้องกระทำโดยนำมาใช้อย่างแพร่หลาย และต้องแก้ไขและปรับปรุงสภาพเรือนจำให้ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งความมั่นคงปลอดภัย
- (9) นำเสนอให้มีการกำหนดความหนักเบาของการลงโทษโดยต้องได้สัดส่วนกับความรุนแรงของอาชญากรรมโดยต้องกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะของความผิดนั้น โดยไม่มากจนโหดร้ายทารุณ และต้องไม่น้อยเกินไปจนทำให้ผู้กระทำความผิดคิดว่าคุ้มค่าที่จะได้ผลประโยชน์จากการประกอบอาชญากรรม

(10) นำเสนอให้การบัญญัติกฎหมายเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนฝ่ายตุลาการมีหน้าที่พิจารณาความผิดของอาชญากรไม่ใช่มีหน้าที่ตีความกฎหมาย ดังนั้น กฎหมายจึงต้องบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรโดยต้องระบุให้ชัดเจนในส่วนของฐานความผิดและบทลงโทษเพื่อให้ประชาชนทราบและเพื่อป้องกันอาชญากรรม

เจเรมี เบนท์แฮม (Jeremy Bentham) เป็นนักอาชญาวิทยาชาวอังกฤษและเป็นผู้สานต่อแนวความคิดของซีชาร์ เบ็คคาเรีย โดยได้เสนอแนวความคิดในการลงโทษว่า กฎหมายต้องกำหนดบทลงโทษให้เหมาะสมกับอาชญากรรม การลงโทษเป็นมาตรการที่จำเป็นเพื่อข่มขวัญยับยั้งการกระทำความผิด และเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ นอกจากนี้ เจเรมี เบนท์แฮม ยังมีความคิดที่ต่อต้านการลงโทษด้วยวิธีการที่รุนแรง โหดร้าย และไร้ซึ่งมนุษยธรรม โดยการลงโทษต้องไม่เกินความจำเป็นต่อลักษณะแห่งการกระทำความผิด แต่ต้องไม่ลงโทษน้อยกว่าการกระทำความผิด และยังมีความคิดเห็นว่า มนุษย์ทุกคนมีศูนย์รวมแห่งความเพลิดเพลินพอใจและความเจ็บปวด (Pleasure & Pain Center) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นเมื่อมนุษย์มีความพอใจกับการกระทำความผิดก็จะเลือกที่จะกระทำความผิด แต่ถ้ามนุษย์รู้ถึงความเพลิดเพลินและความพอใจที่ได้รับน้อยกว่าความเจ็บปวดทรมานในการถูกลงโทษแล้ว มนุษย์ก็จะไม่เลือกกระทำความผิดโดยจะคิดยับยั้ง ไม่กระทำความผิดนั้นเสีย ฉะนั้น เพื่อควบคุมการกระทำความผิดอย่างได้ผล จึงควรออกกฎหมายโดยอาศัยหลักความเพลิดเพลินและเจ็บปวดเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดโทษ และก่อนที่จะมีการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรงนั้นจะต้องให้ประชาชนยอมรับและเห็นชอบด้วยการกำหนดโทษนั้นก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้⁵⁴

แนวคิดของซีชาร์ เบ็คคาเรีย และเจเรมี เบนท์แฮม มีผู้ยอมรับในระยะแรกต่อมาได้มีผู้คัดค้านเป็นจำนวนมาก โดยพิจารณาปรับปรุงจุดอ่อนซึ่งเน้นเรื่อง “การกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด” มาสู่แนวความคิดใหม่ซึ่งควร “กำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด” เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและความยุติธรรมยิ่งขึ้นโดยพิจารณาตามจริงว่ามนุษย์แต่ละคนมีมูลเหตุจูงใจไม่เหมือนกัน⁵⁵

2. สำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งดั้งเดิม (Neo - Classical School of Criminology)

ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่ตั้งดั้งเดิม มีแนวคิดพื้นฐานสอดคล้องกับแนวคิดสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมในเรื่องเจตจำนงอิสระของอาชญากรก่อนการตัดสินใจกระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตามสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งดั้งเดิมเห็นว่า มีปัจจัยที่ต้องพิจารณาประกอบในด้านของสังคมและพฤติกรรมการเล่นแบบของอาชญากรโดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้กระทำความผิดมีทั้งเด็ก เยาวชนคนชรา คนวิกลจริต เพื่อต้องการปรับปรุงหลักการของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมดังกล่าวให้มีความสอดคล้องกับสภาวะโลกของความเป็นจริงมากยิ่งขึ้นด้วยเหตุนี้ สำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งดั้งเดิมจึงได้นำเสนอแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ 4 ประการ ดังนี้

(1) เสนอให้ศาลนำพฤติกรรมแห่งคดี รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และตัวของผู้กระทำความผิดมาใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี ผลที่ติดตามมา คือ กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะ

⁵⁴ อัจฉริยา ชูตินันท์ (เชิงอรรถ 54) 67-68.

⁵⁵ ประเทือง ธนิตผล (เชิงอรรถ 55) 137.

อย่างยิ่งศาลได้เริ่มหันมาให้ความสนใจต่อสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ผู้กระทำความผิดต้องประสบอยู่ในการดำรงชีวิตประจำวัน

(2) เสนอให้กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการนำประวัติภูมิหลังของผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณา โดยไม่เพียงแต่จำกัดการพิจารณาเฉพาะพฤติกรรมขณะประกอบอาชญากรรมเท่านั้น

(3) เสนอให้กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลยอมรับฟังคำให้การของผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของคดี เช่น สาขาแพทยศาสตร์สาขานิติเวชวิทยา และสาขาจิตเวช เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างถ่องแท้ยิ่งขึ้น โดยถือว่า ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการเหล่านี้จัดเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง

(4) เสนอและกระตุ้นให้กระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลได้หันมาให้ความสนใจกับกลุ่มบุคคลที่อาจมีความรับผิดชอบแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป กลุ่มบุคคลที่จัดเป็นกรณีพิเศษเหล่านี้ย่อมไม่สามารถกำหนดเจตจำนงอิสระได้โดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นและสมควรที่กฎหมายควรให้ความปรานีและการผ่อนปรนในการลงโทษ ตัวอย่างของบุคคลที่ควรได้รับความปรานีจากการกระทำความผิด ได้แก่ เด็ก บุคคลวิกลจริต บุคคลปัญญาอ่อน และคนชรา เป็นต้นนอกจากนี้ยังอาจครอบคลุมถึงกรณีอื่นๆ เช่น ความพิการ เป็นต้น

ดังนั้น แนวคิดหลักของสำนักอาชญาวิทยาที่ตั้งเดิมนำสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรม ตลอดจนเหตุอันควรแก่การปรานี การลดหย่อนผ่อนโทษมาประกอบการพิจารณาคดี⁵⁶

3. สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School of Criminology)

สำนักนี้มีแนวความคิดที่สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของนายแพทย์ ซีโอ ซีซาร์ ลอมโบโรโซ (Cesare Lombroso) ซึ่งถูกยกย่องให้เป็นบิดาแห่งอาชญาวิทยา โดยสำนักปฏิฐานนิยมได้นำเอาหลักวิจัยแบบวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาหาสาเหตุของพฤติกรรมของอาชญากร ซึ่งการวิจัยได้ทำการสังเกตเก็บข้อมูลทางชีวภาคของบุคคล เช่น ศีรษะ ร่างกาย แขน ขา หรือผิวหนัง เป็นต้น แล้วนำมาสรุปเปรียบเทียบหาความแตกต่างระหว่างอาชญากรกับประชาชนทั่วไป โดยมีแนวความคิดสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมนี้ได้เปลี่ยนปรัชญาของการลงโทษใหม่จาก “การแก้แค้นมาเป็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจิตใจให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดี”⁵⁷

2.2.4 ทฤษฎีวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

ในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น นักทฤษฎีวิทยาได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำผิดว่ามี 5 ประการ ดังนี้⁵⁸

⁵⁶ อัจฉริยา ชุตินันท์ (เชิงอรรถ 54) 69-70.

⁵⁷ อัจฉริยา ชุตินันท์ (เชิงอรรถ 54) 71.

⁵⁸ อัจฉริยา ชุตินันท์ (เชิงอรรถ 54) 130-133.

1. เพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน (Retribution) กล่าวคือ ในสมัยโบราณเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้เสียหาย หรือญาติของผู้เสียหายมักจะใช้วิธีแก้แค้นเพื่อตอบแทนกับฝ่ายตรงข้าม โดยถือหลักว่า เมื่อบุคคลใดกระทำความผิด หรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนย่อมต้องได้รับผลตอบแทนจากการกระทำนั้นอย่างสาสมโดยใช้หลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” หรืออาจเรียกว่า “An eye for an eye, a tooth for a tooth” ซึ่งการลงโทษด้วยวิธีนี้เป็นการแก้แค้นตอบแทนผู้กระทำความผิดโดยไม่มีข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์แน่นอนขึ้นอยู่กับความพอใจเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อหรือญาติพี่น้องของเหยื่อจะใช้วิธีการตอบแทนโดยการแก้แค้น ซึ่งปรากฏว่า การลงโทษนั้นค่อนข้างรุนแรงและเกินขอบเขต มีความทารุณโหดร้ายปราศจากมนุษยธรรม

2. เพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence) กล่าวคือ ในการลงโทษผู้กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ที่น่าจะเห็นได้ชัด คือ เพื่อเป็นการยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำของผู้นั้น (specific deterrence) และเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเอาเยี่ยงอย่าง ซึ่งวัตถุประสงค์นี้ เรียกว่า “การยับยั้งโดยทั่ว ๆ ไป” (general deterrence) เช่น การนำโทษประหารชีวิตมาใช้ นั่น เชื่อว่า วิธีประหารชีวิตเป็นการยับยั้งผู้อื่นมิให้เอาเยี่ยงอย่างในการประกอบอาชญากรรม โดย เจมส์ ชูทเธอร์ (Jame Chuter) กล่าวว่า ไม่มีบทลงโทษอื่นใดที่จะมีผลยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิดทางอาญาเท่ากับโทษประหารชีวิต นอกจากนี้ ยังมีวิธีการลงโทษประเภทต่างๆ อีก เช่น การใช้ชื่อ การเขียน การจำคุก การให้หนักโทษทำงานหนัก เป็นต้น การลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ เกี่ยวเนื่องกับหลักธรรมชาติที่ว่า มนุษย์ปรารถนาที่จะได้รับความสุขความสบายและหลีกเลี่ยงความทุกข์ทรมาน ฉะนั้น การลงโทษจึงก่อให้เกิดการยับยั้งอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “การยับยั้งเป็นพิเศษ” (Special deterrence) โดยเป็นการลงโทษเพื่อให้เป็นบทเรียนให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกผิดและเข็ดหลาบไม่คิดกระทำความผิดอีกในอนาคต ซึ่งการยับยั้งพิเศษนี้ (Special deterrence) เฟ่งเล็งเฉพาะตัวผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความกลัวต่อโทษและไม่กล้ากระทำความผิดอีกในอนาคต

3. เพื่อเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของการลงโทษโดยวิธีประหารชีวิต จำคุก กักขัง ถือเป็นการตัดบุคคลผู้กระทำความผิดออกจากสังคม โดยเฉพาะการลงโทษประหารชีวิตถือเป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างถาวร ส่วนการลงโทษจำคุก กักขัง เป็นการตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในสังคมปลอดภัยจากอาชญากรรม อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การลงโทษโดยการตัดผู้กระทำความผิดออกไปนั้น เพราะโดยปกคนทั่ว ๆ ไปจะไม่คบค้าสมาคมกับผู้กระทำความผิด โดยถือว่าผู้กระทำความผิดเป็นภัยต่อสังคมและเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม จึงจำเป็นต้องกำหนดโทษทางอาญาดังกล่าวไว้ด้วย

4. เพื่อเป็นการแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation and Correction) กล่าวคือ การลงโทษสมัยโบราณมุ่งแก้แค้น และทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความท้อแท้ ดังนั้น วิธีการลงโทษจึงโหดร้ายทารุณ แต่ในปัจจุบัน มนุษย์เห็นความมีคุณค่าของการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น และคำนึงถึงหลักศีลธรรม และหลักมนุษยธรรมมากยิ่งขึ้น และเป็นที่เห็นพ้องต้องกันได้ว่า การลงโทษแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้ผู้กระทำความผิดกลับตนเป็นคนดีได้ แต่กลับเป็นการเสริมสร้างสันดานหยาบกระด้างยิ่งขึ้น หรือเพิ่มความเหี้ยมโหด ทารุณกักขฬะแก่ผู้กระทำความผิดให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งเห็นว่าไม่เป็นผลดีต่อคนในชุมชน

หรือสังคมแม้แต่น้อย และไม่อาจเป็นหลักประกันว่าจะไม่มีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นอีก ดังนั้น การแก้ไขผู้กระทำความผิด (Rehabilitation and Correction) จึงเป็นการห้ามปรามมิให้เกิดการประกอบอาชญากรรม จึงเป็นงานที่รัฐบาลจะต้องกระทำเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือเยียวยารักษาผู้กระทำความผิดเปลี่ยนให้เขาเคารพกฎหมายให้ได้

5. เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรม (Prevention of Crime) กล่าวคือ การลงโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันให้ชุมชน หรือสังคมนั้นปลอดจากอาชญากรรม และเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก และได้แก้ไขฟื้นฟูในระหว่างต้องโทษ พร้อมทั้งให้การศึกษาฝึกอาชีพ เมื่อพ้นโทษแล้วจะได้กลับตนเป็นคนดี และประกอบอาชีพในทางสุจริต เพื่อเป็นแนวทางป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นอีก

มาร์ก อ็องเซล (Marc Ancel) เป็นนักอาชญาวิทยาที่มีชื่อเสียงของประเทศฝรั่งเศสได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “การป้องกันสังคม” หมายถึง การปกป้องคุ้มครองสังคมที่เปรียบพร้อมบริบูรณ์ด้วยปัจจัยจำเป็นยิ่งต่อการดำรงชีวิตด้านอาชญากรรมโดยยึดหลักความถูกต้องชอบธรรม

อย่างไรก็ดีการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสามารถแบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้ คือ

(1) วางแผนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

- 1.1) เร่งรัดเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามโจรผู้ร้าย
- 1.2) ขอความร่วมมือจากราษฎรอาสาสมัคร
- 1.3) ควบคุมการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันอาชญากรรม
- 1.4) สอดส่องดูแลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งความประพฤติ
- 1.5) จัดวางสายงานการให้ข่าวกรองที่เชื่อถือได้
- 1.6) ให้มีการประเมินผล
- 1.7) ให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องการป้องกันทรัพย์สินและความปลอดภัย
- 1.8) จริยธรรมของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม
- 1.9) การประสานงานของสถาบันที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

2.2.5 ทฤษฎีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งเดิมนั้นการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของเอกชนที่ตกเป็นผู้เสียหายการดำเนินคดีอาญาเดิมจึงปะปนกับการดำเนินคดีแพ่งจนแยกแทบไม่ออก โดยมีที่มาจาก “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน” และ “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน” อังกฤษเพิ่งเปลี่ยนมาใช้เป็น “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” เมื่อปี ค.ศ.1986 โดยมีหลักการที่ถือว่า รัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจดำเนินคดีอาญา คือ พนักงานอัยการ ในฐานะทนายความแผ่นดิน⁵⁹

2.2.6 ทฤษฎีหลักการค้นหาความจริง (Truth Finding Theory)

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนเองจึงต้องค้นหาความ

⁵⁹ คณิต ฒ นคร (เชิงอรรถ 33) 65-66.

จริงเพื่อพิจารณาหรือทำความเข้าใจเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อให้พนักงานอัยการนั้นมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหา แต่อย่างไรก็ตามการที่พนักงานอัยการจะสั่งฟ้องผู้ต้องหาได้นั้นก็ต้องมีพยานหลักฐานตามสมควร โดยพยานหลักฐานนั้นก็มาจากการรวบรวมของพนักงานสอบสวน ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนจึงต้องค้นหาความจริงของคดีให้ถูกต้องและชอบธรรมมากที่สุด ทฤษฎีหลักค้นหาความจริง จึงหมายถึง การค้นหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานแห่งคดี เพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริงมากที่สุด ไม่ว่าจะข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานนั้นจะมีผลดีหรือผลเสียต่อผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็ต้องค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้ามาในคดีเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา⁶⁰

ทั้งนี้ แนวคิด และทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้น เป็นหลักการที่สำคัญที่อันก่อให้เกิดข้อกฎหมายรับรองให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ และการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

⁶⁰ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, *หลักทฤษฎีการสอบสวนและการรับฟังน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นการสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 4, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2551) 128.

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นมาตรการทางกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นกระบวนการที่รัฐและหน่วยงานของรัฐได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาใช้ในการบริหารบ้านเมือง อีกทั้งยังมีหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศอันเป็นกฎหมายแม่แบบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย ตลอดจนทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวถึงในบทที่ 2 แล้ว ส่วนในบทที่ 3 นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของอนุสัญญาระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และประเทศไทยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

3.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ

ในปี ค.ศ.1995 (พ.ศ.2538) สหภาพยุโรปได้ออกหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ชื่อว่า “Directive 95/46/EC” เป็นคำสั่งว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการเคลื่อนย้ายข้อมูลดังกล่าวอย่างเสรี เพื่อผลักดันให้กฎหมายของกลุ่มประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกัน โดยให้หลักประกันต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองในสหภาพยุโรป และต่อมาในปี ค.ศ.2002 (พ.ศ. 2545) สหภาพยุโรปได้ออกหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มเติมคือ “Directive 2002/58/EU” เป็นคำสั่งเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในภาคการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดรายละเอียดให้องค์กรผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ต้องมีมาตรการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางในการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศสมาชิกของยุโรปมีแนวทางในการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกันโดยคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นส่วนตัวของบุคคล (Right to Privacy)⁶¹ และล่าสุดในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2016 (พ.ศ.2559) ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปทั้ง 28 ประเทศในขณะนั้นได้มีการร่วมมือกันอย่างจริงจังในการผลักดันมาตรการที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง

⁶¹ ดาวัลย์ ขาวสนิท, ‘มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ศึกษากรณีด้านการเงินการธนาคารของธนาคารพาณิชย์’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2561) 45.

ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้เป็นกฎหมายของยุโรปที่มีเนื้อหาครอบคลุมและมีมาตรฐานเดียวกัน ทั้งนี้ ในการรับมือกับปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอันเกินผลในแง่ลบจากการพัฒนาการและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สหภาพยุโรปได้มีการลงมติรับรอง “ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล” หรือ GDPR (General Data Protection Regulation) ในปีนั้นเอง และยังให้บทบัญญัติต่าง ๆ ของข้อกำหนดดังกล่าวมีผลบังคับใช้ในสหภาพยุโรปตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2016 เป็นต้นไป รวมทั้งในอีกสองเดือนต่อมา ยังให้ผลบังคับใช้ครอบคลุมไปถึงเขตเศรษฐกิจยุโรป หรือ EEA อันประกอบไปด้วยประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปกับอีกสามประเทศคือ ประเทศไอซ์แลนด์ ลิกเตนสไตน์ และนอร์เวย์

3.1.1 หลักการสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป

หลักการสำคัญของข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือ General Data Protection Regulation 2016 (GDPR) คือ เป็นการให้ประชาชนได้มีส่วนควบคุมองค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดเก็บข้อมูลส่วนตัวของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดให้มีการปกปิดอัตลักษณ์ของข้อมูลที่จัดเก็บไว้ อาทิเช่น การกำหนดให้เข้ารหัส เป็นต้น และการบอกจุดประสงค์ของการประมวลผลข้อมูลนั้น เป็นต้น บริษัทห้างร้านจะต้องระบุให้ชัดเจนว่าข้อมูลจะถูกเก็บไว้นานเท่าไร และจะเปิดเผยข้อมูลนั้นให้กับบุคคลภายนอกหรือกับประเทศอื่นที่อยู่นอกเขตเศรษฐกิจยุโรปหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ให้ข้อมูลย่อมมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลส่วนตัวของตน สามารถเพิกถอนความเห็นชอบในการให้ประมวลผลข้อมูล และยังสามารถขอให้ลบข้อมูลของตนออกจากระบบได้ด้วย ผู้ให้ข้อมูลยังสามารถทักท้วงการประมวลผลข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าและการบริการอื่นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ พลเมืองยังมีสิทธิคัดค้านการตัดสินใจหรือการลงความเห็นที่ดำเนินการโดยระบบการอัตโนมัติ อันได้มาจากการประมวลผลข้อมูลด้วยเกณฑ์ของชุดคำสั่งอัตโนมัติที่ตั้งเอาไว้ และยังมีสิทธิยื่นเรื่องร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้กำกับดูแลได้อีกด้วย

ข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น เป็นที่ยอมรับในวงกว้างว่าเป็นมาตรฐานใหม่ระดับนานาชาติ และถือเป็นกฎหมายหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีมาตรฐานสากล และเป็นกฎหมายแม่แบบให้กับนานาประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย โดยมีหลักการที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นสาระสำคัญตามข้อกำหนดว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรป Regulation (EU) 2016/679 of European (บรรพ 2 หลักการ มาตรา 5)⁶² ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้อง

⁶² นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร และนิชานันท์ นันทศิริธรรม (เชิงอรรถ 7) 107-109.

1.1) ถูกประมวลผลโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นธรรม และโปร่งใสเมื่อสัมพันธ์กับผู้ถูกประมวลผล

1.2) ถูกรวบรวมเพื่อวัตถุประสงค์ที่เฉพาะ ชัดเจน ชอบธรรม และไม่ถูกประมวลผลนอกเหนือไปจากที่ตกลงไว้แต่ต้น มีวัตถุประสงค์อันเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ในการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ หรือประวัติศาสตร์ หรือวัตถุประสงค์ทางสถิติ อันเป็นการกำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์

1.3) เพียงพอ เกี่ยวเนื่องและอยู่ในขอบเขตที่จำเป็นโดยสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ที่ข้อมูลถูกประมวลผล เพื่อให้มีการใช้ข้อมูลให้น้อยที่สุด

1.4) มีความแม่นยำและเป็นปัจจุบันเสมอหากจำเป็น ขั้นตอนที่เป็นทั้งหมดจะต้องถูกปฏิบัติเพื่อรับประกันว่า ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่แม่นยำจะถูกลบ หรือแก้ไขโดยเร็ว

1.5) ถูกเก็บรักษาในรูปแบบที่อนุญาตให้การระบุตัวตนของผู้ถูกประมวลผลข้อมูลไม่เป็นไปนานกว่าที่จำเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ที่ข้อมูลส่วนบุคคลถูกประมวลผล ข้อมูลส่วนบุคคลอาจถูกเก็บรักษาไว้ในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นเท่าที่ข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกประมวลผลโดยเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำจดหมายเหตุ เพื่อประโยชน์สาธารณะ เพื่อการวิจัยทางประมวลผลวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์เท่านั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับ การนำมาตรการทางเทคนิคและการจัดการที่เหมาะสมไปปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกประมวลผลข้อมูล

1.6) ถูกประมวลผลด้วยวิธีการที่รับประกันความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลตามสมควร รวมถึงการคุ้มครองจากการปฏิบัติที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และจากการถูกทำลายหรือความเสียหายโดยอุบัติเหตุ ให้มีความสมบูรณ์และเป็นความลับ

2. ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลควรเป็นผู้รับผิดชอบจากการปฏิบัติงานดังกล่าวสามารถตรวจสอบได้

3.1.2 บทนิยามที่เกี่ยวข้อง

ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป ได้นิยามศัพท์ที่สำคัญ ดังนี้

ตามมาตรา 4 นิยาม

สำหรับวัตถุประสงค์ของข้อกำหนดนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลสารสนเทศใด ๆ ที่สัมพันธ์กับบุคคลธรรมดาที่ถูกระบุหรือสามารถถูกระบุได้ (“ผู้ถูกประมวลผลข้อมูล”) บุคคลธรรมดาที่สามารถถูกระบุได้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการอ้างอิงจากสิ่งระบุตัวลักษณะเป็นการเฉพาะ เช่น ชื่อ หมายเลขประจำตัว ข้อมูลสถานที่ สิ่งระบุตัวลักษณะออนไลน์ หรือปัจจัยอย่างหนึ่งหรือมากกว่าที่เจาะจงไปยังอัตลักษณ์ทางกายภาพ กาย วิชา พันธุกรรม จิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือสังคมของบุคคลธรรมดานั้น

“การประมวลผล” หมายถึง ปฏิบัติการ หรือดำเนินการใด ๆ กับข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ว่าจะด้วยวิธีการอัตโนมัติหรือไม่ก็ตาม อาทิเช่น การเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดระบบ การวางโครงสร้าง การเก็บรักษา การปรับใช้ หรือการแปรสภาพ การสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม การใช้ประโยชน์ การเผยแพร่ เป็นต้น หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้เข้าถึงได้

“ผู้ควบคุม” หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หน่วยงานสาธารณะที่มีอำนาจ หรือองค์กรใด ที่กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ไม่ว่าจะโดยลำพังหรือร่วมกัน โดยที่วัตถุประสงค์ วิธีการในการประมวลผลดังกล่าว และเกณฑ์เฉพาะสำหรับการแต่งตั้งตัวแทนผู้ควบคุมถูกกำหนดโดยกฎหมาย

“ผู้ประมวลผล” หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หน่วยงานสาธารณะที่มีอำนาจ หน่วยงาน หรือองค์กรอื่นใดที่ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในนามของผู้ควบคุม

“ความยินยอม” ของผู้ถูกประมวลผลข้อมูล หมายถึง การชี้ชัดถึงความต้องการของผู้ถูกประมวลผลข้อมูลที่ได้มาโดยอิสระ เฉพาะเจาะจงมีการแจ้งข้อมูล และไม่กำกวม โดยการประกาศหรือการ แสดงอย่างชัดเจนว่ายินยอมการตกลงถึงการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน

“การลบล้างข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง การลบล้างความปลอดภัยที่นำไปสู่การทำลาย การสูญเสีย การเปลี่ยนแปลง หรือการเปิดเผยโดยไม่มีอำนาจ หรือเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกถ่ายทอด เก็บรักษา หรือประมวลผลอื่นใด โดยบังเอิญหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

“ข้อมูลพันธุกรรม” หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะทางพันธุกรรมที่สืบทอดกัน มา หรือเกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งให้ข้อมูลลักษณะพิเศษเฉพาะเกี่ยวกับกายวิทยาหรือสุขภาพของบุคคลธรรมดานั้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ตัวอย่างทางชีววิทยาของบุคคลธรรมดาที่ถูกกล่าวถึง

“ข้อมูลชีวมาตร” หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นผลจากกระบวนการประมวลผลทางเทคนิค เฉพาะที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะทางกายภาพ กายวิทยาหรืออุปนิสัยของบุคคลธรรมดา ที่ทำให้สามารถระบุหรือ ยืนยันอัตลักษณ์ของบุคคลธรรมดาโดยเฉพาะได้ เช่น ข้อมูลภาพใบหน้าหรือลายนิ้วมือ

“ข้อมูลเกี่ยวข้องกับสุขภาพ” หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตของ บุคคลธรรมดา รวมถึงการจัดหาบริการสาธารณสุขที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางสุขภาพของบุคคลนั้น

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อกำหนดดังกล่าวนี้ ได้วางแนวทางการปฏิบัติไว้อย่างครอบคลุม แต่ ในการศึกษาคั้งนี้จะมุ่งเน้นเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ในการกำหนดและแยกแยะข้อมูลส่วนบุคคล ตาม GDPR โดยสามารถแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ได้แก่ ข้อมูลสารสนเทศใด ๆ ที่สัมพันธ์กับบุคคลธรรมดาที่ถูกระบุ หรือสามารถถูกระบุอัตลักษณ์ได้ (“ผู้ถูกประมวลผลข้อมูล”) ซึ่งบุคคลธรรมดาที่สามารถถูกระบุอัตลักษณ์ได้ไม่ว่าจะ โดยทางตรงหรือทางอ้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการอ้างอิงจากสิ่งระบุอัตลักษณ์เป็นการเฉพาะ เช่น ชื่อ หมายเลข

ประจำตัว ข้อมูลสถานที่ สิ่งระบุอัตลักษณ์ออนไลน์ หรือปัจจัยอย่างหนึ่งหรือมากกว่าที่เจาะจงไปยังอัตลักษณ์ทางกายภาพ กายวิททยา พันธุกรรม จิตใจ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือสังคมของบุคคลธรรมดานั้น (ตามมาตรา 4 นิยาม)

ประเภทที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ (หรือมีความอ่อนไหวเป็นพิเศษ) ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เปิดเผยต้นกำเนิดทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ อุดมการณ์ทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนาหรือปรัชญา และการประมวลผลข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวมาตรเพื่อวัตถุประสงค์ในการระบุอัตลักษณ์บุคคลธรรมดาอย่างเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสุขภาพ หรือเกี่ยวกับชีวิตทางเพศ (ตามมาตรา 9 (1))

3.1.3 กระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล จะสังเกตได้ว่าข้อกำหนดทั่วไปดังกล่าวนี้ ใช้คำว่า “ประมวลผล” อีกทั้งได้มีการบัญญัติคำนิยามครอบคลุมทุกขั้นตอนตั้งแต่การเก็บ ใช้ เปิดเผย ลบ แก้ไข จัดหมวดหมู่ข้อมูลส่วนบุคคล โดยจะต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลว่าได้ดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว รวมถึงรายละเอียดอื่น ๆ เช่น ลักษณะของผู้ควบคุมและตัวแทนของผู้ควบคุม วัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูล เป็นต้น และในกรณีที่ไม่ได้ข้อมูลมาจากเจ้าของข้อมูลโดยตรงผู้ควบคุมข้อมูลต้องแจ้งแก่เจ้าของข้อมูลในเวลาที่ได้ดำเนินการใด ๆ กับข้อมูลนั้น หรือได้มีการเปิดเผยข้อมูลนั้นต่อบุคคลที่สาม โดยข้อกำหนดทั่วไปดังกล่าวนี้ ได้กำหนดให้ผู้ประมวลผลสามารถดำเนินการได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

1. เจ้าของข้อมูลได้ให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง
2. การประมวลผลเป็นการปฏิบัติตามสัญญา หรือเจ้าของข้อมูลขอให้ประมวลผลก่อนมีการเข้าทำสัญญา
3. การดำเนินการนั้นเป็นหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูล
4. การดำเนินการนั้นได้กระทำเพื่อคุ้มครองชีวิตของเจ้าของข้อมูล
5. การดำเนินการนั้นเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ
6. การดำเนินการนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งปฏิบัติการโดยผู้ควบคุมข้อมูล หรือบุคคลที่สาม หรือตามสัญญา เว้นแต่เป็นผลขัดกับสิทธิขั้นพื้นฐานและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูล

สำหรับในกรณีที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลชนิดพิเศษหรือข้อมูลที่มีความอ่อนไหว (มาตรา 9) ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นอุดมการณ์ทางการเมือง ศาสนาความเชื่อในลัทธิ สุขภาพ หรือพฤติกรรมทางเพศ โดยหลักแล้วจะห้ามมิให้มีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

1. เจ้าของข้อมูลให้ความยินยอมโดยชัดแจ้ง
2. การดำเนินการนั้นมีวัตถุประสงค์เป็นการปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลตามกฎหมายแรงงาน

3. การดำเนินการนั้นเพื่อคุ้มครองชีวิตของเจ้าของข้อมูลหรือบุคคลอื่นในกรณีที่เจ้าของข้อมูลไม่สามารถให้ความยินยอมได้

4. การดำเนินการนั้นชอบด้วยกฎหมายและรับรองโดยมูลนิธิ องค์กร หรือหน่วยงานที่มีได้มุ่งหวังผลกำไร โดยมีจุดประสงค์ในทางการเมือง ลัทธิ ศาสนา หรือสมาคมการค้า หรือสหภาพแรงงาน และการดำเนินการดังกล่าวต้องเกี่ยวข้องกับสมาชิกของหน่วยงาน หรือบุคคลที่มีการติดต่อกับหน่วยงานนั้นเป็นการปกติตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และข้อมูลนั้นต้องไม่ถูกเปิดเผยต่อบุคคลที่สามโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล

5. การดำเนินการนั้นเป็นสาธารณะโดยชัดแจ้ง หรือการประมวลผลเพื่อฟ้องร้อง ดำเนินการ หรือแก้ต่างคดี

6. การดำเนินการมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการให้ยา การวินิจฉัยโรคการรักษาพยาบาล หรือการดำเนินงานของสถานพยาบาล หรือของแพทย์ ภายใต้กฎหมายเกี่ยวกับความลับทางวิชาชีพ

7. การดำเนินการที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา คำตัดสินการกระทำความผิดทางอาญา หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย กระทำได้ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ และการประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางปกครอง หรือคำตัดสินในคดีแพ่ง กระทำได้ภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

8. การดำเนินการโดยมีวัตถุประสงค์ในการเขียนข่าว ศิลปะ หรือการประพันธ์เฉพาะในกรณีที่มิขัดแย้งกับสิทธิความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล

3.1.4 บทบาทหน้าที่ของผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

ในเรื่องความปลอดภัยของข้อกำหนดดังกล่าว ได้กำหนดห้ามบุคคลใดทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่ภายใต้คำสั่งของผู้ควบคุมข้อมูล หรือกฎหมายอนุญาตให้ทำได้เท่านั้น และผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประมวลผลข้อมูลมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ต้องใช้เทคนิคหรือวิธีการที่เหมาะสมในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการทำลาย สูญหาย เปลี่ยนแปลง การเปิดเผย หรือการเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งผ่านข้อมูลนอกเครือข่าย รวมทั้งการประมวลผลข้อมูลที่ผิดกฎหมาย วิธีการคุ้มครองที่เหมาะสมนั้นพิจารณาจากความเสี่ยงที่เกิดจากการประมวลผล และชนิดของข้อมูลที่ต้องการคุ้มครอง

2. ต้องเลือกผู้ประมวลผลข้อมูลที่มีเทคนิคหรือวิธีการรักษาความปลอดภัยที่เพียงพอและเหมาะสม

3. ต้องกระทำโดยมีสัญญาผูกพันผู้ประมวลผลข้อมูลกับผู้ควบคุมข้อมูล และในสัญญาต้องกำหนดว่าผู้ประมวลผลต้องกระทำภายในคำสั่งของผู้ควบคุมดูแล และผู้ประมวลผลข้อมูลมีหน้าที่ตามข้อ 1

4. สัญญาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและวิธีการต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์พยานหลักฐาน นอกจากนี้การประมวลผลจะต้องเป็นการประมวลผลข้อมูลที่มีคุณภาพแล้วนั้น อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตามการดังต่อไปนี้

- (1) ต้องถูกประมวลผลอย่างเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย
- (2) ต้องถูกจัดเก็บโดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน แน่แน่นอน และชอบด้วยกฎหมายจะต้องไม่มีการประมวลผลข้อมูลที่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์นั้น เว้นแต่การประมวลผลข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์ทางประวัติศาสตร์ สถิติ หรือวิทยาศาสตร์
- (3) ต้องมีความเพียงพอ ไม่มากเกินไป และต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ หรือประมวลผลข้อมูลนั้น
- (4) ต้องมีความถูกต้อง และเก็บเป็นปัจจุบัน ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บ หรือการประมวลผลต้องลบทิ้งหรือแก้ไขให้ถูกต้อง
- (5) ต้องเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของเจ้าของข้อมูล ต้องไม่ถูกจัดเก็บไว้นานเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของการเก็บ หรือการประมวลผล และประเทศสมาชิกต้องกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่ใช้ในด้านประวัติศาสตร์ สถิติ หรือวิทยาศาสตร์ที่ต้องเก็บไว้เป็นเวลานาน

แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการตามข้อกำหนดดังกล่าว ได้รับการยกเว้นในกรณีที่ได้ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ ความมั่นคงของชาติ การป้องกันประเทศความปลอดภัยของสาธารณะ การป้องกัน การสืบสวนและสอบสวน การดำเนินคดีอาญาจรรยาบรรณของวิชาชีพ ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงการเงิน งบประมาณและภาษี องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลตรวจสอบตามที่กฎหมายกำหนด การคุ้มครองเจ้าของข้อมูล หรือสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

ด้วยข้อกำหนดดังกล่าว เป็นกฎหมายแม่แบบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงเห็นได้ว่าข้อกำหนดฉบับดังกล่าวนี้มีอิทธิพลต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย (PDPA) เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักการหรือแนวคิดในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้มีความปลอดภัยไม่ให้เกิดการรั่วไหล อันเป็นผลต่อยอดให้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยมีมาตรฐานสากลและได้รับการยอมรับจากคู่ค้าทางเศรษฐกิจและได้รับความสนใจมาเข้าร่วมลงทุนภายในประเทศ

3.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายต่างประเทศ

เมื่อได้มีการศึกษากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของอนุสัญญาระหว่างประเทศแล้ว เพื่อให้มีความเข้าใจในหลักการสิทธิต่าง ๆ ตลอดจนถึงกระบวนการบริการจัดการในการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล จึงควรที่จะต้องศึกษาถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศด้วยว่า มีความเหมือนหรือแตกต่างกับกฎหมายของประเทศไทยอย่างไร โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษ และประเทศแคนาดา ดังนี้

3.2.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common law และถือว่าเป็นประเทศที่เป็นต้นแบบของระบบ Common law ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้นประเทศอังกฤษมีวิวัฒนาการของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยผ่านระบบ Common law duty of confidence ซึ่งเป็นระบบกฎหมายหลัก และเป็นกฎหมายดั้งเดิมที่ได้สร้างความยุติธรรมแก่การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้กับพลเมืองของประเทศมาเป็นเวลานาน

โดยหลัก Common law duty of confidence เป็นหลักการที่ศาลได้วางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าบุคคลผู้ได้รับรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้หนึ่งผู้ใดมีหน้าที่จะต้องรักษาความไว้วางใจของบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลนั้น ๆ กล่าวคือ จะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไปเปิดเผยหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูล หากผู้ได้รับข้อมูลนำข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวไปเปิดเผยจะถือว่าเป็นการกระทำผิดต่อหน้าที่ที่มีต่อความไว้วางใจของผู้เป็นเจ้าของข้อมูล และถึงแม้ว่าประเทศอังกฤษจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี จนกระทั่งต่อมาโลกเกิดการพัฒนาทางเทคโนโลยีมากขึ้น การละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเกิดได้ง่ายและขยายอย่างกว้างขวางจึงเกิดการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่เป็นสากลตามหลักสิทธิมนุษยชน และในขณะเดียวกันได้มีการจัดตั้งสภายุโรปขึ้นและได้มีการจัดทำ อนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ส่งผลให้ประเทศอังกฤษ ในฐานะที่เป็นประเทศสมาชิก ตรากฎหมาย Human Right Act 1998 โดยได้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏตามอนุสัญญายุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานมาบัญญัติในกฎหมายฉบับดังกล่าวมาเป็นแนวทาง และเพื่อป้องกันปัญหาการเปิดเผยและการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานร่วมกันของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษจึงมีการตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีชื่อ Data Protection Act 1998 เพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามระเบียบรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองการประมวลผลและการส่งข้อมูลส่วนบุคคล (Directive 95/46/EC) ดังนั้น ในปัจจุบันการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ หลัก Common Law duty of confidence, Human Rights Act 1998 และ Data Protection Act 1998 โดยกฎหมายทั้งสามฉบับนี้จะถูกนำมาปรับใช้เสริมซึ่งกันและกันเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ⁶³

⁶³ บุญญรัตน์ โชคขันธ์ดาลชัย, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษตามหลัก Common Law Duty of Confidence The Protection of Personal Information of England under the Common Law Duty of Confidence’ ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล Data Protection Act 1998 มีผลบังคับใช้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ.1998 (พ.ศ.2541) ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มีนาคม ค.ศ.2000 (พ.ศ.2543) โดยในส่วนของรายละเอียดหลักกฎหมายนั้นได้กำหนดเกี่ยวกับข้อมูลที่ถูกประมวลผลด้วยมือซึ่งถูกจัดเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูล และประมวลผลข้อมูลด้วยวิธีอัตโนมัติ รวมทั้งมีการวางมาตรฐานขั้นต่ำในการประมวลผลข้อมูลที่จะถือว่าชอบด้วยกฎหมาย และกำหนดประเภทข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก (ข้อมูลอ่อนไหว) ที่ผู้ควบคุมข้อมูลไม่สามารถประมวลผล ทั้งนี้ก็ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นให้ผู้ควบคุมข้อมูลสามารถกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ ซึ่งจะได้ศึกษากรณีตามลำดับดังต่อไปนี้

1) บทนิยามที่สำคัญ

“ข้อมูล (Data)” หมายถึง ข้อมูลซึ่งถูกประมวลผลโดยเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ เพื่อตอบสนองคำสั่งที่ป้อนเข้าไปตามวัตถุประสงค์นั้น หรือข้อมูลซึ่งถูกบันทึกไว้โดยมีเจตนาที่จะนำไปประมวลผลโดยเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ เช่น ข้อมูลที่บันทึกไว้ในสมุดที่เตรียมไว้เพื่อนำไปประมวลผลโดยคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลซึ่งถูกบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือมีเจตนาที่จะนำไปบันทึกไว้เป็นส่วนหนึ่งของระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกที่สามารถเข้าถึงได้ ตามมาตรา 68⁶⁴

“ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data)” หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งสามารถบ่งชี้ตัวบุคคลได้จากข้อมูลนั่นเอง และข้อมูลอื่นๆ ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล หรืออาจอยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลในอนาคต ทั้งนี้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบุคคลธรรมดาและแสดงเจตนาของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดานั้นด้วย⁶⁵

ตามการให้คำนิยามความหมายข้างต้นเห็นได้ว่า ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น ไม่รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เสียชีวิตแล้วหรือเป็นข้อมูลของนิติบุคคล แต่หากเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดาที่เป็นชื่อและที่อยู่ของลูกจ้างรวมอยู่ด้วย เช่นนี้ก็ถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคลและได้รับการคุ้มครองตาม Data Protection Act 1998

“ระบบจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน (Relevant filing system)” หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาซึ่งแม้จะไม่ได้ถูกประมวลผลโดยเครื่องอัตโนมัติ แต่กลุ่มของข้อมูลนั้นได้มีการจัดวางโครงสร้างไว้โดยอ้างอิงถึงตัวบุคคลหรือเฉพาะอย่างที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งได้⁶⁶

⁶⁴ Data Protection Act 1998 Section 1(1) “data.”

⁶⁵ Data Protection Act 1998 Section 1(1) “personal data.”

⁶⁶ Data Protection Act 1998 Section 1(1) “relevant filing system.”

“ข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก (Sensitive personal data)” หมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่ออื่น ๆ การเป็นสมาชิกของสมาคมหรือสหภาพแรงงาน สุขภาพทางกายและจิตใจ พฤติกรรมทางเพศ การกระทำผิดหรือการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมาย การดำเนินคดีหรือการถูกดำเนินคดี การจำหน่ายคดี หรือการถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลของเจ้าของข้อมูล⁶⁷

“ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล (Data Controller)” หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจ (ซึ่งอาจเป็นการตัดสินใจโดยลำพังหรือร่วมกับบุคคลอื่นก็ได้) ที่จะดำเนินการประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ใดและในลักษณะใด อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้⁶⁸

“ผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor)” หมายถึง บุคคลที่ประมวลผลข้อมูลในนามของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลนอกเหนือจากลูกจ้างหรือพนักงานของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล⁶⁹

“การประมวลผล (Processing)” หมายถึง การได้รับการบันทึกการครอบครองข้อมูล หรือการดำเนินการปฏิบัติการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเกี่ยวกับข้อมูล ซึ่งรวมถึงการเก็บรวบรวม การดัดแปลง การแก้ไขข้อมูล การกู้ การพิจารณา การใช้ข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลโดยการส่งผ่านทางสื่อ การเผยแพร่ การจัดวาง การประกอบ การติดต่อกันยับยั้ง การลบ หรือการทำลายข้อมูล⁷⁰

จากคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการประมวลผลเป็นการดำเนินการทุก ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งนี้ รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย อีกทั้งการคุ้มครองตาม Data Protection Act 1998 ยังได้กำหนดแยกประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน

2) ขอบเขตของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

1. กำหนดไม่ให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานคอมพิวเตอร์หรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลโดยปราศจากอำนาจ ถ้าบุคคลใดฝ่าฝืนโดยเจตนาถึงผลที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตาม ย่อมถือว่ากระทำผิดตามกฎหมายนี้

2. กำหนดสิทธิเจ้าของข้อมูลผู้ถูกบันทึกในข้อมูลนั้น ๆ เช่น สามารถที่จะได้ทราบว่าตนถูกบันทึกอยู่ในข้อมูลนั้น ๆ หรือไม่ ถ้ามีการบันทึก บันทึกว่าอย่างไร สามารถเข้าสู่ข้อมูลเกี่ยวกับตน สามารถแก้ไขหรือลบล้างข้อมูลที่ผิดพลาด สามารถจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการเปิดเผยข้อมูล สามารถเรียกร้อง

⁶⁷ Data Protection Act 1998 Section 2 “Sensitive personal data.”

⁶⁸ Data Protection Act 1998 Section 1 (1). “data controller.”

⁶⁹ Data Protection Act 1998 Section 1 (1) “data processor.”

⁷⁰ Data Protection Act 1998 Section 1 (1) “processing.”

ค่าเสียหายในกรณีที่ได้รับ ความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืน Data Protection Act 1998 เป็นต้น

3. Data Protection Act 1998 มาตรา 4 ได้กำหนดหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ 8 ข้อ ในตารางที่หนึ่ง ส่วนที่หนึ่งแนบท้ายกฎหมายนี้⁷¹ โดยมีสาระสำคัญ คือ การกำหนดให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติทั้ง 8 ข้อ โดยมีข้อยกเว้นให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลสามารถอ้างข้อยกเว้นตามหลักปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นการบังคับให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ นี้ ไม่ว่าผู้ควบคุมข้อมูลนั้นจะมีหน้าที่ตามกฎหมายที่หรือไม่มีก็ตาม และเป็นการบังคับใช้กับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดที่ถูกประมวลผลโดยผู้ควบคุมดูแลข้อมูลดังกล่าว ได้แก่

(1) หลักปฏิบัติข้อที่ 1 คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกประมวลผลอย่างเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย โดยหลักแล้วนั้นจะถูกประมวลผลไม่ได้ เว้นแต่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้

(2) หลักปฏิบัติข้อที่ 2 คือ จะทำการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้เพียงเท่าที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ และจะต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น และจะต้องไม่ประมวลผลที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าว ในการนี้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลและคณะกรรมการการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรจัดเก็บ โดยการระบุวัตถุประสงค์ไว้ในเอกสารดังต่อไปนี้

ก. หนังสือบอกกล่าวที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแจ้งไปยังเจ้าของข้อมูลหรือ

ข. ทะเบียนการจดแจ้งข้อมูลของผู้ควบคุมดูแลข้อมูลที่ให้ไว้ต่อคณะกรรมการการ

(3) หลักปฏิบัติข้อที่ 3 คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเพียงพอมีความเกี่ยวข้องและไม่มากเกินไปกว่าวัตถุประสงค์ กล่าวคือ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเกินกว่าความจำเป็นตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บมิได้

(4) หลักปฏิบัติข้อที่ 4 คือ การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องทำให้ถูกต้องเที่ยงตรงและทันสมัยอยู่เสมอ เป็นหลักการที่กำหนดถึงหน้าที่ของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล ให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลมีหน้าที่โดยตรงในการทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งตนได้ทำการประมวลผลไว้ให้มีความเที่ยงตรงและทันสมัยอยู่เสมอ

(5) หลักปฏิบัติข้อที่ 5 คือ การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ จะต้องไม่จัดเก็บไว้นานเกินกว่าความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์นั้น ซึ่ง Data Protection Act 1998 ยังมิได้กำหนดรายละเอียดหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับหลักปฏิบัตินี้ไว้ชัดเจนว่าระยะเวลาที่เท่าใดจึงจะถือว่าเป็นระยะเวลาที่นานเกินความจำเป็น จึงต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

⁷¹ Data Protection Act 1998 Section 4.

โดยผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกประมวลผลทั้งหมดและวัตถุประสงค์ของการประมวลผลนั้นเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละข้อมูลต้องจัดเก็บเอาไว้เป็นเวลานานเท่าใด โดยอาจกำหนดนโยบายในการเก็บรักษาข้อมูลโดยการกำหนดระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแต่ละประเภทไว้ และหากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้เป็นระยะเวลานานก็ควรมีเอกสารบ่งบอกถึงเหตุผลของการเก็บข้อมูลนั้น ๆ ไว้ในช่วงระยะเวลานั้นด้วย และเมื่อถึงเวลาที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลต้องดำเนินการทำลายข้อมูล การลบทำลายข้อมูลคือหนึ่งในกระบวนการประมวลผลข้อมูล ดังนั้นผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องดำเนินการตามหลักการข้ออื่น ๆ ด้วย

ซึ่งอาจมีในบางกรณีอาจมีการกำหนดให้มีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้นานกว่าในกรณีปกติได้ โดยการอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-terrorism Crime and Security Act 2001)

(6) หลักปฏิบัติข้อที่ 6 คือ จะต้องทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลตามที่กำหนดไว้ใน Data Protection Act 1998

โดยรายการที่ 1 (Schedule 1) ของกฎหมายนี้ได้วางหลักไว้ว่า หากผู้ประมวลผลข้อมูลได้กระทำการดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนหลักการคุ้มครองข้อมูลประการที่หก

(6.1) ละเมิดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 7

(6.2) ไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอที่มีเหตุอันควรของเจ้าของข้อมูลที่ให้ยุติการประมวลผลข้อมูลตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 10 หรือไม่ปฏิบัติตามคำร้องนั้นภายใน 21 วัน นับแต่วันได้รับคำร้องขอ

(6.3) ไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอให้ยุติการประมวลผลข้อมูลเพื่อทำการตลาดแบบตรงตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 11

(6.4) ปฏิบัติฝ่าฝืน มาตรา 13 ไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ หรือการไม่แจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงการตัดสินใจตามคำร้องนั้น หรือการไม่ตอบกลับไปยังเจ้าของข้อมูลภายใน 21 วันนับแต่วันที่รับคำร้อง

(6.5) ปฏิบัติฝ่าฝืน มาตรา 12 (1) (สิทธิเฉพาะกาล (transition rights) โดยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของคณะกรรมการที่ขอด้วยกฎหมาย

(7) หลักปฏิบัติข้อที่ 7 คือ ต้องจัดให้มีมาตรการทางเทคนิคและการจัดการที่เหมาะสมในการป้องกันและการจัดการกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อป้องกันการสูญหายหรือการทำลายหรือ ทำให้เสียหายต่อข้อมูลส่วนบุคคล

โดยหลักการข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลมีความระมัดระวังในการประมวลผลข้อมูล เพื่อให้เจ้าของข้อมูลเกิดความมั่นใจว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม มีมาตรการรักษาความปลอดภัยเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล

8) หลักปฏิบัติข้อที่ 8 คือ ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ถูกส่งออกไปยังประเทศที่อยู่นอกเขต European Economic Area (EEA) เว้นแต่ประเทศนั้นรับรองว่ามีระดับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลเพียงพอสำหรับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งหากเป็นประเทศสมาชิกของ EEA ก็สามารถทำได้โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด หรือเพื่อให้เกิดความคล่องตัวทางการค้าของกฎหมายนี้ตามหลักปฏิบัติที่ 8 จึงได้กำหนดให้มีข้อยกเว้นที่สามารถทำได้

3) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

Data Protection Act 1998 ได้กำหนดถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลที่เป็นบุคคลธรรมดา เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นหรือผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไว้ ดังนี้

1. สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (right to subject access)⁷²

มาตรา 7 ถึงมาตรา 9 กำหนดให้เจ้าของข้อมูลสามารถที่จะร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลให้ข้อเท็จจริงแก่ตนว่า ผู้ควบคุมข้อมูลได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนอยู่หรือไม่ อย่างไร โดยเจ้าของข้อมูลจะต้องทำคำร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร (รวมถึงการร้องผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย) และอาจต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดด้วย ทั้งนี้ผู้ดูแลควบคุมข้อมูลจะต้องทำตามคำร้องขอดังกล่าวภายใน 40 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องจากเจ้าของข้อมูล (กรณีทั่วไป) หากปรากฏว่า ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลได้ดำเนินการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร้องขอยู่ ผู้ร้องขอในฐานะเจ้าของข้อมูลมีสิทธิจะได้รับคำอธิบายเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

(1) การให้เหตุผลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่ประมวลผลอยู่

(2) การให้เหตุผลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประมวลผลข้อมูล

(3) การให้เหตุผลเกี่ยวกับผู้รับข้อมูลหรือผู้ที่ได้รับรู้ข้อมูลจากการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

และนอกจากนี้เจ้าของข้อมูลยังมีสิทธิอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลอีก เช่น สิทธิที่จะขอสำเนาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิที่จะรู้ถึงแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นต้น

2. สิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์⁷³

โดยตามมาตรา 10 ได้กำหนดไว้ว่า หากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าการที่ผู้ควบคุมข้อมูลทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะทำให้เกิดความเสียหายหรือความทุกข์และเป็นการไม่มีเหตุอันควรย่อมมีสิทธิที่จะบอกกล่าวไปยังผู้ควบคุมข้อมูล เพื่อให้ยุติการประมวลผลข้อมูลดังกล่าวได้ โดยต้องบอกกล่าวเป็น

⁷² Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 7. Right of access to personal data, section 8 Provisions supplementary to section 7. and section 9. Application of section 7 where data controller is credit reference agency.

⁷³ Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 10.

ลายลักษณ์อักษร และภายใน 21 วันหลังจากได้รับคำบอกกล่าวผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าของข้อมูลทราบว่า ผู้ควบคุมข้อมูลได้ดำเนินการตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล หรือ

(2) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้เจ้าของข้อมูลทราบว่า ได้มีการดำเนินการบางส่วนตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล และอธิบายถึงเหตุผลว่าเหตุใดผู้ควบคุมข้อมูลจึงเห็นว่าบางส่วนของคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูลไม่มีความชอบธรรม เจ้าของข้อมูลอาจร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ให้อุบัติการประมวลผลข้อมูลของเจ้าของข้อมูลได้

หากผู้ควบคุมข้อมูลไม่ยอมทำตามคำบอกกล่าวของเจ้าของข้อมูล และหากศาลพิจารณาแล้ว เห็นว่าคำร้องขอของเจ้าของข้อมูลเป็นคำร้องขอที่ชอบด้วยกฎหมาย และผู้ควบคุมข้อมูลละเลยไม่ปฏิบัติตาม ให้นำเป็นไปตามคำร้องขอ ศาลก็อาจมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควรได้

3. สิทธิในการป้องกันการประมวลผลข้อมูลเพื่อทำการตลาดแบบตรง⁷⁴

มาตรา 11 (1) ได้กำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิ บอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ควบคุมข้อมูลยุติหรืองดเว้นไม่ดำเนินการประมวลผลข้อมูลของตนเพื่อประโยชน์ในการทำการตลาดแบบตรงได้ โดยกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดการใช้สิทธิไว้แต่อย่างใด

4. สิทธิเกี่ยวกับการตัดสินใจโดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ⁷⁵

มาตรา 12 กำหนดให้สิทธิแก่เจ้าของข้อมูลที่จะบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไม่ให้ผู้ควบคุมข้อมูลดำเนินการตัดสินใจใด ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบสำคัญแก่ตน โดยอาศัยการประมวลผลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลที่จะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบด้วยว่ามี การตัดสินใจ โดยอาศัยการประมวลผลข้อมูลของเครื่องมือที่ทำงานโดยอัตโนมัติ

5. สิทธิในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายในกรณีที่บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ควบคุมข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืนกฎหมายนี้⁷⁶

มาตรา 13 กำหนดว่า บุคคลธรรมดาที่ได้รับความเสียหายหรือความเสียหายหรือความทุกข์จากการที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติในตามกฎหมายดังกล่าว มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความ

⁷⁴ Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 11.

⁷⁵ Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 12.

⁷⁶ Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 13.

เสียหายหากผู้ควบคุมดูแลข้อมูลไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ทุกสถานการณ์ เพื่อที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว

6. สิทธิในการดำเนินการเพื่อแก้ไข ลบ หรือทำลายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง⁷⁷

มาตรา 14 กำหนดไว้ว่า หากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมข้อมูลไม่เที่ยงตรง แต่ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลที่ถูกควบคุมดูแลข้อมูลได้บันทึกไว้อย่างถูกต้องตรงตามที่เจ้าของข้อมูลหรือบุคคลที่สามเปิดเผยให้แก่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูล ในกรณีนี้กำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลแนบถ้อยคำแสดงถึงข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงตามที่ศาลเห็นชอบแล้วไว้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลเดิมได้แทนที่จะมีคำสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลแก้ไข ลบหรือทำลายข้อมูล

7. สิทธิในการขอให้มีการตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติตามกฎหมาย⁷⁸

มาตรา 42 กำหนดว่า บุคคลใดเห็นว่าตนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการประมวลผลข้อมูลของผู้ควบคุมข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้คณะกรรมการเข้าตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติของผู้ควบคุมข้อมูลนั้นว่าได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่อย่างไร (ตามมาตรา 42 นี้ รวมถึงนิติบุคคลด้วย)

ข้อยกเว้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายดังกล่าวนี้ มีข้อยกเว้น 10 กรณีที่เปิดช่องทางให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ ได้แก่⁷⁹

1. กรณีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องและเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาความมั่นคงของประเทศ
2. กรณีที่เกี่ยวกับอาชญากรรมและภาษีอากร เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่จัดเก็บไว้เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันหรือสืบหาเกี่ยวกับอาชญากรรม การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดทางอาญา หรือประเมินเพื่อจัดเก็บภาษี
3. กรณีที่เกี่ยวกับสุขภาพ การศึกษา และสังคมสงเคราะห์
4. กรณีที่เกี่ยวกับการออกกฎระเบียบด้านการบริหารทางการเงิน
5. กรณีที่เกี่ยวกับสิทธิพิเศษในการประกอบอาชีพด้านกฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ในการขอคำแนะนำทางกฎหมาย หรือจำเป็นเพื่อใช้ในการปกป้องสิทธิตามกฎหมายและการพิจารณาพิพากษา
6. กรณีที่เกี่ยวกับบัญชีเงินเดือนและบัญชีรายรับรายจ่าย
7. กรณีที่จัดเก็บไว้เพื่อใช้ภายในบ้านของตนหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นอันจำกัด

⁷⁷ Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 14.

⁷⁸ Data Protection Act 1998, Part 2, Rights of data subjects and others, section 42.

⁷⁹ Data Protection Act 1998, Part 4 Exemptions, section 27, section 28, section 29, section 30, section 31, section 32, section 33, section 34, section 35, section 36, section 37, section 38, section 39.

8. กรณีที่เป็นข้อมูลที่จัดเก็บในฐานะที่เป็นสมาชิก เช่น สมาชิกของสโมสร สมาชิกซึ่งไม่ได้ก่อตั้งในรูปแบบบริษัท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แจ้งข่าวสาร บทความ ให้สมาชิกทราบ

9. ในกรณีเพื่อการวิจัยค้นคว้า ประวัติ หรือการเก็บสถิติ

10. กรณีที่เกี่ยวกับคะแนนในการทดสอบ

3.2.2 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา

Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 (PIPEDA) หรือพระราชบัญญัติปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดาที่ควบคุมเกี่ยวกับกรณีของภาคเอกชน กฎหมายฉบับนี้ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับองค์กรทั้งหลายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลที่องค์กรนั้นเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการประกอบกิจการทางการค้า หรือที่เกี่ยวข้องกับลูกค้าคนหนึ่งขององค์กรนั้น ซึ่งได้เก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในการดำเนินงานกิจการ โดยกฎหมายนี้ได้มีขึ้นเพื่อให้ผู้บริโภค (เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล) เกิดความเชื่อมั่นในทางการค้าอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้แคนาดายังต้องการให้กฎหมายฉบับนี้แสดงให้กลุ่มสหภาพยุโรปเกิดความเชื่อมั่นว่า กฎหมายคุ้มครองข้อมูลของแคนาดามีความเหมาะสมเพียงพอที่จะคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรสหภาพยุโรป ซึ่งกฎหมายฉบับนี้จะมีการทบทวนจากรัฐสภาในระยะเวลาทุก 5 ปี ซึ่งมีการทบทวนครั้งแรกเมื่อปี 2007⁸⁰

อย่างไรก็ตาม ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอาจมีข้อยกเว้นอยู่หลายข้อสำหรับการปฏิบัติต่อข้อมูลสามารถรวบรวม ใช้ และเปิดเผยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมเฉพาะบุคคล ได้แก่ เหตุผลด้านความมั่นคงของชาติ กิจการระหว่างประเทศ และเหตุฉุกเฉิน ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ข้อมูลส่วนบุคคลยังสามารถเปิดเผยได้โดยไม่ต้องรับทราบหรือไม่ยินยอมให้มีการสืบสวนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลกลาง จังหวัด หรือต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีข้อยกเว้นสำหรับกฎทั่วไปที่บุคคลจะได้รับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน ข้อยกเว้นอาจรวมถึงข้อมูลที่น่าจะเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับบุคคลที่สาม ข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ด้วยเหตุผลทางกฎหมายความปลอดภัยหรือกรรมสิทธิ์ในเชิงพาณิชย์บางประการ

ดังนั้น กฎหมายจึงได้กำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้นกับความจำเป็นขององค์กรในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อจุดประสงค์ในการอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนข้อมูลมากขึ้น มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในลักษณะที่รับรองสิทธิความ

⁸⁰ สุพิศ ประณีตพลกรัง, *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection)* (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์นิติธรรม 2563) 3.

เป็นส่วนตัวของบุคคลที่มี ให้เคารพในข้อมูลส่วนบุคคลและความต้องการขององค์กร (มาตรา 3 และ มาตรา 4 (1))⁸¹ ซึ่งเห็นได้ว่าจะมุ่งเน้นคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในภาคส่วนของเอกชนมากกว่า

1) บทนิยามที่สำคัญ

ข้อมูลที่ถูกกฎหมายคุ้มครอง คือ ข้อมูลส่วนบุคคล (personal information) โดยกฎหมายได้กำหนดบทนิยามศัพท์ของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดาคนหนึ่งซึ่งสามารถกำหนดตัวบุคคลได้แต่ไม่รวมถึงชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน หรือหมายเลขโทรศัพท์ของลูกจ้างคนหนึ่งในองค์กร (ตามมาตรา 2)⁸²

นอกจากนี้แล้วยังมีข้อมูลอีกประเภทหนึ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง คือ ข้อมูลที่เกี่ยวกับสุขภาพของบุคคล เป็นข้อมูลด้านสุขภาพที่เกี่ยวกับบุคคลธรรมดาคนหนึ่งไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่หรือถึงแก่ความตายแล้ว ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่เกี่ยวกับสุขภาพทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคลธรรมดาคนนั้น
2. ข้อมูลที่เกี่ยวกับการบริการทางสุขภาพที่บุคคลธรรมดาคนนั้นได้รับ
3. ข้อมูลที่เกี่ยวกับการบริจาคอวัยวะหรือส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย (any body part or any bodily substance) ของบุคคลธรรมดาคนนั้น หรือข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบ (examination) อวัยวะหรือส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายของบุคคลนั้น
4. ข้อมูลที่รวบรวมจากการให้บริการทางสุขภาพแก่บุคคลนั้น
5. ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวบรวมได้ในการให้บริการทางสุขภาพแก่บุคคลนั้น (มาตรา 2)

ในการดำเนินการตามที่กฎหมายควบคุมอยู่นั้นกฎหมายได้กำหนดกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับแก่การเก็บรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น กับความจำเป็นขององค์กรในการดำเนินการดังกล่าว เพื่อวัตถุประสงค์ซึ่งวิญญูชนคนทั่วไปเห็นว่ามีเหมาะสมตามกรณีนั้น ๆ (มาตรา 3)

โดยบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ คือ บุคคลธรรมดาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น (มาตรา 3) ส่วนบุคคลที่ถูกควบคุมตามกฎหมาย ได้แก่ องค์กร (organization) ซึ่ง

⁸¹ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, section 3, section 4 (1).

⁸² Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, Part 1, section 2 (1).

กฎหมายได้กำหนดบทนิยามศัพท์คำว่า “องค์กร” ให้หมายความรวมถึงสมาคม(an association) ห้างหุ้นส่วน (a partnership) บุคคล (a person) และสหภาพแรงงาน (a trade union)⁸³

แต่อย่างไรแล้วกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลหรือองค์กรที่ไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายนี้ ได้แก่⁸⁴

1. หน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายนี้กำหนดไว้

2. บุคคลใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่บุคคลนั้นเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย เพื่อวัตถุประสงค์ส่วนตัวหรือเป็นการภายใน และไม่ใช่ว่าเป็นการเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น หรือองค์กรใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่องค์กรนั้นเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ศิลปะ หรือวรรณกรรม และมีใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น (มาตรา 4 (2))

2) ขอบเขตของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นองค์กรต้องปฏิบัติตามหน้าที่ต่างๆ ที่กำหนดซึ่งเป็นแบบปฏิบัติเพื่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 10 ประการ ดังนี้⁸⁵

1. หลักความรับผิดชอบ

องค์กรต้องรับผิดชอบต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตน และต้องแต่งตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเพื่อรับผิดชอบต่อการปฏิบัติขององค์กร ตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยในการดำเนินการ องค์กรต้องกำหนดนโยบายและแนวทางเพื่อให้หลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นเกิดผลสำเร็จ ได้แก่ การกำหนดกระบวนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การกำหนดกระบวนการตอบรับคำร้อง หรือบรรดาข้อซักถามต่าง ๆ การจัดฝึกอบรมพนักงานและแจ้งให้พนักงานที่เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ขององค์กร และจัดทำข้อมูลชี้แจงนโยบายและกระบวนการต่าง ๆ ขององค์กร

2. หลักการแจ้งวัตถุประสงค์

⁸³ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, Part 1, section 2 (1) “organization.”

⁸⁴ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, Part 1, limit section 4 (2).

⁸⁵ สมศักดิ์ นวตระกูลพิมุทธิ์, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ’ 42-48, <<http://www.oic.go.th/FILEROOM/CABOICFORM02/DRAWER05/GENERAL/DATA0000/00000333.PDF>> สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566,

องค์กรต้องแจ้งให้บุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่ตน ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลก่อนหรือในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ซึ่งการแจ้งอาจกระทำด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ตามลักษณะของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น⁸⁶

โดยการดำเนินการนั้น องค์กรต้องดำเนินการต่าง ๆ ที่จำเป็น ได้แก่ องค์กรต้องจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการเปิดเผย และหลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล องค์กรต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้ทราบแล้วเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด และในกรณีที่จะนำข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมไว้ไปใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นซึ่งมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า องค์กรต้องแจ้งวัตถุประสงค์ใหม่นั้นให้บุคคลนั้นทราบเสียก่อนและจะต้องได้รับความยินยอมของบุคคลนั้น ก่อนที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ใหม่นั้น ทั้งนี้ เว้นแต่วัตถุประสงค์ใหม่นั้นเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

3. หลักความยินยอม

โดยบุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับทราบ และให้ความยินยอมแก่การเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สมควรตามที่กำหนดในมาตรา 7 ของกฎหมายดังกล่าว⁸⁷

ซึ่งความยินยอมของบุคคลที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลมีความจำเป็นต่อการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลนั้น ซึ่งตามปกติองค์กรจะต้องขอความยินยอมสำหรับในขณะที่ได้ดำเนินการดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์อาจมีการขอความยินยมนำข้อมูลนั้นไปใช้หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เช่น กรณีที่องค์กรต้องการนำข้อมูลนั้นไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นซึ่งมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า องค์กรต้องใช้ความพยายามตามความเหมาะสมในการดำเนินการเพื่อให้บุคคลธรรมดาได้รับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ และองค์กรจะต้องไม่ขอความยินยอมของบุคคลมากเกินไปจนความจำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมายและที่ได้แจ้งให้ทราบโดยชัดแจ้งแล้ว

รูปแบบของความยินยอม อาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์และประเภทของข้อมูล ทั้งนี้ ในการกำหนดรูปแบบของความยินยอม องค์กรต้องคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของข้อมูลนั้น แม้ว่าข้อมูลบางประเภท เช่น บันทึกทางการแพทย์ และบันทึกรายได้ มักจะถือกันโดยทั่วไปว่ามีความละเอียดอ่อน แต่ข้อมูล

⁸⁶ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, section 9 (2.1) An organization shall comply with subsection (2.2) if an individual requests that the organization.

⁸⁷ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, Section 7 (1).

อย่างอื่นก็อาจมีความละเอียดอ่อนได้เช่นกันขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม เช่น ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกนิตยสาร โดยทั่วไป มักจะไม่ถือว่าเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน แต่ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกนิตยสารที่มีลักษณะเฉพาะ อาจถือว่ามีความละเอียดอ่อนก็ได้

องค์กรอาจขอความยินยอมได้ในหลายวิธีตามสถานการณ์และประเภทของข้อมูล ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของข้อมูลนั้นเป็นสำคัญ ถ้าเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อน องค์กรควรขอความยินยอมอย่างชัดแจ้ง ถ้าเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนน้อยก็อาจขอความยินยอมโดยปริยายก็ได้

ในความยินยอมนั้นบุคคลธรรมดาอาจถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ โดยองค์กรต้องแจ้งกระบวนการถอนความยินยอมให้บุคคลนั้นทราบด้วย

4. หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรตามที่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า⁸⁸ และต้องดำเนินการด้วยวิธีการที่เป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย (fair and lawful means) จะต้องไม่ดำเนินการด้วยวิธีเลือกปฏิบัติ และต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัดเพียงพอที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้ทราบแล้ว นอกจากนี้ องค์กรจะต้องระบุประเภทของข้อมูลที่เก็บรวบรวม โดยกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของคู่มือเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กร เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการเปิดเผย (the Openness principle) ซึ่งสังเกตได้ว่าหลักการนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักการแจ้งวัตถุประสงค์ และหลักความยินยอม

5. หลักการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษาไว้อย่างจำกัด

โดยองค์กรจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบุคคลธรรมดาคนนั้นหรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้เป็นระยะเวลาเพียงพอที่จำเป็นสำหรับการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวเท่านั้น

ในการดำเนินการ องค์กรที่ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นใหม่ต้องจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ใหม่ดังกล่าว องค์กรควรจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติ และกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล คู่มือดังกล่าวควรกำหนดระยะเวลาต่ำสุดและสูงสุดของการเก็บรักษาข้อมูลไว้ด้วย (retention periods) ทั้งนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้ในการทำคำสั่งเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาคนหนึ่งจะต้องเก็บรักษาไว้เป็นระยะเวลาสั้นเพียงพอที่จะให้บุคคลธรรมดาคนนั้นเข้าตรวจดูได้ภายหลังที่ได้มีการทำ

⁸⁸ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, Section 8 (8).

คำสั่งแล้ว อย่างไรก็ตาม องค์กรอาจถูกกำหนดให้ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรักษาข้อมูล ตามที่กฎหมายกำหนด

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้อีกต่อไปแล้วควรถูกทำลาย ลบทิ้ง หรือทำให้ไม่ปรากฏชื่อของบุคคลนั้น ทั้งนี้ องค์กรจะต้องจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติและกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการทำลายข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

จึงสังเกตได้ว่าหลักการนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหลักความยินยอม หลักการแจ้งวัตถุประสงค์และหลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล

6. หลักความถูกต้อง

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้เก็บรวบรวมไว้จะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน ตามความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลนั้นไปใช้⁸⁹

ในการดำเนินการองค์กรจะต้องไม่ปรับปรุงข้อมูลส่วนบุคคลโดยกระทำในลักษณะเป็นงานประจำ เว้นแต่กระบวนการเช่นนั้นมีความจำเป็นเพื่อสนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น

7. หลักการรักษาความปลอดภัย

ข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับความคุ้มครองโดยการรักษาความปลอดภัย (security safeguards) ที่เหมาะสมกับความละเอียดอ่อนของข้อมูล

โดยการรักษาความปลอดภัยจะต้องให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อการสูญหายหรือการลักทรัพย์ ตลอดจนการเข้าตรวจสอบ การเปิดเผย การทำซ้ำ การใช้ หรือการแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่ได้รับอนุญาต หมายความว่าข้อมูลนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ซึ่งลักษณะของการรักษาความปลอดภัยจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความละเอียดอ่อนของข้อมูลที่เก็บรวบรวม ปริมาณ การโอน รูปแบบของข้อมูลนั้นและวิธีการจัดเก็บข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนมากกว่าควรได้รับการรักษาความปลอดภัยโดยให้การคุ้มครองในระดับที่สูงกว่าวิธีการคุ้มครองครอบคลุมามาตรการทางกายภาพ เช่น การปิดล็อกตู้เอกสาร และการเข้มงวดต่อการเข้าสำนักงาน มาตรการ เกี่ยวกับองค์กร เช่น การจัดระบบรักษาความปลอดภัย การจำกัดการเข้าตรวจสอบข้อมูลตามหลักความจำเป็นที่ต้องรู้ และมาตรการทางเทคโนโลยี อาทิเช่น การกำหนดรหัสผ่าน เป็นต้น

อีกทั้งองค์กรต้องดำเนินการให้พนักงานลูกจ้างของตนตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล การกำจัดหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลนั้นได้

⁸⁹ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000, Part 1, Protection of personal information in the private sector Interpretation, purpose, Section 7 (1).

8. หลักความเปิดเผย

องค์กรต้องพร้อมที่จะจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรในเรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคคลทั่วไปการดำเนินการ องค์กรจะต้องมีความเปิดเผยเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล และบุคคลทั่วไปจะต้องสามารถได้รับข้อมูลนั้นได้โดยไม่มีข่ากล่าบาก ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวจะต้องเปิดเผยในลักษณะเป็นที่เข้าใจได้โดยทั่วไป ข้อมูลที่เปิดเผยดังกล่าวต้องครอบคลุมรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ชื่อ ตำแหน่ง และที่อยู่ของบุคคลที่รับผิดชอบต่อนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กร และเป็นผู้รับคำร้องหรือข้อซักถามต่าง ๆ

(2) ขั้นตอนวิธีการเข้าตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองขององค์กร

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองขององค์กร ตลอดจนบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไปใช้

(4) สำเนาเอกสารแผนปลิว หรือข้อมูลอื่นใดที่ชี้แจงถึงนโยบาย มาตรฐาน และข้อบังคับภายในขององค์กร และ

(5) ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกจัดทำให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง

9. หลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล

เมื่อมีการร้องขอบุคคลธรรมดาคนหนึ่งจะต้องได้รับแจ้งเกี่ยวกับการมีอยู่ การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน และจะต้องเข้าตรวจสอบข้อมูลนั้นได้ นอกจากนี้บุคคลธรรมดาจะต้องสามารถโต้แย้ง ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้น ตลอดจนขอให้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลนั้นได้ตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตามในบางสถานการณ์ องค์กรอาจไม่สามารถที่จะให้บุคคลเข้าตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมดที่อยู่ในความครอบครองของตนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดาคนหนึ่งได้แต่ข้อยกเว้นของการเข้าตรวจสอบข้อมูลควรมีลักษณะจำกัด และเฉพาะเจาะจง และองค์กรควรแจ้งเหตุผลของการปฏิเสธมิให้เข้าตรวจสอบข้อมูลให้บุคคลที่ร้องขอทราบเมื่อมีคำร้องขอข้อยกเว้นของการเข้าตรวจสอบข้อมูลอาจครอบคลุมกรณีของข้อมูลซึ่งการจัดหาให้มันจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก

ในการดำเนินการ เมื่อมีการร้องขอ องค์กรต้องแจ้งให้บุคคลธรรมดาทราบว่าองค์กรมีข้อมูลส่วนบุคคลของคณนั้นอยู่ในความครอบครองหรือไม่ และควรชี้แจงถึงแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นด้วย และให้บุคคลนั้นเข้าตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม องค์กรอาจเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูลทางการแพทย์ที่มีความละเอียดอ่อนโดยผ่านแพทย์ก็ได้ นอกจากนี้ องค์กรยังต้องจัดหาบัญชีรายละเอียดเกี่ยวกับการนำข้อมูลไปใช้ และบัญชีรายชื่อของบุคคลภายนอกที่ได้รับ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นให้แก่บุคคลที่ร้องขออีกด้วย ใน

การจัดหาบัญชีรายชื่อของบุคคลภายนอกที่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลธรรมดาคนหนึ่งให้แก่บุคคลที่ร้องขอ องค์กรควรพยายามกำหนดให้ชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ องค์กรต้องตอบคำขอของบุคคลธรรมดาภายในระยะเวลาที่เหมาะสมโดยบุคคลนั้นไม่ต้องค่าดำเนินการหรืออาจจะจ่ายในอัตราที่น้อยที่สุด ข้อมูลที่มีการขอตรวจดูจะต้องจัดหาให้หรือเปิดเผยในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้โดยทั่วไป เช่น ในกรณีที่ต้องกรณนั้นใช้อักษรย่อหรือรหัสในการบันทึกข้อมูล องค์กรนั้นก็ต้องแนบคำอธิบายที่เกี่ยวข้องไปด้วย

ในกรณีที่บุคคลธรรมดาสามารถแสดงให้เห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคลที่องค์กรเก็บรวบรวมนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ องค์กรนั้นจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลดังกล่าวตามที่ร้องขอซึ่งอาจกระทำโดยการแก้ไข การตัดออก หรือการเพิ่มเติมข้อมูล ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของข้อมูลที่มีการโต้แย้ง ในกรณีที่การโต้แย้งมิได้รับการแก้ไขให้เป็นที่พอใจของบุคคลที่ร้องขอ ให้องค์กรบันทึกเรื่องที่ไม่ดำเนินการแก้ไขนั้นไว้

(10) หลักการโต้แย้งการปฏิบัติขององค์กร

บุคคลธรรมดาจะต้องสามารถส่งคำโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นไปยังบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรได้

สำหรับการดำเนินการ โดยองค์กรจะต้องกำหนดกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อการรับและตอบ คำร้องหรือข้อซักถามเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางทางการปฏิบัติขององค์กรในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการร้องเรียนดังกล่าวจะต้องเข้าถึงได้ง่าย และไม่ซับซ้อน

องค์กรจะต้องแจ้งบุคคลที่ยื่นข้อซักถามหรือคำร้องให้ทราบเกี่ยวกับกระบวนการร้องเรียนที่มีอยู่ขององค์กร เช่น องค์กรกำกับดูแล รับคำร้องเกี่ยวกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทต่าง ๆ ที่องค์กรนั้นกำกับดูแล องค์กรจะต้องทำการสอบสวนเกี่ยวกับคำร้องทั้งหลายในกรณีที่คำร้องนั้นมีเหตุอันควร องค์กรจะต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสม ซึ่งรวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติขององค์กรด้วยในกรณีที่จำเป็น

3) สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

กฎหมายได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลธรรมดาที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนแก่องค์กรไว้หลายประการ ดังนี้

1. สิทธิในการได้รับทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ขององค์กรในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล (หลักการแจ้งวัตถุประสงค์)

2. สิทธิในการรับรู้ และให้ความยินยอมแก่การดำเนินการกับข้อมูลส่วนบุคคลของตน เว้นแต่เป็นกรณีเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด ตลอดจนสิทธิในการเพิกถอนความยินยอมของตนได้ตลอดเวลา (หลักความยินยอม)

3. สิทธิในการได้รับแจ้งการมีอยู่ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองขององค์กร ตลอดจนสามารถเข้าตรวจสอบข้อมูลส่วนบุคคลนั้นได้ (หลักการเข้าตรวจสอบข้อมูล)
4. สิทธิในการโต้แย้งความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลส่วนบุคคลของตน ตลอดจนสิทธิในการขอให้องค์กรแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเองให้ถูกต้อง (หลักการเข้าตรวจสอบข้อมูลของบุคคล)
5. สิทธิในการโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรว่าไม่เป็นไปตามหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (หลักการโต้แย้งการปฏิบัติขององค์กร)

3.3 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนของประเทศไทย

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยได้ให้การรับรองไว้ในกฎหมายทั้งระดับกฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อปกป้องคุ้มครองข้อมูลข่าวสารและข้อมูลส่วนบุคคล นอกจากนี้แล้วยังมีกฎหมายในระดับประมวลกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นและมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่กำหนดมาตรการควบคุมและความรับผิดชอบจากการใช้ การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลทั้งระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกันเอง และระหว่างพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (ฉบับปัจจุบัน) ได้บัญญัติถึงเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ ซึ่งเป็นการรับรองในระดับกฎหมายสูงสุดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในบทบัญญัติ หมวด 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย⁹⁰ โดยรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ยังคงนำเอาแนวคิดในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาบัญญัติไว้ถึงเรื่องการเคารพสิทธิในความเป็นส่วนตัวของข้อมูลอันเป็นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ดังนี้

ตามมาตรา 25 วรรคแรก ได้กำหนดถึงสิทธิและเสรีภาพไว้โดยเฉพาะ ซึ่งการกระทำใด ๆ ที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ ไม่ได้ห้ามไว้ บุคคลย่อมสามารถที่จะกระทำการนั้นได้ โดยที่การกระทำนั้นนั้นไม่ไปกระทบหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น

⁹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 25 วรรคแรก, มาตรา 26, มาตรา 32, มาตรา 34, 35 วรรคหนึ่ง.

ตามมาตรา 26 ได้กำหนดถึงการออกกฎหมายที่มีจะใช้ในการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ถ้ารัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้ กฎหมายนั้นก็ต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม หรือ จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลจนเกินต่อเหตุอันควร และจะไปกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผู้อื่นได้ ทั้งนี้ จะต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย และกฎหมายดังกล่าวต้องใช้บังคับ เป็นการทั่วไป ไม่มุ่งใช้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ตามมาตรา 32 ได้กำหนดถึงสิทธิของบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว หากมีบุคคลกระทำการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคล ดังที่ได้กล่าวไว้ หรือหากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

ตามมาตรา 34 ได้กำหนดให้บุคคลนั้นมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่นได้ และมีการกำหนดข้อยกเว้นห้ามมิให้กระทำการดังกล่าว ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะตามวัตถุประสงค์ดังนี้คือ เพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือ เสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันสุขภาพของ ประชาชน ส่วนในเรื่องของเสรีภาพทางวิชาการสามารถกระทำได้แต่ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของประชาชนคนไทย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และจะต้องเคารพไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของผู้อื่น

และตามมาตรา 35 ได้กำหนดว่าถึงเสรีภาพของบุคคลที่มีวิชาชีพเป็นสื่อมวลชนนั้น มีเสรีภาพใน การเสนอข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นได้ แต่ต้องเป็นไปตามจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ ด้วย

ตามบทกฎหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ถือได้ว่าเป็นการกำหนดให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน คนไทย เพื่อรับรองสิทธิในตัวบุคคล คือสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 32 และยังรวมไป จนถึงสิทธิส่วนตัวในข้อมูลของบุคคลด้วย ให้ทุกคนสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่ (ตามมาตรา 34) ทั้งนี้ โดยที่ไม่ละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลอื่น และจะมีการบัญญัติกฎหมายในระดับรองลงมาเพื่อกำหนด กลไก และมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลโดยเฉพาะ ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

3.3.2 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540

1) หลักการและเหตุผลของกฎหมาย

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ ในระบอบประชาธิปไตยการให้ประชาชนมี โอกาสกว้างในการได้รับทราบถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และได้ใช้สิทธิทางการเมืองโดยถูกต้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ เกิดความเป็นรัฐบาลโดยประชาชนมากยิ่งขึ้น จึงสมควรกำหนดให้ประชาชนมีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ โดยมีข้อยกเว้นให้ไม่ต้องเปิดเผยและจำกัดเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่หากเปิดเผยแล้วจะเกิดความ

เสียหายต่อประเทศชาติหรือต่อประโยชน์ที่สำคัญของเอกชน ทั้งนี้ ก็เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มั่นคง และให้ประชาชนมีโอกาสรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้อีก ด้วย ประกอบกับสมควรคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของราชการไปพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้⁹¹

พระราชบัญญัติดังกล่าว ต้องการให้ประชาชนทราบถึงข้อมูลข่าวสารของราชการตามหลัก “สิทธิได้รู้” โดยผู้เป็นเจ้าของข้อมูลสามารถรู้ถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตนที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิที่จะตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของตน หากข้อมูลส่วนบุคคลของตนไม่ถูกต้อง หรือไม่ปัจจุบันก็มีสิทธิขอแก้ไขข้อมูลดังกล่าวได้ เพราะกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อมิให้หน่วยงานของรัฐจัดเก็บและนำข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาดไปใช้ให้เกิดผลร้ายแก่บุคคล มีสิทธิในการขอสำเนาข้อมูลข่าวสารของตน และถ้าข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นความลับหน่วยงานของรัฐอาจปฏิเสธไม่ให้ตรวจดูข้อมูลนั้นได้ภายใต้หลัก “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น”⁹² ตลอดจนมีสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของตนอีกด้วย

2) บทนิยามที่สำคัญ

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติ⁹³

“ข้อมูลข่าวสาร” เป็นสิ่งที่สื่อความหมายให้รู้ถึงเรื่องราวข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะการสื่อความหมายนั้นจะเกิดได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเองหรือโดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปแบบใด ๆ อาทิเช่น รูปแบบเอกสาร รายงาน หนังสือ แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใด เป็นต้น

“ข้อมูลข่าวสารของราชการ” เป็นข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐหรือเอกชน

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล อาทิเช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ รูปถ่าย และรวมถึงข้อมูลข่าวสารของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย เป็นต้น

3) กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของราชการ

⁹¹ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ.2540.

⁹² คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, ‘แนวทางการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน’ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ,10.
<https://hss.moph.go.th/fileupload_doc_slider/2016-12-01-628-413.pdf> สืบค้นเมื่อ 18 ตุลาคม 2565.

⁹³ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 4.

1. การจัดเก็บข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล⁹⁴

หน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ดังนี้

(1) ต้องจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเท่าที่เกี่ยวข้อและจำเป็นเพื่อการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เท่านั้น และยกเลิกเมื่อหมดความจำเป็น

(2) พยายามเก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล โดยหน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้ผู้นั้นทราบถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ และต้องแจ้งให้ทราบด้วยการขอข้อมูลนั้นเป็นการบังคับหรือไม่ เพื่อให้เจ้าของข้อมูลได้ทราบถึงผลกระทบจากการให้ข้อมูลและขอบเขตในการนำข้อมูลนั้นไปใช้ รวมทั้งให้เจ้าของข้อมูลมีอิสระในการตัดสินใจถึงการให้ข้อมูล

(3) จัดให้มีการพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาและตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องอยู่เสมอเกี่ยวกับประเภทของบุคคล ประเภทของระบบ ลักษณะการใช้ตามปกติ วิธีการขอตรวจดู การขอให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง และแหล่งที่มาของข้อมูล

(4) ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลให้ถูกต้องอยู่เสมอ

(5) จัดระบบรักษาความปลอดภัยตามความเหมาะสม เพื่อเป็นการป้องกันการนำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้าย

2. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล

ที่อยู่ภายใต้หลัก “ปกปิดเป็นหลัก เปิดเผยเป็นข้อยกเว้น” นั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ คือ หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากเจ้าของข้อมูลที่ได้ให้ไว้ล่วงหน้าหรือขณะนั้นมิได้

หรือหากเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่าการกระทำเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของผู้อื่น ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งให้ผู้นั้นยื่นคัดค้านภายในเวลาที่กำหนดแต่ต้องให้เวลาสมควรที่ผู้นั้นอาจยื่นคัดค้านได้ไม่น้อยกว่า 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

อีกทั้งยังมีกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน ดังนี้

⁹⁴ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 23.

ก) การเปิดเผยนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ข) การเปิดเผยนั้นจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การตรวจสอบ

ค) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

ง) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

จ) การเปิดเผยรายงานการแพทย์นั้นจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร

ช) มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผยหรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

ฉ) กรณีอื่นตามที่กำหนดในหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

กรณีที่ 2 ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่สามารถเปิดเผยได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก่อน มีดังต่อไปนี้⁹⁵

ก) เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของตน เพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น

ข) เป็นการใช้อ้างอิงตามปกติภายในวัตถุประสงค์

ค) เป็นการเปิดเผยต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผน หรือการสถิติ หรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อผู้อื่น

ง) เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใด

จ) เป็นการเปิดเผยต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่พระราชกฤษฎีกากำหนดไว้ เพื่อการตรวจดูคุณค่าในการเก็บรักษา

ฉ) เป็นการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดี ไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม

ช) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล

⁹⁵ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 24.

ณ) เป็นการเปิดเผยต่อศาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอข้อเท็จจริงดังกล่าว

ญ) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในกรณีดังกล่าวนั้นมีกฎหมายจะบัญญัติยกเว้นให้สามารถเปิดเผยข้อมูลได้ แต่ทุกกรณีก็ล้วนมีความสำคัญที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องคำนึงถึงการคุ้มครองการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลเพื่อมิให้เกิดผลกระทบแก่เจ้าของข้อมูลได้

3.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562

พระราชบัญญัติดังกล่าวถูกตราขึ้นเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป และถือเป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยเฉพาะและมีความชัดเจนมากที่สุดในปัจจุบัน การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถือเป็นเรื่องสำคัญเนื่องจากเป็นสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนที่รัฐต้องให้ความสำคัญคุ้มครองมิให้เกิดการล่วงละเมิด โดยเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และมีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

ด้วยกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยได้มีการให้ความสำคัญในข้อมูลส่วนบุคคลมานานแล้ว โดยเมื่อปี พ.ศ. 2556 มีการเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของสภาผู้แทนราษฎรได้มีการพิจารณาร่างกฎหมาย มีการรับหลักการ แต่ก็มีการยุบสภาเสียก่อน จนกระทั่งในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 91/2561 วันที่ 28 ธันวาคม 2561 มีการพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างกฎหมาย ประเทศไทยเราจึงมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ออกใช้บังคับ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก วันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 ซึ่งจะได้มีการพิจารณาในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) หลักการและเหตุผลของกฎหมาย

เจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ปรากฏตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติโดยเหตุผลในการประกาศใช้ว่า สืบเนื่องจากปัจจุบันเกิดปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก สร้างความเดือดร้อน ความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กอรปกับมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าวสามารถทำได้ง่ายดาย สะดวก และรวดเร็ว ทำให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม จึงสมควรให้มีการกำหนดกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล⁹⁶

⁹⁶ หมายเหตุการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562.

ซึ่งการมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จะทำให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ช่วยป้องกันการล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล เช่น การใช้ การเปิดเผย การสร้างความเดือดร้อนรำคาญ เมื่อมีกฎหมายคุ้มครองก็จะทำให้เกิดความมั่นใจของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในแง่ของการดำเนินการทางธุรกิจ ทำให้เกิดความรวดเร็ว เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวม โดยเฉพาะการต้องเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ทั้งจะเป็นการช่วยให้การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม มีมาตรฐานสามารถจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีได้

2) บทนิยามที่สำคัญ

มาตรา 6 ในพระราชบัญญัติ⁹⁷

“ข้อมูลส่วนบุคคล” คือ ข้อมูลที่ช่วยให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรม

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” คือ บุคคลหรือนิติบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล

“ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล” คือ บุคคลหรือนิติบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ตามคำสั่งหรือได้กระทำในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

จากการบทนิยามดังกล่าวนี้ มีข้อสังเกตได้ว่า ตามกฎหมายนี้มีได้บัญญัติแยกประเภทลักษณะของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ แต่จะไปกำหนดประเภทไว้ในส่วนของมาตรการการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งจะแตกต่างจากข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และกฎหมายของประเทศอังกฤษ ที่ได้กำหนดแยกประเภทของข้อมูลไว้อย่างละเอียด และชัดเจน

3) กระบวนการบริหารจัดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

3.1) หลักการทั่วไป⁹⁸

3.1.1) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ หากเจ้าของข้อมูลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือขณะนั้น เว้นแต่กฎหมายบัญญัติให้ทำได้ การขอความยินยอมให้ทำเป็นหนังสือ หรือผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์โดยให้แจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย มีความชัดเจน ไม่เป็นการหลอกลวง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้โดยง่ายเช่น เว้นแต่มีข้อจำกัดสิทธิในการถอนความยินยอมและการถอนความยินยอมนั้นส่งผลกระทบต่อเจ้าของส่วนบุคคล (มาตรา 19)

⁹⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6.

⁹⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 19, มาตรา 20, มาตรา 21.

3.1.2) ในกรณีที่เจ้าของข้อมูลเป็นผู้เยาว์ ผู้เยาว์อาจให้ความยินยอมโดยลำพังได้โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองที่มีอำนาจกระทำการแทนผู้เยาว์ด้วย และถ้าผู้เยาว์มีอายุไม่เกินสิบปีต้องขอความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครอง กรณีคนไร้ความสามารถให้ขอความยินยอมจากผู้อนุบาล และกรณีที่เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถให้ขอความยินยอมจากผู้พิทักษ์ (มาตรา 20)

3.1.3) การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจะทำไปในทางที่แตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ไม่ได้ เว้นแต่ได้แจ้งวัตถุประสงค์ใหม่ให้เจ้าของข้อมูลทราบ และได้รับความยินยอมก่อนดำเนินการแล้ว (มาตรา 21)

3.2) บทบาทหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล⁹⁹

3.2.1) ข้อมูลส่วนบุคคลถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด (มาตรา 35)

3.2.2) เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลร้องขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลดำเนินการให้ข้อมูลถูกต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแล้ว หากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่ปฏิบัติตามคำร้องขอ ผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องบันทึกคำร้องขอพร้อมด้วยเหตุผลไว้ตามมาตรา 39

3.2.3) มีหน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ (มาตรา 37 (1))

3.2.4) ในกรณีที่มีการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องดำเนินการเพื่อป้องกันมิให้ผู้รับใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยปราศจากอำนาจหรือโดยมิชอบ (มาตรา 37 (2))

3.2.5) ลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น (มาตรา 37 (3))

3.2.6) แจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลแก่เจ้าของข้อมูลโดยไม่ชักช้าภายใน 72 ชั่วโมง นับแต่ทราบเหตุเท่าที่จะสามารถกระทำได้ เว้นแต่การละเมิดดังกล่าวไม่มีความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล (มาตรา 37 (4))

3.3) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล¹⁰⁰

3.3.1) เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้เท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์ที่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 22)

⁹⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 35, มาตรา 36, มาตรา 37, มาตรา 38, มาตรา 39.

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 22, มาตรา 23, มาตรา 24, มาตรา 25, มาตรา 26.

3.3.2) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะเก็บรวบรวม ถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่จะมีการเก็บรวบรวมและระยะเวลาในการเก็บรวบรวม (มาตรา 23 (1) (2) (3) (4) (5))

3.3.3) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการถอนความยินยอม ขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน (มาตรา 23 (6))

3.3.4) ห้ามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นไปตามข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนดไว้ (มาตรา 24 วรรคแรก)

3.3.5. ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากแหล่งอื่นที่มีใช้จากเจ้าของข้อมูลโดยตรง เว้นแต่เป็นไปตามข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนดไว้ (มาตรา 25)

3.3.6) ห้ามเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความอ่อนไหว เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบความรู้สึกของผู้อื่นหรือประชาชน เป็นต้น โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูล เว้นแต่เป็นไปตามข้อยกเว้นที่ได้บัญญัติไว้ (มาตรา 26)

3.4) การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล¹⁰¹

3.4.1) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลไม่ได้ เว้นแต่เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอม ในกรณีจำเป็นตามมาตรา 24 หรือกรณีที่ไม่ใช่ข้อมูลอ่อนไหวตามมาตรา 26 (มาตรา 27 วรรคแรก)

3.4.2) บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับข้อมูลจากการเปิดเผยดังกล่าวจะต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลที่ได้รับการยกเว้นในการเก็บรวบรวมได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล เมื่อมีการใช้หรือเปิดเผยแล้วผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องทำบันทึกการใช้และการเปิดเผยไว้ในรายการตามมาตรา 38 ด้วย (มาตรา 27 วรรคสอง , วรรคสาม)

3.4.3) การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ ต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ โดยต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา 16 (5)

อีกทั้งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ได้กำหนดโทษไว้สำหรับบุคคลที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว โดยได้กำหนดโทษเป็น 3 ส่วน ได้แก่

¹⁰¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 27, มาตรา 28, มาตรา 29.

ส่วนที่ 1 ความรับผิดชอบทางแพ่ง เช่น กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่ดำเนินการที่เป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของข้อมูลไม่ว่าการดำเนินการนั้นจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม เป็นต้น

ส่วนที่ 2 โทษอาญา เช่น กรณีผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย และกรณีผู้ที่ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น เนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ถ้านำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่น มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 79) เป็นต้น

ส่วนที่ 3 โทษทางปกครอง เช่น ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ต้องระวางโทษปรับทางปกครองไม่เกินหนึ่งล้านบาท ไม่แจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบก่อนหรือขณะเก็บรวบรวมข้อมูล (มาตรา 23) ไม่ดำเนินการตามคำขอเข้าถึงและคำขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของข้อมูล ภายใน 30 วัน (มาตรา 30 วรรคสี่) ไม่บันทึกรายการเพื่อให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบได้ (มาตรา 38) หรือไม่จัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 40) ไม่ขอความยินยอมตามแบบที่กำหนด (มาตรา 19 วรรคสาม) เป็นต้น

3.3.4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การสอบสวนเป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลาย ที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปเกี่ยวกับความผิดที่ได้กล่าวหา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานบุคคล ตลอดไปจนถึงพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ก็จะยิ่งเพิ่มความน่าเชื่อถือในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษมากยิ่งขึ้น อีกทั้งกฎหมายได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อจะทราบข้อเท็จจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหา และการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหา ตลอดจนเพื่อจะทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหาด้วย จึงเป็นได้ว่าพยานหลักฐานมีความสำคัญในคดีอาญาอย่างมาก เพราะคดีอาญาต้องตัดสินด้วยพยานหลักฐานเสมอ

หลักในการดำเนินคดีอาญาจะใช้หลักการตรวจสอบ ดังนั้นในการตรวจสอบข้อเท็จจริงแห่งการกระทำผิดทุกอย่างในคดีจึงต้องใช้พยานหลักฐานเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดี จึงกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีอาญา¹⁰² ในการดำเนินคดีอาญา “ระบบกล่าวหา” ผู้กล่าวหาเป็นประธานในคดี ผู้

¹⁰² คณิต ฒ นคร (เชิงอรรถ 33) 202.

กล่าวหาจึงมีสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในการต่อสู้คดีดังกล่าวก็เป็นการว่าด้วยเรื่องพยานหลักฐานทุกอย่างทั้งที่ผู้กล่าวหารวบรวมมาได้ด้วยตัวเอง และพยานหลักฐานที่อาศัยมาตรการบังคับทางกฎหมายโดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน ส่วนผู้ถูกกล่าวหาเองก็จะต้องได้รับทราบว่าเขาถูกกล่าวหาว่าอย่างไร เพื่อที่จะได้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องมีสิทธิในการหยิบยกเอาพยานหลักฐานของตนขึ้นมาแก้ต่างต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่เช่นกัน ซึ่งอันนี้เป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่ายนั่นเอง¹⁰³ ซึ่งจะแตกต่างจากคดีแพ่งที่สามารถตกลงกันได้

มาตรา 131 กำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถทำได้ เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา¹⁰⁴

มาตรา 266 กำหนดว่า พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ สามารถอ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องไม่เกิดจากการจงใจ การให้คำมั่นสัญญา ชูเชื้อหลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น¹⁰⁵

จากกฎหมายดังกล่าววิธีการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น ให้รวบรวมพยานหลักฐานเท่าที่สามารถจะทำได้ กล่าวคือ รวบรวมจนสุดความสามารถภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดของพนักงานสอบสวน ดังนั้นในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ได้แก่ พยานวัตถุ พยานบุคคล พยานเอกสารสามารถใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ส่วนจะมีความน่าเชื่อถือหรือมีน้ำหนักรับฟังได้เพียงใดนั้นก็จะเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและจากชนิดของพยานหลักฐานดังกล่าวสามารถแยกแหล่งที่มาของพยานได้ ดังนี้

(1) พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนผู้ต้องหา

ตามมาตรา 120 ห้ามไม่ให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยที่ยังได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน¹⁰⁶

ซึ่งเนื้อหาสำคัญของมาตรา 120 คือ การสอบปากคำของผู้ต้องหา กล่าวคือแม้จะได้รวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่างจนฟังได้ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาจริง ตราบเท่าที่ยังมิได้สอบปากคำผู้ต้องหานั้น กฎหมายจึงต้องการให้พนักงานสอบสวนแจ้งข้อกล่าวหาหรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการ

¹⁰³ คณิต ณ นคร (เชิงอรรถ 33) 193.

¹⁰⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 266.

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

กระทำที่กล่าวหาให้ผู้ต้องหาทราบ “ข้อหา” คือ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด(ข้อหาคือเรื่องราว) ส่วน “ฐานความผิด” คือเรื่อง นั่นเอง¹⁰⁷

มาตรา 134 วรรคแรกกำหนดว่าเมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ¹⁰⁸

ในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ตามมาตรา 131/1 นั้น อาจเป็นไปได้ทั้งจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเป็นพยานด้วยก็ได้ ซึ่งลักษณะของพยานที่ได้มาจะเป็นผลการตรวจพิสูจน์จากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ จึงอาจเป็นไปได้ทั้งพยานเอกสาร หรือพยานบุคคลหากแพทย์ได้มาเบิกความยืนยันผลการตรวจพิสูจน์ดังกล่าว

มาตรา 132 (1) กำหนดว่า “เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐานให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือ ที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาดจำลอง หรือ พิมพ์ลายนิ้วมือลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดความเสียหายขึ้น”

จากบทบัญญัติที่ได้กล่าวมานั้น จึงเห็นได้ว่าการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดโดยการสอบสวนผู้ต้องหา ก็จะทำให้ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา ซึ่งล้วนแล้วแต่เห็นข้อมูลที่สำคัญทั้งสิ้น แต่กระนั้นแล้วผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การใด ๆ เลยก็ได้ และหากผู้ต้องหาให้การจะให้การผู้ต้องหาจะให้การอย่างไรก็ได้

2) พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนผู้เสียหาย

ในระบบกล่าวหานั้นการนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการสอบสวนเกิดจาก 2 กรณี ได้แก่ กรณีแรก คือคดีที่ยอมความกันได้ ในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการสอบสวน จะต้องมียุคคลผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์กล่าวหาต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ และอีกกรณีหนึ่ง คือคดีที่ยอมความไม่ได้หรือคดีอาญาแผ่นดิน ในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการสอบสวนจะต้องมีคำกล่าวโทษจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น ฉะนั้นรายละเอียดที่ได้จากการสอบสวนผู้เสียหาย เกิดจากบทบัญญัติ ดังนี้

มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้

¹⁰⁷ คณิต ณ นคร (เชิงอรรถ 33) 194.

¹⁰⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคแรก.

(2) “คำร้องทุกข์” หมายความว่า การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตามซึ่ง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

(3) “คำกล่าวโทษ” หมายความว่า การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น¹⁰⁹

มาตรา 123 กำหนดว่า ผู้เสียหายสามารถร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้ โดยคำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำลง ความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

มาตรา 133 กำหนดว่า พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมายแล้วให้ ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ที่ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัว เสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อป้องกันมิให้ บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอยากจะให้ด้วยความเต็มใจ ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ การถามปากคำผู้เสียหายซึ่งเป็นหญิง ให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นหญิงเป็นผู้สอบสวน เว้นแต่ผู้เสียหายนั้นยินยอมหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น และให้บันทึกความยินยอมหรือเหตุจำเป็นนั้นไว้ ทั้งนี้ผู้เสียหายจะขอให้บุคคลใดอยู่ร่วมในการถามปากคำ นั้นด้วยก็ได้”

มาตรา 131/1 กรณีการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานวิทยาศาสตร์จากผู้เสียหาย

จากบทบัญญัติที่ได้กล่าวมานั้น จึงเห็นได้ว่าการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดโดยการสอบสวนผู้เสียหาย จะทำให้ทราบถึงรายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้เสียหาย ทราบถึงพฤติการณ์ข้อเท็จจริงแห่งความผิดที่เกิดขึ้นที่ได้ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และรู้ตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญทั้งสิ้น

3) พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนพยาน

หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน ซึ่งพยานบุคคลดังกล่าวจะมาให้ปากคำกับพนักงานสอบสวน โดยบุคคลคนนั้นอาจมีความเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่ผู้ต้องหา

¹⁰⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2),(3).

หรือพยานกล่าวอ้างในคำให้การ หรืออาจเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนเห็นเองจึงออกหมายเรียกให้เข้ามาเป็นพยานในคดีนั้น ๆ โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในการมาให้คำให้การของพยาน ดังนี้

มาตรา 133 กรณีที่พนักงานสอบสวนออกหมายเรียกบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีได้ ซึ่งถ้อยคำของบุคคลนั้นถือว่าเป็นพยานบุคคล ดังนั้นข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดี

มาตรา 133 ทวิ ในกรณีที่เกี่ยวกับวิธีการถามปากคำพยานซึ่งเป็นเด็ก

ด้วยกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด อาทิ เช่น ประวัติส่วนตัวของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานบุคคล ข้อเท็จจริงจากผู้เสียหาย คำให้การของผู้ต้องหา ถ้อยคำของพยานบุคคลต่าง ๆ ผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ แผนที่เกิดเหตุ ภาพวาดจำลอง แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า ความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา เป็นต้น จะต้องนำบันทึก และสรุพอเอกสารทุกอย่างที่ได้จากการสอบสวนให้รวบรวมเข้าสำนวนไว้ เพื่อนำสำนวนนั้นเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อไป

ตามมาตรา 139 กำหนดให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการสอบสวนและให้เอาบันทึก

เอกสารอื่นซึ่งได้มา อีกทั้งบันทึกเอกสารทั้งหลาย ซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกันนั้นส่งมารวมเข้าสำนวนไว้ เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวมเข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่นให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนไว้

เพื่อประโยชน์ในการติดตามหรือนัดหมายพยานตามกำหนดของศาล ให้พนักงานสอบสวนบันทึกรายชื่อ ที่อยู่ หรือสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์หรือ ช่องทางอื่นที่ใช้ในการติดต่อพยาน เก็บไว้ ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน¹¹⁰

สำนวนคดีอาญาจึงประกอบไปด้วยข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และได้มาด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพนักงานสอบสวนจากบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยาน การได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ถือเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอย่างหนึ่งเพียงแต่การละเมิดนี้กฎหมายยกเว้นให้ทำได้ ข้อมูลของบุคคลในคดีอาญาถือเป็นพยานหลักฐานสำคัญเป็นประโยชน์แก่คดีที่จะช่วยให้คดีมีความกระจ่างแจ้งขึ้น เพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญาเป็นข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินของศาล เป็นข้อมูลจากการระบุตัวบุคคลที่จะต้องถูกลงโทษในคดีอาญา (ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน) และถือเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหว ดังนั้น ข้อมูลส่วนนี้จึงต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการรักษาความปลอดภัยของ

¹¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 139.

ข้อมูล เพื่อป้องกันข้อมูลรั่วไหลอันอาจเป็นโทษแก่คู่ความหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาญานั้นได้ ซึ่งมาตรการป้องกันความปลอดภัยเกี่ยวกับข้อมูลทางคดีอาญาในปัจจุบันนั้นยังมีปรากฏ จะมีเพียงแต่มาตรการในการป้องกันในสภาพบุคคลมากกว่า ส่วนกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันก็จะใช้บังคับแบบมาตรการทั่วไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ซึ่งเห็นว่าไม่เหมาะสมมากนัก

3.3.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546

(1) หลักการและเหตุผลของกฎหมาย

เหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ คือ โดยที่บทบัญญัติมาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับรองสิทธิการคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ และเนื่องจากปัจจุบันพยานยังมิได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี เป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญจึงต้องกำหนดให้มีกฎหมายนี้¹¹¹

(2) บทนิยามที่สำคัญ

มาตรา 2 ในพระราชบัญญัตินี้

“พยาน” หมายถึง พยานบุคคลซึ่งได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา แต่ไม่รวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน¹¹²

(3) มาตรการในการคุ้มครองพยาน

กฎหมายดังกล่าว เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นในการรักษาความปลอดภัยให้กับพยานในคดีอาญา ไม่ว่าจะเข้ามาเป็นในกระบวนการสืบสวนการสอบสวน การฟ้องคดีชั้นอัยการ ตลอดจนถึงกระบวนการในชั้นศาล พยานในคดีอาญาดังกล่าวนั้นสามารถขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น¹¹³ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการในการคุ้มครองดังกล่าว เป็นเพียงกฎหมายที่คุ้มครองในเรื่องความปลอดภัยในสภาพบุคคล ที่อาจเกิดขึ้นต่อเนื้อตัวร่างกายของพยานเพียงเท่านั้น หากได้มีการคุ้มครองถึงข้อมูลของพยานแต่อย่างใด เช่น ชื่อนามสกุล ประวัติส่วนตัว ที่อยู่ ค่าให้การของพยาน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญและเป็นข้อมูลลับในทางคดีอาญา

¹¹¹ หมายเหตุในการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.

¹¹² พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 3.

¹¹³ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6.

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

ในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ จากการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน และบทบัญญัติของกฎหมายในปัจจุบัน ยังมีปัญหาและข้อขัดข้องบางประการที่ทำให้การปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ครอบคลุมถึงบุคคลที่มีสถานะอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยาน ตลอดจนถึงบุคคลที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะในฐานะใดก็ตาม ซึ่งอาจถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้ โดยในกระบวนการจัดเก็บ ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนก็ยังประสบปัญหาอยู่ จนบ่อยครั้งเกิดการร้องเรียนเจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ชำระรายไวกว่านั้นคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลถูกดำเนินคดีเสียเอง เพราะเกิดจากการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาทิเช่น พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจแห่งหนึ่งได้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหารายหนึ่ง และได้มอบหมายให้ผู้ช่วยพนักงานสอบสวนเข้าคัดข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของผู้ต้องหารายดังกล่าวในระบบสืบค้น CRIMES (Criminal Record Information Management Enterprise System) ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนนายนั้นก็ได้ดำเนินการคัดข้อมูลทะเบียนราษฎร์ตามสั่ง นอกจากนั้นแล้วผู้ช่วยพนักงานสอบสวนคิดสนุกด้วยความอยากรู้อย่างยิ่งได้นำชื่อของหญิงที่ตนแอบชอบไปสืบค้นหาหมายเลขโทรศัพท์ จนอยู่มาวันหนึ่งหญิงรายดังกล่าวได้ทราบว่ามีบุคคลเข้าถึงข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของตน จึงได้ขอตรวจสอบกับกรมการปกครองเมื่อทราบความจริงจึงได้ทำการร้องเรียน และร้องทุกข์ดำเนินคดีกับผู้ช่วยพนักงานสอบสวนนายนั้น ดังกรณีปัญหาดังกล่าวเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนยังคงเป็นปัญหาในการคุ้มครองรักษาข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ไม่น้อย

เพื่อให้การแก้ไขประเด็นปัญหาการวิจัยทั้ง 3 ประเด็นเกิดความกระจ่าง นำไปสู่มาตรการวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหามีความเหมาะสม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงได้นำเอาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน

4.1.1 วิเคราะห์ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นผลมาจากการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้รับความยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ตามมาตรา 4 (2), (5) มาใช้บังคับ

ด้วยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้รับความยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 4 (2) มาใช้บังคับกับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ

เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และตามมาตรา 4 (5) มิให้นำมาใช้บังคับในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในระหว่างขั้นตอนดำเนินการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็จะได้รับการยกเว้นตามที่กำหนดด้วย แต่ก็ได้มีการกำหนดวิธีปฏิบัติใด ๆ ที่เหมาะสม และยุติธรรมในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา หรือพยานในกระบวนการสอบสวนทางคดีอาญาอย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่าการกำหนดข้อยกเว้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐนั้น ส่งผลทั้งข้อดีและข้อเสียอยู่หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ

ข้อดีการจัดเก็บรวบรวม ใช้ หรือประมวลข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยมิต้องปฏิบัติตามมาตรการตามกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 อาทิเช่น ไม่ต้องขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล คือ ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของรัฐและความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมถือเป็นเรื่องความลับที่ไม่อาจแพร่กระจายให้บุคคลภายนอกทราบได้ โดยเฉพาะกระบวนการในการสืบสวนสอบสวนต้องเป็นความลับ ส่วนกระบวนการในชั้นศาลต้องกระทำโดยเปิดเผย และในบางครั้งเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ในการสืบสวน สอบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งตำรวจได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่โดยมีวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและเพื่อทราบรายละเอียดแห่งการกระทำความผิดนั้น ตลอดจนเพื่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายต่อไป ล้วนมีความจำเป็นที่จะต้องละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเพื่อเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิด เพื่อสืบหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม ทฤษฎีหลักการค้นหาความจริง และหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ฉะนั้นหากเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องร้องขอและแจ้งวัตถุประสงค์ให้ผู้กระทำความผิดทราบและให้ความยินยอมนั้นคงเป็นไปได้ยาก และให้เป็นไปตามหลักความยินยอมตามกรณีนี้คงเห็นได้ว่าไม่เหมาะสม กว่าที่จะสืบหาให้ได้อัน และได้ตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้นอาจมีความล่าช้าและไม่ทันท่วงที ซึ่งหากเปรียบเทียบตามหลักสัดส่วนของการละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมแล้วนั้นเห็นว่าการรักษาซึ่งประโยชน์ของสังคมโดยรวมย่อมมีความสำคัญมากกว่าผลเสียที่บุคคลผู้กระทำความผิดได้รับจากการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและเสรีภาพสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้แต่การกระทำดังกล่าวนั้นจะต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นจนทำให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อนเสียหายด้วยเช่นกัน นอกจากนี้แล้วบทบัญญัติข้อยกเว้นดังกล่าวยังถือว่าเป็นไปตามหลักการมาตรฐานสากล กล่าวคือ จากที่ได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศแล้วนั้น ได้มีการกล่าวถึงข้อยกเว้นในลักษณะเดียวกันนี้ อาทิเช่น ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป หรือ GDPR หมวด 5 มาตรา 23 ได้กำหนดข้อยกเว้นในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในกรณีที่ได้ดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ เป็นไปตามสิทธิ

ขั้นพื้นฐาน และได้สัดส่วนในสังคมเพื่อคุ้มครองสิ่งเหล่านี้ อาทิเช่น เพื่อความมั่นคงของชาติการป้องกันประเทศ การสืบสวนและสอบสวน การดำเนินคดีอาญา ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น

ส่วนข้อยกเว้นของกฎหมายประเทศอังกฤษตาม Data Protection Act 1998 มาตรา 4 ได้มีการยกเว้นไว้ 10 กรณีให้สามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ อาทิเช่น กรณีเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ กรณีเกี่ยวกับอาชญากรรมและภาวะฉุกเฉินเพื่อจุดประสงค์ในการป้องกันหรือสืบหารายละเอียดเกี่ยวกับอาชญากรรม การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดทางอาญา หรือประเมินเพื่อจัดเก็บภาษี กรณีเกี่ยวกับสุขภาพ การศึกษา และสังคมสงเคราะห์ กรณีเกี่ยวกับสิทธิพิเศษในการประกอบอาชีพด้านกฎหมาย เพื่อวัตถุประสงค์ในการขอคำแนะนำทางกฎหมาย หรือจำเป็นเพื่อใช้ในการปกป้องสิทธิตามกฎหมายและการพิจารณาพิพากษา กรณีเพื่อการวิจัยค้นคว้า ประวัติ หรือการเก็บสถิติ เป็นต้น

และกฎหมายของประเทศแคนาดาตาม Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 มาตรา 4 (2) ได้กำหนดข้อยกเว้นหลายประการสำหรับข้อมูลซึ่งสามารถรวบรวม ใช้ และเปิดเผยโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมเฉพาะบุคคล อาทิเช่น หน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้กฎหมายนี้ หรือบุคคลใด ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่บุคคลนั้นเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย เพื่อจุดประสงค์ส่วนตัว หรือเป็นการภายใน และมีใช่เป็นการเปิดเผยเพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น หรือองค์กรใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่องค์กรนั้นเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย เพื่อจุดประสงค์เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ศิลปะ หรือวรรณกรรม และมีใช่เพื่อจุดประสงค์อย่างอื่น เป็นต้น ซึ่งตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีมาตรฐานสากลส่งผลในทางที่ดี ทั้งด้านความเชื่อมั่น ก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ และผลประโยชน์อีกมากมาย

แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยยังเห็นว่า ข้อยกเว้นตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของประเทศไทย ตามมาตรา 4 (2) และ (5) นี้ อาจก่อให้เกิดผลเสียที่ตามมาได้ กล่าวคือ การบัญญัติข้อยกเว้นตามกฎหมายนั้น ย่อมเป็นช่องว่างให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลใช้อำนาจที่เกินขอบเขตนำไปสู่การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลได้ เพราะได้ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายโดยไม่มีข้อจำกัดจนอาจทำให้ข้อมูลรั่วไหล ขัดต่อทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม และถึงแม้ว่าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 4 วรรค 3 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตาม วรรคหนึ่ง (2) (3) (4) (5) และ (6) และผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานที่ได้รับยกเว้นตามที่กำหนดไว้ นั้น ต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐานด้วยก็ตาม สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้จึงได้มีประกาศเรื่องนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล¹¹⁴ ก็ยังอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติถูกร้องเรียนต่อคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาจได้รับโทษทั้งทางอาญา ทางแพ่ง และทางปกครอง ซึ่งจะเห็นว่าโทษในทางปกครองนั้นมีโทษปรับสูงสุดถึงห้าล้านบาท หากมีการปรับเกิดขึ้นก็ส่งผลเสียที่ตามมาคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องจ่ายค่าปรับทางปกครอง ซึ่งค่าปรับที่ได้จ่ายดังกล่าว นั้น เป็นเงินภาษีของประชาชนทั้งสิ้น

¹¹⁴ ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2565.

จากข้อพิจารณาข้างต้นจึงเห็นได้ว่า ข้อยกเว้นตามกฎหมายที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า มาตรการที่กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย มาตรา 4 วรรคสาม กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานที่ได้รับยกเว้นทั้งหมดนั้น ต้องมีการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลตามมาตรฐานด้วย เช่น ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ต้องมีการแจ้งวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูล เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจึงเห็นว่ามาตรฐานที่กล่าวมานั้น ไม่ค่อยเป็นผลเท่าที่ควรจะเป็น เพราะการขอความยินยอมต่อเจ้าของข้อมูลนั้นกฎหมายได้กำหนดไว้เพียง 2 ระยะเวลาเท่านั้น คือ ต้องมีการขอความยินยอมก่อนหรือขณะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล¹¹⁵ หากเป็นภายหลังกระทำการดังกล่าวก็ไม่ต้องขอความยินยอม แต่เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพ จึงต้องยึดหลักการตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสังคม และเพื่อให้มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีมาตรฐานในระดับสากล คือ การดำเนินการก่อนหรือขณะการจัดเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่อาจขอความยินยอมและแจ้งวัตถุประสงค์ถึงการดำเนินการดังกล่าวได้ทันที แต่ภายหลังที่จากที่ได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลก็จะต้องกลับเข้ามาสู่กระบวนการตามมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือ จะต้องขอความยินยอม และแจ้งจุดประสงค์ประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล ให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว ส่วนในขั้นตอนวิธีการแจ้งนั้น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะยินยอมหรือไม่อย่างไรก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่กฎหมายต้องวางหลักรับรองไว้ เช่น การขอความยินยอมอาจขอความยินยอมได้หลายวิธีตามสถานการณ์และประเภทของข้อมูลโดยคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของข้อมูลเป็นสำคัญ ถ้าข้อมูลละเอียดอ่อนมากก็ควรขอความยินยอมอย่างชัดเจน หรือถ้าข้อมูลละเอียดอ่อนน้อยก็ให้ขอความยินยอมโดยปริยายก็ได้ เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยได้กล่าวมานั้นเป็นไปตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา มาตรา 7¹¹⁶ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจและนำมาปรับใช้กับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นควรให้นำหลักการดังกล่าวมากำหนดไว้ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ....โดยมีการกำหนดรายละเอียดปรากฏตามข้อเสนอในส่วนท้ายของบทนี้

4.1.2 วิเคราะห์ปัญหาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มิได้กำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย กำหนดให้ใช้บังคับแก่การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยทั่วไป มิได้มีการบัญญัติแยกประเภทของข้อมูลดังปรากฏในบทนิยาม มาตรา 6 กำหนดให้ ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ที่เสียชีวิตแล้ว ซึ่งโดยหลักแล้วข้อมูลสามารถแบ่งแยกออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลส่วนบุคคล อาทิเช่น ชื่อ นามสกุล หรือชื่อเล่น เลขประจำตัวประชาชน เลขหนังสือเดินทาง เลขบัตรประกันสังคม เลขใบอนุญาตขับขี่ เลขประจำตัวผู้เสียภาษี เลขบัญชีธนาคาร เลขบัตรเครดิต (การเก็บเป็นภาพสำเนาบัตร

¹¹⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 19.

¹¹⁶ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000) Section 7 (1).

ประชาชนหรือสำเนาบัตรอื่น ๆ ที่มีข้อมูลส่วนบุคคลที่กล่าวมาย่อมสามารถใช้ระบุตัวบุคคลได้โดยตัวมันเอง จึงถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล) ที่อยู่ อีเมล เลขโทรศัพท์ เป็นต้น ส่วนข้อมูลประเภทพิเศษหรือข้อมูลอ่อนไหว คือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้ของคุณ แต่มีความละเอียดอ่อนและเสี่ยงต่อการถูกใช้ในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ¹¹⁷ อาทิเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ หรือข้อมูลสุขภาพจิต เป็นต้น

จากการศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวทำให้ทราบว่าข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดีกล่าวคือ ทำให้การดำเนินงานทางกระบวนการยุติธรรมมีความความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ในแง่ของการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control)

ข้อเสียกล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มิได้กำหนดมาตรการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดบทนิยามศัพท์แยกให้เกิดความชัดเจนระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป และข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษหรือข้อมูลอ่อนไหวซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน คือ ประเภทข้อมูลส่วนบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา จากข้อดังกล่าวส่งผลให้ข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ทั้ง ๆ ที่ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวเป็นข้อมูลที่มีผลต่อคดีอาญามีผลต่อการพิจารณาพิพากษาของศาล อีกทั้งอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้นั้นไม่ได้สัดส่วน ตามทฤษฎีการกำหนดโทษ และทฤษฎีวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับบุคคลโดยทั่วไป แต่มิได้กำหนดมาตรการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา และสัดส่วนของอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้นั้นก็อยู่ในระดับเดียวกันกับบุคคลทั่วไป ผู้วิจัยจึงจำแนกประเด็นวิเคราะห์ในข้อนี้ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

(1) เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา

ความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงเกิดเป็นข้อสังเกตได้ว่า ถ้าหากมีบุคคลถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางอาญา ในการเริ่มต้นของการดำเนินคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งการสอบสวนนั้นอาจเป็นได้ทั้งการออกหมายเรียกพยานเอกสาร หรือหมายเรียกเป็นพยานบุคคล หรือกรณีเรียกผู้เสียหายในคดีอาญามาให้ถ้อยคำ และยังมีอีกหลากหลายมาตรการของพนักงานสอบสวนที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ แต่ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสอบสวนอาจจะใช้มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายทั่วไปนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควรจะเป็น เพราะข้อมูลเหล่านั้นเป็นข้อมูลใน

¹¹⁷ OPEN PDPA, ‘ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลอ่อนไหว คืออะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง’ (OPEN PDPA, 20 กันยายน 2564) <<https://openpdpa.org/personal-data-type/>> สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2567.

การสืบพยาน เป็นข้อมูลจากการสืบถามจากบุคคล เพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นข้อมูลจากการระบุตัวบุคคลที่จะต้องถูกลงโทษในคดีอาญา (ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน) เพราะเป็นข้อมูลที่มีผลต่อคดีอาญามีผลต่อการตัดสินของศาล เป็นเรื่องส่วนบุคคลโดยแท้ จึงไม่ใช่ข้อมูลธรรมดาแต่เป็นข้อมูลเฉพาะในการกระทำความผิดตามข้อเท็จจริงและความจริงตามคดีนั้น เป็นรายคดีไป และถือเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหวเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 26 ได้มีการบัญญัติแยกประเภทข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหวไว้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวมิได้บัญญัติให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้จากบุคคลที่เป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญาให้อยู่ในกลุ่มประเภทข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว หรือได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ และนอกเหนือจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 แล้วนั้นก็มิปรากฏว่ามีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองแต่อย่างใด

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศอังกฤษ คือ Data Protection Act 1998 Section 2 ได้กำหนดแบ่งแยกประเภทระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลคลทั่วไปกับข้อมูลประเภทอ่อนไหว ไว้อย่างชัดเจนดังบทนิยามศัพท์ว่า ข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก เป็นข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา พฤติกรรมทางเพศ การกระทำผิดหรือการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมาย การดำเนินคดีหรือการถูกดำเนินคดี การจำหน่ายคดี หรือการถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลของเจ้าของข้อมูล เป็นต้น¹¹⁸

(2) เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดความรับผิดและบทกำหนดโทษเพื่อใช้ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย กำหนดโทษของการฝ่าฝืนไว้ ได้แก่ โทษทางแพ่ง โดยการชำระค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายและความจำเป็นในการป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร(มาตรา 78) โทษทางอาญา โดยกำหนดอัตราโทษสูงสุดเท่าที่กำหนดไว้ในส่วนโทษทางอาญาคือการฝ่าฝืนละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลประเภทอ่อนไหว ซึ่งได้กำหนดโทษสูงสุดไว้ให้จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 79 ประกอบมาตรา 26, มาตรา 27 และมาตรา 28) และโทษทางปกครอง โดยได้กำหนดอัตราโทษปรับสูงสุดไว้ในส่วนนี้คือ ปรับทางปกครองไม่เกิน 5 ล้านบาท (ตามมาตรา 84 และมาตรา 87)

ตามข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล หรือ GDPR 2016 มาตรา 83 ยังได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการخذใช้ค่าปรับทางปกครองที่วางโทษปรับไว้สูงสุดถึง 20 ล้านยูโร (คิดเป็นเงินไทยเท่ากับ 769,599,917.40 บาท) และมาตรา 84 ยังได้กำหนดเรื่องโทษว่า การวางกฎกำหนดมาตรการที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อเป็นการรับประกันว่ากฎดังกล่าวนั้นถูกนำไปปฏิบัติโทษดังกล่าวจะต้องมีประสิทธิภาพ ได้สัดส่วน และเป็น การปราบปราม¹¹⁹

¹¹⁸ Data Protection Act 1998 Section 2 “Sensitive personal data.”

¹¹⁹ นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษาร และนิชานันท์ นันทศิริศรีธรรม (เชิงอรธ 7) 232-233.

ส่วนตาม Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 (PIPEDA) มาตรา 28 ได้กำหนดโทษของการฝ่าฝืนการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามมาตรา 8(8) หรือมาตรา 27.1(1) หรือขัดขวางกรรมการหรือผู้แทนของกรรมการในการสอบสวนเรื่องร้องเรียนหรือในการดำเนินการตรวจสอบ จะมีความผิดและได้รับโทษ ตามมาตรา 28 (1) ความผิดที่มีโทษจำคุกโดยสรุปและมีโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ (คิดเป็นเงินไทยเท่ากับ 265,584.20 บาท) หรือ (2) ความผิดที่สามารถฟ้องร้องได้และมีโทษปรับไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์ (คิดเป็นเงินไทยเท่ากับ 2,656,008 บาท)¹²⁰

เมื่อได้นำกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (GDPR) และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดาามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยแล้วนั้น เห็นว่ากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มาตราการกำหนดอัตราโทษนั้นได้ให้ความสำคัญกับทฤษฎีหลักการกำหนดโทษและทฤษฎีหลักวัตถุประสงค์แห่งการลงโทษ อีกทั้งยังเห็นว่าสัดส่วนของโทษที่นำมาใช้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว ควรได้รับการคุ้มครองด้วยมาตรการบังคับโทษที่อยู่ในระดับสัดส่วนเดียวกันซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความได้สัดส่วนระหว่างโทษที่ได้รับกับความเสียหายที่เกิดขึ้น¹²¹ ดังนั้นจึงเห็นว่าไม่ควรนำมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักทั่วไปมาบังคับใช้

สำหรับประเทศไทย มีบทกำหนดทางอาญาที่กำหนดไว้สูงสุดเมื่อมีการฝ่าฝืนต่อข้อมูลอ่อนไหวให้จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 1 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งไม่อาจส่งผลในทางข่มขู่ และยับยั้งมิให้กระทำความผิด หรือกระทำความผิดซ้ำได้ อีกทั้งเมื่อนำมาซึ่งน้ำหนักเปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างโทษกับความผิดซึ่งหากความผิดที่กระทำให้ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนที่คุ้มค่ากว่าการล้มเลิกความคิดที่จะไม่กระทำความผิด ก็จะเห็นว่ามาตรการบังคับใช้ทางกฎหมายนั้นไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอที่จะป้องกัน ข่มขู่ ระงับยับยั้งให้เหล่าอาชญากรเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดนั้น ๆ ได้

4.1.3 วิเคราะห์ปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ของแต่ละส่วนงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติขาดองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดีทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีอยู่ มีความปลอดภัยปราศจากการถูกละเมิดนั้น ประกอบไปด้วยวิธีการป้องกันหลายอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งวิธีการในเชิงบริหาร และวิธีการในเชิงคุ้มครอง ส่วนหนึ่งของการในเชิงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญคือ ผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูล หรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลจะมั่นคงปลอดภัยมากน้อยเพียงใดหาได้ขึ้นอยู่กับวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการป้องกันด้านการบริหารจัดการที่ดี มีการออกกฎระเบียบ วิธีการปฏิบัติ หรือมีมาตรการป้องกันด้านเทคนิคที่ดีแค่ไหน หากแต่ผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูล หรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล ขาดความความรู้ความชำนาญในกฎหมาย ความเข้าใจถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล ไม่มีจรรยาบรรณในการคุ้มครองข้อมูล หรือการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล ก็

¹²⁰ Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 (PIPEDA), Section 28 (A), (B).

¹²¹ อัจฉริยา ชุตินันท์ (เชิงอรรด) 54.

อาจทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นเกิดการรั่วไหลได้โดยง่าย และนำไปสู่การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงควรคำนึงและให้ความสำคัญถึงมาตรฐานในตัวบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน ซึ่งถือเป็นต้นทางของการรักษาความปลอดภัยในข้อมูลส่วนบุคคล การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลย่อมเป็นสิ่งที่ดีกว่าการแก้ไขปัญหาจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจเกิดขึ้นได้ในภายภาคหน้า

เมื่อได้ศึกษาจากข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรป หรือ (GDPR) อันเป็นกฎหมายแม่แบบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้วนั้น จึงเห็นได้ว่า ข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรป ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับผู้เป็นเจ้าของหน้าที่คุ้มครองข้อมูล ไว้ในบรรพ 4 หมวด 4¹²² ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการเป็นเจ้าของหน้าที่คุ้มครองข้อมูลไว้หลายประการ อาทิเช่น มาตรา 37(5) กำหนดว่าผู้ที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต้องถูกกำหนดตามหลักเกณฑ์ทางวิชาชีพและโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความชำนาญ ในกฎหมายและปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูลและความสามารถในการบรรลุภารกิจ หรือตามมาตรา 38(5) กำหนดว่าผู้ที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องผูกพันด้วยการรักษาความลับการเป็นความลับซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการของตนโดยสอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพหรือรัฐสมาชิก มาตรา 38(6) กำหนดว่า เจ้าของหน้าที่คุ้มครองข้อมูลอาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ผู้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องรับประกันว่าการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวไม่ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

หรือตามมาตรา 4 หมวด 5 ได้กำหนดเกี่ยวกับจรรยาบรรณและการรับรอง อาทิเช่น มาตรา 40(1) รัฐสมาชิก หน่วยงานกำกับดูแล คณะกรรมการ และคณะกรรมการอิสระจะต้องสนับสนุนให้จัดทำจรรยาบรรณที่เจตนาให้มีส่วนช่วยเหลือให้การบังคับใช้ข้อกำหนดนี้เป็นไปอย่างเหมาะสมโดยพิจารณาพร้อมกับลักษณะเฉพาะของการประมวลผลในภาคส่วนต่าง ๆ และความจำเป็นเฉพาะของกิจการขนาดจุลภาค ขนาดเล็ก และขนาดกลาง หรือตามอนุมาตรา 2 สมาคมและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เป็นตัวแทนของผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลประเภทหนึ่ง ๆ อาจจัดเตรียมจรรยาบรรณหรือแก้ไขหรือเพิ่มเติมจรรยาบรรณดังกล่าวเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้การใช้บังคับใช้ข้อกำหนดนี้เป็นไปอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ประเด็นดังต่อไปนี้ คือ การประมวลผลที่โปร่งใส และเป็นธรรม ผลประโยชน์โดยชอบที่ผู้ควบคุมต้องการให้เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะ เป็นต้น

หรือมาตรา 41 กำหนดถึงการตรวจตราจรรยาบรรณที่ผ่านการเห็นชอบ อาทิเช่น การจัดตั้งกระบวนการที่อนุญาตให้หน่วยงานดังกล่าวประเมินถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้จรรยาบรรณเพื่อตรวจตราการปฏิบัติ และเพื่อทบทวนการปฏิบัติ

หรือตามมาตรา 42 ได้กำหนดถึงการรับรอง อาทิเช่น การออกการรับรองให้ผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลโดยมีระยะเวลาในการรับรองเป็นเวลาสูงสุดคือสามปี และอาจต่ออายุได้ภายใต้เงื่อนไขเดิม หรือหากยังคงบรรลุเงื่อนไขจำเป็นที่เกี่ยวข้องอยู่การรับรองจะต้องออกโดยหน่วยงานรับรองที่กำหนดไว้ เป็นต้น

¹²² นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษาร และนิชานันท์ นันทศิริศรีธรณ์ (เชิงอรรถ 7) 157-162.

จากการศึกษากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย มิได้กำหนดถึงเรื่องจรรยาบรรณ หรือมาตรการกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานในตัวบุคคลของผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูล หรือเจ้าหน้าที่ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้อย่างชัดเจน เหมือนกับกฎหมายของสหภาพยุโรป จะมีก็แต่ในกฎหมายคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย มาตรา 42 (4) ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่รักษา ความลับของข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนล่วงรู้หรือได้มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ซึ่งในข้อนี้ผู้วิจัย เห็นว่าอาจส่งผลในข้อต่อๆ คือ มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยอาจไม่มีประสิทธิภาพที่ เพียงพอ

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นมุ่งถึงการรักษาความปลอดภัย การคุ้มครอง ข้อมูลของบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลจึงได้กำหนด เรื่องนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ในประกาศสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ ประกาศ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2565 ลงนามโดย พลตำรวจเอก สุวัฒน์ แจ้งยอดสุข ผู้ บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยมีสาระสำคัญ เพื่อกำหนดมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติให้ผู้ ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งข้าราชการ ตำรวจและบุคคลภายนอกที่ปฏิบัติงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลส่วน บุคคล ในการดำเนินงานและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อให้มีมาตรการเยียวยา เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ดังที่ได้กล่าวไว้ใน บทที่ 2 (2.1.5 แนวคิด เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล)

เมื่อได้พิจารณาถึงนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามประกาศสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติแล้วนั้นเห็นว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วน บุคคล มีการกำหนดมาตรการ และวิธีการปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ยังคงพบว่าในทางบริหาร จัดการ และทางกายภาพตามประกาศนโยบายดังกล่าวยังมีความบกพร่องอยู่มีน้อย อาทิเช่นประกาศนโยบาย ด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นเพียงมาตรการเบื้องต้นที่ถูก กำหนดให้มีการออกประกาศตามมาตรการของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ในฐานะที่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล แต่ผลในทางปฏิบัติ เป็นการสร้างความตระหนักให้ข้าราชการตำรวจในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเข้าใจถึงความเป็นส่วนตัวของ ข้อมูลส่วนบุคคลโดยเป็นไปแบบไม่ทั่วถึง การจัดอบรมสร้างความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกิดขึ้นในระยะสั้น และข้าราชการตำรวจที่เข้าอบรมเป็นเพียงตัวแทนของ หน่วยงานนั้น อีกทั้งผู้เข้าร่วมการอบรมอาจจะมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ประเภท ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือพยานในทางคดีอาญาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะถูกส่งชื่ออบรมหลักสูตรดังกล่าวโดยมิได้มองถึง ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องของงานกับข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้น จากบทวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาตามประเด็นปัญหาทั้ง 3 ข้อ ด้วยเจตนารมณ์ของผู้วิจัย ต้องการให้กฎหมายระเบียบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีมาตรฐาน และทำให้ข้าราชการตำรวจมีความ

ตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ดียิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้ละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นแบบกระจัดกระจาย และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาใดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงเห็นควรให้มีการกำหนดระเบียบตำรวจเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังที่ปรากฏในความ บทที่ 5 ส่วนข้อเสนอแนะ ข้อที่ 5.2.3)

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบกับของต่างประเทศ เพื่อศึกษาถึงปัญหาการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน วิเคราะห์ปัญหา และให้ข้อเสนอแนะในการกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนทั้ง 3 กลุ่ม คือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานทางคดีอาญาได้ โดยมีสมมุติฐานของการศึกษาว่าการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนมีการบริหารจัดการ การรวบรวม ใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทยเป็นอย่างไร และเหมาะสมเพียงพอต่อการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานในทางคดีอาญาหรือไม่เพียงใด ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนเป็นรูปธรรม มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า

จากการพัฒนาจนเกิดความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ในลักษณะที่ไร้พรมแดน มีการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันได้อย่างไร้ขีดจำกัด ข้อมูลส่วนบุคคลจึงถูกเข้าถึงและเผยแพร่อย่างง่ายด้ายจากเทคโนโลยีเหล่านั้นส่งผลกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคลเกิดปัญหาต่อความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยเหตุนี้สหภาพยุโรปจึงตระหนักถึงประเด็นปัญหาเรื่องการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว จึงได้วางกลไกในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เรียกว่า General Data Protection Regulation หรือ GDPR 2016 (พ.ศ.2559) โดยมีวัตถุประสงค์ คือการทำให้กฎเกณฑ์ว่าด้วยการใช้ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของทุกประเทศในยุโรปเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนที่ประกอบธุรกิจในยุโรปที่สามารถดำเนินธุรกิจตามกฎหมายได้โดยง่ายโดยไม่ต้องไปปฏิบัติตามกฎหมายแต่ละประเทศที่อาจจะไม่เหมือนกัน อีกทั้งข้อกำหนดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นกฎหมายแม่แบบให้กับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ให้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนานาประเทศทั่วโลกมีความเป็นมาตรฐานสากล ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย

ต่อมาในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ.2562 ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หรือ PDPA ย่อมาจาก Personal Data Protection Act, B.E.2562 (2019) โดยมีเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพบุคคล เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีประสิทธิภาพ และมีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการกำหนดกฎหมายนี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ฯ พ.ศ.2560 มาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 37 ซึ่งจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 จะเห็นได้ว่า ในการกำหนดกฎหมายหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลไว้นั้นจะกำหนดไว้

อย่างครอบคลุมใช้บังคับได้ทั้งหน่วยงานของรัฐ และเอกชน แต่หากย้อนกลับไปนั้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทยได้เริ่มมีการให้ความคุ้มครองตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 กล่าวคือ มีการจัดทำพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 โดยมุ่งเน้นถึงเรื่องการปฏิบัติหน้าที่และวิธีดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการครอบครอง นำเข้า จัดเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเพียงเท่านั้น

ปัญหาทางกฎหมาย เมื่อได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นการดำเนินการของหน่วยงานตำรวจไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสืบสวนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือการสอบสวนโดยได้ทำไปเพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ กระบวนการสอบสวนดังกล่าวเป็นไปตามหลักการค้นหาความจริง ซึ่งจะต้องอาศัยพยานหลักฐาน ได้แก่ พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานบุคคล อันเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือความผิด ส่งผลต่อการพิจารณาหรือพิพากษาของศาลอย่างสำคัญยิ่ง พยานหลักฐานดังกล่าวจึงถือเป็นข้อมูลที่ได้มาโดยกระบวนการสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กล่าวคือ ข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน เป็นข้อมูลของบุคคลที่อยู่ในสถานะบุคคลประเภทผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานบุคคล และถึงแม้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีประกาศเรื่องนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ไว้ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 ก็ตาม แต่ในปัจจุบันข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นสอบสวนดังกล่าวยังไม่ได้รับการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และเหมาะสม จึงเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นผลมาจากการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ตามมาตรา 4 (2) มาใช้บังคับ เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นิติวิทยาศาสตร์ หรือการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และตามมาตรา 4 (5) มิให้นำมาใช้บังคับในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ในระหว่างขั้นตอนดำเนินการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็จะได้รับการยกเว้นตามที่กำหนดด้วย แต่ก็มีได้มีการกำหนดมาตรการให้เป็นรูปธรรม มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และยุติธรรมในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา หรือพยานในทางคดีอาญาอย่างชัดเจน

ตามประเด็นปัญหาในข้อนี้ผู้วิจัยได้นำเอาตามหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา (Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000) มาตรา 7 มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยเห็นว่าภายหลังที่ได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ในส่วนของกระบวนการบริหารจัดการข้อมูลก็จะต้องกลับเข้ามาสู่กระบวนการตามมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือ จะต้องขอความยินยอม และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูล ให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว ส่วนในขั้นตอนวิธีการแจ้งนั้นเป็นอย่างน้อย เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะยินยอมหรือไม่อย่างไรก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งที่กฎหมายต้องวางหลักรับรองไว้ เช่น การขอความยินยอมอาจขอความ

ยินยอมได้หลายวิธีตามสถานการณ์และประเภทของข้อมูลโดยคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของข้อมูลเป็นสำคัญ ถ้าข้อมูลละเอียดอ่อนมากก็ควรขอความยินยอมอย่างชัดแจ้ง หรือถ้าข้อมูลละเอียดอ่อนน้อยก็ให้ขอความยินยอมโดยปริยายก็ได้ เป็นต้น

2. ปัญหาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มิได้กำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา ตามบทบัญญัติดังกล่าวให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม เช่นเดียวกับบุคคลโดยทั่วไป อีกทั้งยังได้สัดส่วนของอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้นั้นก็อยู่ในระดับเดียวกันกับบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งอาจจะไม่มีความเหมาะสมเท่าที่ควรจะเป็น เพราะข้อมูลเหล่านั้นเป็นข้อมูลในการสืบพยาน เป็นข้อมูลจากการสืบถามจากบุคคล เพื่อค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นข้อมูลจากการระบุตัวบุคคลที่จะต้องถูกลงโทษในคดีอาญา เป็นข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินของศาล ข้อมูลดังกล่าวจึงมิใช่ข้อมูลธรรมดา แต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษหรือข้อมูลที่มีความอ่อนไหวเป็นเรื่องส่วนตัวโดยแท้ของบุคคล แต่มีความละเอียดอ่อนและสุ่มเสี่ยงต่อการถูกใช้ในการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังเป็นพิเศษ และควรได้รับการคุ้มครองด้วยมาตรการทางกฎหมายที่อยู่ในระดับสัดส่วนเดียวกัน อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความได้สัดส่วนระหว่างความเสียหายที่เกิดขึ้น

ตามประเด็นปัญหาในข้อนี้ผู้วิจัยได้นำเอามาตรการกำหนดบทนิยามศัพท์ตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษ คือ Data Protection Act 1998 Section 2 ซึ่งได้กำหนดแบ่งแยกประเภทระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปกับข้อมูลประเภทอ่อนไหว ไว้อย่างชัดเจนดังบทนิยามศัพท์ว่า ข้อมูลที่กระทบต่อความรู้สึก และมาตรการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนตามข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูล หรือ GDPR 2016 มาตรา 83, 84 และตาม Personal Information Protection and Electronic Documents Act 2000 (PIPEDA) หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2543 มาตรา 28 มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

3. ปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละส่วนงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติขาดองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ดีมีความปลอดภัยปราศจากการถูกละเมิดนั้น ประกอบไปด้วยวิธีการป้องกันหลายอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งวิธีการในเชิงบริหาร และวิธีการในเชิงคุ้มครอง ส่วนหนึ่งของวิธีการในเชิงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สำคัญ คือ ผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผลข้อมูล หรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรคำนึงตระหนักและให้ความสำคัญถึงมาตรฐานในตัวบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วยเช่นกัน

ตามประเด็นปัญหาในข้อนี้ผู้วิจัยได้นำเอามาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อกำหนดทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลของสหภาพยุโรป หรือ General Data Protection Regulation 2016 (GDPR) ในบรรพ 4 หมวด 4 มาตรา 37 (5) เกี่ยวกับเรื่องเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกกำหนดตามหลักเกณฑ์ทางวิชาชีพและโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความชำนาญในกฎหมายและปฏิบัติการคุ้มครองข้อมูล

และความสามารถในการบรรลุภารกิจ และจะต้องผูกพันด้วยการรักษาความลับการเป็นความลับซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติภารกิจของตน หรือ มาตรา 37 (6) กำหนดว่า ผู้คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลจะต้องรับประกันว่าภารกิจและหน้าที่ดังกล่าวไม่ส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน หรือเกี่ยวกับเรื่องจรรยาบรรณและการรับรองตามมาตรา 40 (1) ให้นหน่วยงานกำกับดูแลคณะกรรมการจะต้องสนับสนุนให้จัดทำจรรยาบรรณที่เจตนาให้มีส่วนช่วยเหลือให้การบังคับใช้ข้อกำหนดนี้เป็นไปอย่างเหมาะสมโดยพิจารณาาร่วมกัน หรือตามมาตรา 41 ที่ได้กำหนดถึงการตรวจตราจรรยาบรรณที่ผ่านการเห็นชอบ อาทิเช่น การจัดตั้งกระบวนการที่อนุญาตให้หน่วยงานดังกล่าวประเมินถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ควบคุม และผู้ประมวลผลที่เกี่ยวข้องเพื่อบังคับใช้จรรยาบรรณเพื่อตรวจตราการปฏิบัติ และเพื่อทบทวนการปฏิบัติ หรือตามมาตรา 42 ได้กำหนดถึงการรับรอง อาทิเช่น การออกการรับรองให้ผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลโดยมีระยะเวลาในการรับรองเป็นเวลาดูสูงสุดคือสามปี และอาจต่ออายุได้ภายใต้เงื่อนไขเดิม หรือหากยังคงบรรลุเงื่อนไขจำเป็นที่เกี่ยวข้องอยู่การรับรองจะต้องออกโดยหน่วยงานรับรองที่กำหนดไว้ เป็นต้น มาเป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความตระหนักเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปดังกล่าวข้างต้น การบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ยังขาดมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเภท ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานในคดีทางอาญาที่มีมาตรฐาน อีกทั้งระเบียบกฎหมายภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมอันเพียงพอต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงควรนำหลักกฎหมายต่างประเทศมาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย ตลอดจนถึงการกำหนดมาตรการทางกฎหมายให้เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวนไม่ขัดต่อหลักกฎหมาย มีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากล สามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์กับประชาชนทุกฝ่าย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นผลมาจากการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการยกเว้นมิให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ตามมาตรา 4 (2),(5) มาใช้บังคับ เนื่องจากในปัจจุบันกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่บังคับใช้อยู่ยังเป็นเพียงกฎหมายทั่วไป และระเบียบกฎหมายภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเองได้กำหนดไว้ว่าจะจัดกระจายไม่มีความชัดเจน และเพียงพอต่อการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด จึงเห็นควรให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) กำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....โดยมีการกำหนดรายละเอียดปรากฏตามข้อเสนอแนะในประเด็น ปัญหาข้อที่ 5.2.3

5.2.2 ปัญหาพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มิได้กำหนดมาตรการคุ้มครองข้อมูล ส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา จึงเห็นควรมีการกำหนดมาตรการ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ครอบคลุมถึงผู้เสียหาย ผู้ต้องหา พยานในทางคดีอาญา และสัดส่วนของอัตราโทษ ที่ได้กำหนดไว้ให้นั้นให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมได้สัดส่วน ดังนี้

(1) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนของบทนิยามศัพท์ “ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ” โดยนำ ข้อมูลอ่อนไหวที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 26 และข้อมูลบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานทางคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 มาตรา 6 เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษนั้นมีความ ชัดเจน เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษเมื่อมีการละเมิด “ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ” ให้มี สัดส่วนที่สูงกว่าอัตราโทษที่ใช้บังคับกับข้อมูลส่วนบุคคลประเภททั่วไป คือ กำหนดให้ต้องรับโทษเพิ่มขึ้นใน อัตราโทษสองในสามจากอัตราโทษเดิมที่ได้บัญญัติไว้ไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 หมวด 7 บทกำหนดโทษ ส่วนที่ 1 โทษอาญา มาตรา 79 และในส่วนที่ 2 โทษทางปกครอง มาตรา 84 และมาตรา 87

5.2.3 ปัญหาเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีความเกี่ยวข้องข้อมูลส่วนบุคคล ของแต่ละส่วนงานในสังกัดสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติขาดองค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จึงเห็นควรให้มีการกำหนด ระเบียบตำรวจเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) กำหนดให้มีชื่อว่า “ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.....”

(2) กำหนดบทนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาทิเช่น คำว่า ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ข้อมูลส่วนบุคคลประเภทพิเศษ(ข้อมูลอ่อนไหว) ผู้ควบคุมข้อมูล ผู้ประมวลผลข้อมูล คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น

(3) กำหนดให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อาทิเช่น มีการกำหนดจำนวนองค์คณะ ประกอบไปด้วยประธานกรรมการ รองประธาน กรรมการ และเลขาธิการ กำหนดที่มาของตำแหน่งนั้น ๆ กำหนดคุณสมบัติและคุณลักษณะที่ไม่ต้องห้ามของคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรการหรือแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล ประกาศกำหนดหรือข้อปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้คำแนะนำและคำปรึกษา เกี่ยวกับการดำเนินการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และให้มีหน้าที่พิจารณาและวินิจฉัยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการ คุ้มครองข้อมูลภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดไปจนถึงกรณีที่มีการพ้นจากตำแหน่ง

(4) กำหนดให้มีมาตรการแต่งตั้งผู้ควบคุม ผู้ประมวลผล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามรายละเอียดดังนี้

4.1) มีการกำหนดเรื่องคุณสมบัติ เช่น ผู้ควบคุม ผู้ประมวลผล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานไอทีเทคโนโลยี และโครงสร้างเทคนิคและองค์กร มีความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้ มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่เป็นข้าราชการจรรยาบรรณที่ไม่เคยถูกดำเนินการทางวินัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความโปร่งใสหรือการทุจริต รักษาความลับในการปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลได้ดี ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ (Data Protection Officers : DPO)

4.2) กำหนดเรื่องการรับรอง คือ การรับรองความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรเฉพาะเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ของกองบังคับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี (บก.สทส.) สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้หน้าที่และความรับผิดชอบในการเสนอนโยบาย และกำหนดแนวทางการปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและรักษาความปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้การรับรอง และเมื่อผ่านการอบรมหลักสูตรดังกล่าวแล้วก็ให้มีการกำหนดสิทธิในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ถ้าในการส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็เป็นการจำกัดสิทธิตามชั้นยศ โดยในการรับรองนี้ต้องออกการรับรองให้ผู้ควบคุม ผู้ประมวลผล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีระยะเวลาสองปีและให้มีการต่ออายุได้ภายในเวลาที่กำหนด

5) กำหนดมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นมาตรการเก็บรวบรวม การใช้ การประมวลผล หรือหรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และให้เป็นไปตาม Personal Information Protection and Electronic Documents Act – 2000 หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2543 ตามหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศแคนาดา 10 ประการ คือ

5.1) หลักการรับผิดชอบ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องรับผิดชอบต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตน และต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจบุคคลหนึ่งหรือหลายคนซึ่งรับผิดชอบต่อปฏิบัติขององค์กร โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้หลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดในแบบปฏิบัตินี้เกิดผลสำเร็จ

5.2) หลักการแจ้งวัตถุประสงค์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลก่อนหรือในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ซึ่งการแจ้งให้กระทำเป็นลายลักษณ์อักษร

5.3) หลักความยินยอม โดยเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับทราบ และให้ความยินยอมแก่การเก็บรวบรวม การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลนั้น ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ไม่สมควรตามที่กำหนดในบทบัญญัตินี้

แต่ในบางกรณีอาจมีการขอความยินยอมนำข้อมูลนั้นไปใช้หรือเปิดเผยข้อมูลนั้นภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เช่น กรณีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการนำข้อมูลนั้นไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นซึ่งมิได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องพยายามตามความเหมาะสมในการดำเนินการเพื่อให้บุคคลธรรมดาได้รับแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของการที่จะนำข้อมูลนั้นไปใช้ และองค์กรจะต้องไม่ขอความยินยอมของบุคคลมากเกินไปจนความจำเป็น และบุคคลธรรมดาอาจถอนความยินยอมเมื่อใดก็ได้ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องแจ้งกระบวนการถอนความยินยอมให้บุคคลนั้นทราบด้วย

5.4) หลักการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัด โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ข้อมูลที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้แจ้งให้ทราบล่วงหน้า และต้องเก็บรวบรวมโดยวิธีการที่เป็นธรรม และชอบด้วยกฎหมาย องค์กรจะต้องไม่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีเลือกปฏิบัติและต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างจำกัดเพียงเท่าที่จำเป็นต่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งให้ทราบแล้ว

5.5) หลักการใช้ การเปิดเผย และการเก็บรักษาไว้อย่างจำกัด โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบุคคลธรรมดาคนนั้นหรือเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องถูกเก็บรักษาไว้เป็นระยะเวลาเพียงเท่าที่จำเป็นตามวัตถุประสงค์เท่านั้น

5.6) หลักความถูกต้อง ข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้เก็บรวบรวมไว้จะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันตามความจำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลนั้นไปใช้

5.7) หลักการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมกับความละเอียดอ่อนของข้อมูล

5.8) หลักความเปิดเผย โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องพร้อมที่จะจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในเรื่องการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลให้แก่บุคคลทั่วไปทราบ โดยต้องเปิดเผยเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะเป็นที่เข้าใจได้โดยทั่วไป และบุคคลทั่วไปจะต้องสามารถได้รับข้อมูลนั้นได้โดยไม่ยากลำบาก

5.9) หลักการเข้าตรวจดูข้อมูลของบุคคล เมื่อมีการร้องขอบุคคลธรรมดาคนหนึ่งจะต้องได้รับแจ้งเกี่ยวกับการมีอยู่ การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน และจะต้องสามารถเข้าตรวจดูข้อมูลนั้นได้ นอกจากนี้ บุคคลธรรมดาจะต้องสามารถโต้แย้ง ความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้น ตลอดจนขอให้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลนั้นได้ตามความเหมาะสม

5.10) หลักการโต้แย้ง(ร้องเรียน)การปฏิบัติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดย บุคคลธรรมดาจะต้องสามารถส่งคำโต้แย้งเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปฏิบัติต่าง ๆ ไปยังบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับผิดชอบการปฏิบัติหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้

(6) กำหนดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น สิทธิในการรับทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สิทธิในการรับรู้และให้ความยินยอมแก่การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตน สิทธิในการรับแจ้งการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของตน สิทธิในการขอแก้ไขหรือลบข้อมูล สิทธิในการโต้แย้งความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล และสิทธิในการโต้แย้งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูล เป็นต้น

(7) กำหนดมาตรการตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการบำบัดปฏิบัติต่าง ๆ และเพื่อทบทวนการปฏิบัติเป็นระยะพิจารณาตรวจสอบและประเมินข้าราชการตำรวจที่ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมผู้ประมวลผล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ปีละ 2 ครั้งโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

(8) กำหนดมาตรการรับมือเมื่อมีกรณีร้องเรียน การเยียวยา ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และกำหนดมาตรการบดลงโทษทางวินัยของข้าราชการตำรวจ เมื่อได้มีการกระทำผิดที่เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ และการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ภายใต้การครอบครองของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎี อุทัยรัตน์, *บทสรุป PDPA กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล* (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์ธรรมนิติ เพรส 2563).
- กุลพล พลวัน, *การบริหารกระบวนการยุติธรรม* (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์นิติธรรม 2544).
- คณิต ณ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 8, สำนักพิมพ์วิญญูชน 2555).
- ‘คู่มือศูนย์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540’ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการ’ (พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์บริษัท สามเจริญพานิชย์ จำกัด 2549).
- ‘คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี แนวทางการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชน’ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ <https://hss.moph.go.th/fileupload_doc_slider/2016-12-01-628-413.pdf>
- จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, *หลักทฤษฎีการสอบสวนและการรับฟังน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นการสอบสวน* (พิมพ์ครั้งที่ 4 สำนักพิมพ์วิญญูชน 2551).
- จิรสุดา ถาวรสุขศิริ, ‘การค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานที่รโหฐาน’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2554).
- ดาวัลย์ ชาวสนิท, ‘มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล : ศึกษากรณีด้านการเงิน การธนาคารของธนาคารพาณิชย์’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2561).
- ธาริณี มณีรอด, ‘ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2559).
- นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร, นิชานันท์ นันทศิริสรณ์, *General Data Protection Regulation (GDPR) ฉบับภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์บริษัท พี.เพรส จำกัด 2562).
- นพดล นิมหนู, ‘หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 กับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540’ (พฤษภาคม - มิถุนายน 2565) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญญรัตน์ โชคบัณฑิตชัย, ‘การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอังกฤษตามหลัก Common Law Duty of Confidence The Protection of Personal Information of England under the Common Law Duty of Confidence’ (กรกฎาคม - ธันวาคม 2561) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เบญญาภา ทองเมืองหลวง, 'การบริหารจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา' (มกราคม - มิถุนายน 2563) วารสารวิชาการอาชญาวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์, 'ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม' (7 กันยายน 2520) วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเทือง ธนิตผล, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 3 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2548).
- พิชัยศักดิ์ หรยางกุล และนริศรา แดงไผ่, 'หน่วยที่ 3 หลักความยินยอม'
<<http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/Ex%2040701-3.pdf>>
สืบค้นเมื่อ 16 มิถุนายน 2566.
- พงษ์ธร ธัญญศิริ, *กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย* (2555).
พจน์ ปุชปาคม, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*
(โรงพิมพ์ไทยมิตรการพิมพ์ 2509).
- พวงผกา เกตุตรีกรณ์, 'การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานทะเบียนประวัติอาชญากรนิติศึกษาศูนย์พิสูจน์หลักฐาน 7' (การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2554).
- ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*
(พิมพ์ครั้งที่ 5, บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด).
- ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*
(พิมพ์ครั้งที่ 1, บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด).
- สุพิศ ประณีตพลกรัง, *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection)*
(พิมพ์ครั้งแรก, สำนักพิมพ์นิติธรรม 2563).
- สมศักดิ์ นวตระกูลพิมุทธิ์, 'การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ'
<<http://www.oic.go.th/FILEROOM/CABOICFORM02/DRAWER05/GENERAL/DATA000/00000333.PDF>> สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566.
- ศักดิ์ สนองชาติ, *คำอธิบายโดยย่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และความรับผิดชอบทางละเมิด*
(พิมพ์ครั้งที่ 6, แก้ไขเพิ่มเติม, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2547).
- อัจฉริยา ชูตินันทน์, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, แก้ไขเพิ่มเติม,
สำนักพิมพ์วิญญูชน 2557).

บรรณานุกรม (ต่อ)

PDPA Focus, ‘ตอน Data Protection Office – DPO, เจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.’
<[Http://pdpa.online.th/content/9189/](http://pdpa.online.th/content/9189/)>

ภาษาต่างประเทศ

Data Protection Act 1998,

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/29/pdfs/ukpga_19980029_en.pdf>

Herbert L. Packer. “Two Models of the criminal Process,” (University of Pennsylvania Law Review, 1964).

Justice Thomas M. Cooley on torts, 2nd ed., Callaghan, (1888), 29. (p.195, not 4 in the first edition), cited in I. J., Lloyd, Information Technology Law, 6th ed. (Oxford University, 2011).

Personal Information Protection and Electronic Documents Act-2000.

<https://www.oas.org/juridico/spanish/cyb_can_personal_info_prote.pdf>

ภาคผนวก

ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
เรื่อง นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

โดยที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒ มาตรา ๔ วรรคสาม บัญญัติให้
ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล
ส่วนบุคคลให้เป็นไปตามมาตรฐาน นั้น

เพื่อให้การปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานในสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติเป็นไปตามนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้ สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ จึงออกประกาศนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ วัตถุประสงค์และขอบเขตของประกาศ

๑.๑ การจัดทำนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้การคุ้มครอง
ข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการถูกละเมิด
สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

๑.๒ กำหนดขอบเขตของการปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยอ้างอิง
ประกาศของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และให้มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

๑.๓ ประกาศนี้ ต้องเผยแพร่ให้ข้าราชการตำรวจได้รับทราบ และต้องถือปฏิบัติตาม
อย่างเคร่งครัด

๑.๔ เพื่อกำหนดมาตรฐาน แนวทางปฏิบัติและวิธีปฏิบัติ ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งข้าราชการตำรวจและ
บุคคลภายนอกที่ปฏิบัติงานให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล
เกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ในการดำเนินงานและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

๑.๕ ประกาศนี้ต้องมีการแก้ไขให้ถูกต้องโดยทบทวนปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอย่าง
น้อยปีละ ๑ ครั้ง

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

แนวปฏิบัติสำหรับการดำเนินการของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดกรอบการ
ทำงานเป็นขั้นตอนการปฏิบัติของผู้ควบคุมข้อมูล ตาม มาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูล
ส่วนบุคคล ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

/ ให้ครอบคลุมอย่างน้อย...

-๒-

ให้ครอบคลุมอย่างน้อย ๓ ประเด็น คือ ๑) การอ้างไว้ซึ่งความลับ (confidentiality) ๒) ความถูกต้อง ครบถ้วน (integrity) และ ๓) สภาพพร้อมใช้งาน (availability) ของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการสูญหาย เข้าถึง ใช้ เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ โดยอย่างน้อยควร ประกอบด้วย การดำเนินการ ๓ มาตรการ ดังต่อไปนี้

๓.๑ มาตรการป้องกันด้านการบริหารจัดการ (administrative safeguard)

๓.๑.๑ มีการออกระเบียบ วิธีปฏิบัติ สำหรับควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และอุปกรณ์ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยคำนึงถึงการใช้งานและความมั่นคงปลอดภัย เช่น กำหนดให้มีบันทึกการเข้าออกพื้นที่ กำหนดให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตรวจสอบผู้มีสิทธิผ่าน เข้า-ออก มีการกำหนดรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าถึง ทั้งนี้ความเข้มข้นของมาตรการ ให้เป็นไปตามระดับความเสี่ยง หรือ ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหากข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล ถูกแก้ไข ถูกคัดลอก หรือถูกทำลาย โดยมิชอบ

๓.๑.๒ มีการกำหนดเกี่ยวกับการอนุญาตหรือการกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน (user responsibilities) แบ่งเป็น รูปแบบต่าง ๆ เช่น สิทธิในการเข้าดู แก้ไข เพิ่มเติม เผยแพร่ และการตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตลอดจนการลบทำลาย

๓.๒ มาตรการป้องกันด้านเทคนิค (technical safeguard)

๓.๒.๑ การจัดให้มีวิธีการเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังเกี่ยวกับการเข้าถึง เปลี่ยนแปลง ลบ หรือถ่ายโอนข้อมูลส่วนบุคคล ให้สอดคล้องเหมาะสมกับวิธีการและสื่อที่ใช้ในการเก็บ รวบรวม ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

๓.๒.๒ การบริหารจัดการการเข้าถึงของผู้ใช้งาน (user access management) เพื่อควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาต ตามระดับสิทธิการใช้งาน ได้แก่ การนำเข้า เปลี่ยนแปลง แก้ไข เผยแพร่ ตลอดจนการลบทำลาย

๓.๒.๓ จัดให้มีระบบสำรองและกู้คืนข้อมูล เพื่อให้ระบบ และ/หรือบริการต่าง ๆ ยังสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง

๓.๓ มาตรการป้องกันทางกายภาพ (physical safeguard) ในเรื่องการเข้าถึงหรือ ควบคุมการใช้งานข้อมูลส่วนบุคคล (access control)

๓.๓.๑ มีการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลและอุปกรณ์ในการจัดเก็บและ ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยคำนึงถึงการใช้งานและความมั่นคงปลอดภัย เช่น มีบันทึกการเข้า-ออก พื้นที่ มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของพื้นที่ มีระบบกล้องวงจรปิดติดตั้ง มีการล้อมรั้วและล็อกประตู ทุกครั้ง มีระบบบัตรผ่านเฉพาะผู้มีสิทธิเข้าออก ทั้งนี้ความเข้มข้นของมาตรการ ให้เป็นไปตามระดับความเสี่ยง หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นหากข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล ถูกแก้ไข ถูกคัดลอก หรือ ถูกทำลายโดยมิชอบ

๓.๓.๒ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ใช้งาน (user responsibilities) เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับอนุญาต การเปิดเผย การล่วงรู้ หรือการลักลอบ ทำสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล การลักขโมยอุปกรณ์จัดเก็บ หรือประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล การลักลอบ นำอุปกรณ์เข้าออก

/ ข้อ ๔ วิธีปฏิบัติ...

-๓-

ข้อ ๔ วิธีการปฏิบัติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานภาครัฐขนาดใหญ่ และมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลจำนวนมาก การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละหน่วยให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

๔.๑ ให้ข้าราชการตำรวจมีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักรู้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒

๔.๒ จัดทำแบบสอบถาม เพื่อสำรวจ การเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของข้าราชการตำรวจในสังกัด เนื่องจากแต่ละหน่วยมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกัน

๔.๓ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดทำประกาศความเป็นส่วนตัว หรือคำประกาศเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว (privacy notice) เพื่อแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบถึงรายละเอียดก่อนหรือขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ตาม มาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.๒๕๖๒

๔.๔ จัดทำนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (privacy policy) เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการข้อมูล และแจ้งให้ข้าราชการตำรวจในสังกัดได้ทราบถึงนโยบายและแนวทางหรือกำหนดวิธีในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลภายในหน่วยงาน

๔.๕ ผู้บังคับบัญชาจะต้องออกระเบียบ วิธีปฏิบัติ ประกาศ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการ เกี่ยวกับมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ตามข้อ ๓ เพื่อป้องกันมิให้ข้อมูลส่วนบุคคลรั่วไหล

รายละเอียดวิธีการปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามเอกสารแนบท้ายประกาศนี้

ข้อ ๕ นโยบายด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนี้ เป็นมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งข้าราชการตำรวจ รวมทั้งลูกจ้าง และหน่วยงานภายนอก จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจเลือกใช้มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างไปจากประกาศฉบับนี้ได้ หากมาตรฐานดังกล่าวมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไม่ต่ำกว่าที่กำหนดในประกาศนี้ และควรให้หน่วยที่มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติตามประกาศนี้

ข้อ ๖ ทุกหน่วยงานต้องจัดให้มีคำประกาศเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว เพื่อแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบ และควรมีนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (privacy policy) เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการข้อมูล และแจ้งให้ข้าราชการตำรวจในสังกัดได้ทราบถึงนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อ ๗ นโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละหน่วยเป็นผู้รับผิดชอบ

/ ข้อ ๘ ให้ผู้ควบคุม...

-๔-

ข้อ ๘ ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแจ้งเหตุการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลแก่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้าภายใน ๗๒ ชั่วโมงนับแต่ทราบเหตุ

ข้อ ๙ การออกประกาศนโยบายด้านแนวทางการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการรักษาความปลอดภัยครั้งต่อไป มอบหมายให้กองบังคับการสนับสนุนทางเทคโนโลยี สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นผู้อำนวยการ

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

พลตำรวจเอก

(สุวัฒน์ แจ้งยอดสุข)

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	วิชรากร สุวรรณ	
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2558	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	พ.ศ. 2566	ประกาศนียบัตรการฝึกอบรมตามหลักสูตร การฝึกอบรมผู้มีวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และรัฐศาสนศาสตร์ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตำรวจ ชั้นสัญญาบัตร สำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อทำหน้าที่สอบสวน โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
	พ.ศ.2567	ประกาศนียบัตรด้านการสอบสวนคดีอาญา รุ่นที่ 10 (กอต.(สอบสวน)) สถาบันส่งเสริมงานสอบสวน สำนักงานกฎหมายและคดี รองสารวัตร(สอบสวน) สถานีตำรวจภูธรวิจิต
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน		